

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Zápis dětí do 1. tříd a vstup dítěte do školy

Vypracovala: Miluše Ficková
Vedoucí práce: PhDr. Ivana Šimková, Ph.D.

České Budějovice 2017

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí diplomové práce PhDr. Ivaně Šimkové, Ph.D., za velmi profesionální, citlivý a vstřícný přístup při vedení práce, sahající až za hranice jejích pracovních povinností.

Dále bych chtěla poděkovat vedení Základní školy Grünwaldova v Českých Budějovicích za poskytnuté materiály, kolegům a přátelům za pomoc.

Děkuji také celé své rodině a přátelům za pochopení a psychickou podporu a velmi děkuji Simoně za čas, který mi věnovala i v nejdůležitějších chvílích svého života.

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou prací na téma Zápisy dětí do 1. tříd a vstup dítěte do školy jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 74b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam i o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Miluše Ficková

Anotace

Diplomová práce se zabývá zápisem dětí do 1. tříd, problematikou školní zralosti a vstupem dítěte do školy.

Teoretická část práce je zaměřena na celkový vývoj dítěte v předškolním věku, předškolní výchovu, školní zralost a první vstup dítěte do školy.

Práce má výzkumný charakter. Zaměřuje se na přípravu dětí na zápis v několika rovinách a uvádí jeho samotný průběh. Analyzuje výsledky zápisů z let 2014, 2015 a 2016 konaných na konkrétní základní škole. Zkoumá zápisové kresby postavy pána v souvislosti se zjištěním úrovně školní zralosti a návaznost při vstupu dětí do školy.

Výsledky výzkumu jsou porovnány s teoretickou částí práce a doloženy přílohovým materiálem. V závěru práce jsou interpretovány výsledky výzkumu a nastíněna současná problematika školní zralosti.

Annotation

The thesis deals with an enrollment of children in first classes and the issue of school maturity and children school entering.

Theoretical part of the the work is focused on the overall development of the child at pre-school age, preschool education, school maturity and the first child's admission to school .

The thesis has a research character. It is focused on preparing children for enrollment in several planes and presents its own process. It analyzes the results of the entries in 2014, 2015 and 2016 held at specific primary school. It examines writing drawings of the master related to level detection of the school maturity and continuity when children enter school.

The research results are compared with the theoretical part of the thesis and there are documented by attachment material. There are interpreted the results of the research and there is also outlined the current issue of school maturity at the end of the work.

Obsah

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Zápis dítěte do základní školy z pohledu školského zákona	9
2. Tělesný vývoj a zralost pro vstup do školy	11
2.1 Druhy motoriky	12
2.2 Pohybové schopnosti a dovednosti	13
2.3 Koordinace.....	14
3. Smyslový vývoj a zralost pro vstup do školy	16
3.1 Zrak	17
3.2 Sluch	18
3.3 Hmat.....	18
3.4 Chuť a čich.....	19
4. Psychický vývoj a zralost pro vstup do školy	20
4.1 Vnímání	21
4.2 Myšlení	23
4.3 Řeč	23
4.4 Pozornost	26
4.5 Paměť	27
4.6 Temperament	28
4.7 Inteligence.....	28
4.8 Kresba	30
5. Sociální zralost při vstupu do školy.....	32
5.1 Fixace na rodiče	33
5.2 Samoobslužné činnosti	33
5.3 Komunikace	34
6. Zápis dítěte do školy.....	36
6.1 Rizikové faktory ovlivňující zápis.....	41
6.2 Testy školní zralosti	43
6.3 Možnosti odloženého či předčasného nástupu do školy	43

II. VÝZKUMNÁ ČÁST	45
7. Uvedení do výzkumu a použité metody	46
8. Příprava na zápis z pohledu mateřské školy	47
9. Příprava na zápis z pohledu základní školy	49
10. Příprava na zápis z pohledu rodičů	51
11. Průběh zápisu	53
12. Analýza zápisu	56
12.1 Analýza zápisu dětí do 1. tříd - 2014	56
12.2 Analýza zápisu dětí do 1. tříd - 2015	60
12.3 Analýza zápisu dětí do 1. tříd - 2016	65
12.4 Zápis dětí do 1. tříd – shrnutí	69
13. Analýza zápisových kreseb	72
13.1 Kresba - shrnutí	76
Závěr	80
POUŽITÁ LITERATURA	83
SEZNAM PŘÍLOH	88

Úvod

Zápis dítěte do školy je důležitým mezníkem, který je vyvrcholením předškolního vývoje dítěte. Nejde však jen o okamžik zápisu. Ve skutečnosti jde o celkovou připravenost dítěte, chystajícího se na vstup do školy. Čím více je dítě připravené, tím lepší je jeho pozice na pomyslné startovní čáře při zahájení školní docházky. Některé děti mají oslabení, která jim počátek školní docházky ztěžují. Některá oslabení nemůžeme ovlivnit, ale mnoho z nich se ovlivnit dá. Pro správný vývoj dítěte jsou důležité vhodné podmínky, které mu umožní všestranný rozvoj, jak po stránce fyzické, tak i po stránce psychické. Proto je třeba, aby činnosti a aktivity, které jsou dítěti předkládány, byly různorodé a pestré. Také je důležité uvědomit si, že mezi fyzickým a psychickým vývojem jsou velmi silné vazby. Jestliže nejsou dostatečně podporované fyzické aktivity a činnosti dítěte, je následně ohrožen i jeho vývoj psychický. Může se pak stát, že k zápisu přistupuje dítě, které není dostatečně vyspělé a nevykazuje tedy dostatečné známky školní zralosti. Takovým dětem bývá udělen odklad povinné školní docházky.

Téma své práce Zápis dětí do 1. tříd a vstup dítěte do školy jsem si vybrala proto, že jsem chtěla prozkoumat průběh zápisu a zjistit jakým způsobem je u zápisu ověřována úroveň školní zralosti. Za jakých podmínek je dětem udělován odklad povinné školní docházky a jaké zlepšení nastává u dětí přicházející k zápisu již po odkladu školní docházky.

Teoretická část práce je zaměřena na celkový vývoj dítěte v předškolním věku, předškolní výchovu, školní zralost a první vstup dítěte do školy.

Výzkumná část práce se zaměřuje se na přípravu dětí na zápis z pohledu mateřské školy, základní školy i z pohledu rodičů. Uvádí samotný průběh zápisu. Analyzuje výsledky zápisů z let 2014, 2015 a 2016 konaných na Základní škole Grünwaldova v Českých Budějovicích. Ve výzkumné části jsou také analyzovány zápisové kresby postavy pána v souvislosti se zjištěním úrovně školní zralosti a návaznost při vstupu dětí do školy.

Výsledky výzkumu jsou porovnány s teoretickou částí práce a doloženy přílohovým materiálem. V závěru práce jsou interpretovány výsledky výzkumu a nastíněna současná problematika školní zralosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Zápis dítěte do základní školy z pohledu školského zákona

Pravidla a podmínky pro konání zápisu dětí do základní školy upravuje Školský zákon č. 561/2004 Sb. §36 takto: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad.*“ Určuje přesně podmínky pro počátek školní docházky v závislosti na věku dítěte. Děti, které dosáhnou šesti let věku v období příslušného školního roku, mohou být přijaty k plnění povinné školní docházky již v tomto roce, pokud je jejich tělesná i duševní vyspělost přiměřená. Pro přijetí je rovněž nezbytná žádost podaná zákonnými zástupci. U dětí narozených od září do prosince je nutná žádost zákonných zástupců s doporučujícím vyjádřením školského poradenského zařízení. Zákonní zástupci dětí narozených od ledna do konce června musí k žádosti o přijetí přiložit nejen doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, ale i vyjádření odborného lékaře. V odstavci 4 vymezuje povinnost zákonných zástupců přihlásit dítě k zápisu. Poslední novela školského zákona, jejíž znění je účinné od 1. 1. 2017, mění termín zápisu k povinné školní docházce pro školní rok 2017/2018 na dobu od 1. do 30. dubna 2017.

V §37 je vymezen odklad povinné školní docházky. V případě nedostatečné duševní či fyzické vyspělosti dítěte mohou požádat zákonní zástupci o odklad zahájení povinné školní docházky. K této žádosti musí být přiloženo doporučující posouzení příslušného školského zařízení a současně vyjádření odborného lékaře nebo klinického psychologa. Při splnění všech náležitostí odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok. Odklad povinné školní docházky je možný až do začátku školního roku, ve kterém dítě dosáhne osmi let. Odložit počátek školní docházky může ředitel školy, za souhlasu rodičů, dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku, ve kterém dítě zahájilo školní docházku, na počátek následujícího školního roku v případě, že se u dítěte po zahájení plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná fyzická nebo duševní zralost. „*Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky, doporučí zároveň zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.*“ (Školský zákon, 2005, s. 24)

V současné době dochází v souvislosti s organizací zápisu k významným změnám. Týkají se nejen zákonem daného termínu zápisu, ale v souvislosti s vyspělostí

dítěte a jeho připraveností na zápis do 1. třídy bylo uzákoněno povinné předškolní vzdělávání novelou školského zákona č. 178/2016 Sb. s účinností od září 2017.

2. Tělesný vývoj a zralost pro vstup do školy

Otázkou souvztažnosti fyzického a psychického vývoje se zabývá mnoho autorů, např. H. Žáčková (1998), M. Hříchová (2000), D. Jucovičová (2014), D. Kutálková (2014), J. Bednářová (2015). Shodují se na tom, že dítě v určitém věku může být dostatečně fyzicky vyspělé, ale úroveň jeho psychického vývoje nemusí tomuto věku odpovídat a naopak. V souvislosti s úrovní fyzického vývoje zdůrazňují, že fyzická zralost v době nástupu školní docházky je velmi důležitá protože dítě, které je dostatečně fyzicky vyzrálé lépe zvládá zátěž, která je na něj kladena s nástupem do školy. Fyzickou zralost dítěte sleduje odborný lékař při pravidelných prohlídkách.

„Sleduje se nejen tělesná zralost, ale i celková zdravotní odolnost a individuální zvláštnosti organismu. Zohledňuje se například tělesná výška a váha dítěte. Uvádí se, že průměrná výška dítěte kolem šestého roku života je 120 cm, průměrná váha 20 kg. Při posuzování školní zralosti se zohledňuje celková úroveň vývoje dítěte. Rodiče by si měli uvědomit, že když jejich dítě nedosahuje požadované průměrné tělesné výšky a váhy ještě to neznamena, že není fyzicky zralé. I děti menšího věku zvládnou úspěšně nároky školní výuky. Fyzické předpoklady jsou ovlivněny i dědičností – jsou-li rodiče menšího věku, ani dítě nebude dosahovat průměrné tělesné výšky a hmotnosti. Když se narodilo předčasně, ale jeho vývoj probíhá standardně a dítě nemá žádné problémy, jen je oproti ostatním celkově menší, je třeba si uvědomit, že ani roční odklad nemusí stačit, aby dorostlo. Pokud bude v ostatních oblastech zralé a bez potíží, může zahájit povinnou školní docházku.“ (Kropáčková, 2008, s. 18-19)

Tělesnou zralostí se J. Budíková (2004) takto podrobně nezabývá. Poukazuje na bouřlivost vývoje dítěte v předškolním věku a možnosti dosažení určitého stupně vývoje později než je obvyklé. Poukazuje na to, že i nezralé dítě může být dobře připravené na zahájení školní docházky. Ve výjimečných případech upozorňuje na možnost odkladu školní docházky. Stejně jako J. Budíková (2004) se i V. Záhme (2005) a další autoři zmiňují v souvislosti s testy školní zralosti o cviku, při kterém zdviženou nataženou ruku přehne dítě přes hlavu tak, aby prsty dosáhly na ucho na opačné straně hlavy tzv. filipínská míra.

Na ohrožení fyzické zralosti z důvodu oslabené obranyschopnosti nebo v důsledku chronických onemocnění poukazuje D. Jucovičová (2014). V důsledku časté nemoci se dítě vyčerpává i psychicky při stálém doplňování učiva.

2.1 Druhy motoriky

„Jako hrubou motoriku označujeme pohyby celého těla nebo jeho jednotlivých větších částí, zejména paží a nohou. Vaše dítě se skrze pohybové zkušenosti učí využívat své tělo, zejména právě ruce a nohy, vědomě a cíleně. Nejlepší je, pokud může tyto zkušenosti získávat venku: při balancování na kládě, při houpání a komíhání, při pokusech pokořit šplhadlo, při běhání, řádění, míčových hrách.“ (Ebbert, 2011, s. 12)

„Dítě v tomto věku má mít také již klidnější, zaměřenější, účelnější pohyby, má být schopno alespoň zčásti ovlivňovat svou motorickou aktivitu, ovládat své tělo po této stránce. Hraje různé typy motorických her včetně her rytmických, ovládá hru s míčem, se švihadlem, jezdí na kole, začíná plavat, lyžovat.“ (Jucovičová, 2014, s. 28)

V. Záhme (2005) uvádí, že rozvojem hrubé motoriky zdokonalujeme své schopnosti v oblasti ovládání těla. Což je schopnost koordinovat své pohyby a současně udržovat rovnováhu při provádění různých pohybů či cviků. Popisuje různá cvičení na procvičování a zdokonalování ovládání těla, koordinace a rovnováhy. Upozorňuje na vztah mezi zdravotním stavem dítěte a úrovní jeho pohybových schopností. Úroveň pohybových schopností má vliv i na sebedůvěru dítěte.

„Pohyby prstů označujeme jako jemnou motoriku. Cílené používání prstů je důležité pro plnění mnoha každodenních úkolů.“ (Ebbert, 2011, s. 12)

„V oblasti jemné motoriky dítě dokáže stavět skládačky nebo stavebnice, které obsahují již drobnější prvky, umí je adekvátně spojovat. Vystřihuje či vytrhává jednoduché tvary z papíru. Dětská kresba se v předškolním období stává podrobnější, diferenciovanější, propracovanější. Obsahuje všechny podstatné prvky, více se přibližuje skutečnosti. Důležité je i správné držení tužky při kreslení, protože nesprávný návyk získaný v předškolním věku se často po nástupu do základní školy špatně přecvičuje a dítěti pak zbytečně hrozí vznik dysgrafických obtíží. V předškolním období by už měl být ukončen také vývoj lateralizace – u dítěte by mělo být jasné, kterou ruku preferuje pro kreslení a budoucí psaní, a zejména je-li výběr adekvátní (kromě tzv. přeúčených leváků jsme v poslední době zaznamenaly určitý nárůst i přeúčených praváků). Pokud si nejsou rodiče lateralitou dítěte jisti, je třeba se obrátit na odborníky, psychology, speciální pedagogy.“ (Jucovičová, 2014, s. 28-29)

Na možnosti procvičování jemné motoriky bez použití dalších předmětů poukazuje V. Záhme (2005). Pohyby prstů můžeme u dítěte zdokonalovat i různými hrami, gesty a cviky.

Nedostatečně rozvinutá jemná motorika může podle J. Bednářové (2015) u dítěte začínající školní docházku způsobit komplikace při osvojování tvarů písmen, nesouvislé tahy, velký tlak při psaní, kolísavou velikost písmen a problémy s dodržováním sklonu písma, špatnou čitelnost písemného projevu, pomalejší psaní a další nežádoucí projevy.

2.2 Pohybové schopnosti a dovednosti

Pro rozvoj obratnosti velkých svalových skupin tj. hrubé motoriky jsou podle J. Budíkové (2004) důležité základní fyzické aktivity např. chůze, běh, skákání, lezení, házení, hry s míčem, se švihadlem, ježdění na kole, plavání, lyžování. Všestranné pohybové zaměření přispívá k harmonickému vývoji. Proti tomu jednostranně zaměřené pohybové aktivity mohou vést k vážným deformacím.

Dále J. Budíková (2004) uvádí, že rozvoj jemné motoriky podporuje manipulace s předměty a jejich rozebírání, skládání, třídění, sestavování, navlékání, vykrajování, šroubování. Při činnostech s drobnějšími předměty se vyžaduje větší obratnost ruky a častým procvičováním se jemná motorika zdokonaluje. Jemnou motoriku rozvíjíme také prací s papírem, vytrháváním, stříháním, lepením, skládáním. Samoobslužnými činnostmi např. oblékáním, zapínáním knoflíků, zavazováním tkaniček apod.

„Vývoj obou skupin svalů je vzájemně velmi úzce provázán. Není náhodou, že dítě obvykle řekne své první slovo v době, kdy začíná chodit a nápadně šikovněji manipulovat s předměty, a začíná více mluvit a přesněji artikulovat v době, kdy začíná kreslit. Propojení vývoje obratnosti rukou a rozvoje řeči je všeobecně známo – také se toho patřičně využívá. Aby se dítěti například nezprotivil nutný logopedický nácvik, střídáme období, kdy se věnujeme mluvení, s „přestávkami“ naplněnými různými manuálními činnostmi, aniž by se změny ve vývoji řeči zpomalily. Součástí logopedického vyšetření je také skoro vždy (i při celkem banální poruše výslovnosti) zjištění úrovně kresby – ta nám totiž může dát přesné informace nejen o stupni vývoje dítěte, ale také o jeho obratnosti. Tím nám usnadní i rozpoznání příčiny jeho řečových potíží. Je totiž rozdíl, je-li kresba technicky dobrá, ale obsahově chudá (jemná motorika je v pořádku, ale vnímání detailů chybí), nebo zda je kresba obsahově zajímavá, ale dítě

drží tužku nešikovně a ryje do papíru (jemná motorika je slabá, zrakové vnímání v pořádku).“ (Kutálková, 2014, s. 26-27)

Obratností mluvních orgánů tedy motorikou mluvidel se zabývá J. Klenková (2003). Uvádí, jak je důležité ovlivňovat procvičováním pohyblivost jazyka, rtů a čelisti. Zdůrazňuje i důležitost procvičování mimického svalstva, tedy mimiky, která doplňuje a provází mluvní projev. Nedostatečná motorika mluvidel vede většinou ke špatné výslovnosti. Motoriku mluvidel bezděčně procvičujeme již s nejmenšími dětmi, když na ně vyplazujeme jazyk, děláme čertíka apod. Náměty na procvičování motoriky mluvidel a zkoušení pohotovosti mluvidel předkládá B. Sindelarova (1996) v knize Předcházíme poruchám učení.

Motoriku očních pohybů zmiňuje D. Kutálková (2014). Je zdánlivě nepodstatná, může způsobit dítěti, které ji nedostatečně ovládá, řadu problémů. Při čtení se nejedná o plynulý pohyb očí po řádku. Pro dítě učící se číst, je složité sledovat očima řádek a ještě rozeznávat písmena, tvořit z nich slabiky nebo číst celá slova. Motoriku očních pohybů rozvíjíme hrami, kde je základem pohyb očí bez pohybu hlavy.

2.3 Koordinace

V. Záhme (2005) zdůrazňuje ovládání těla, schopnost koordinace pohybů a udržování rovnováhy při jejich provádění. Předkládá soubor námětů na procvičování a zdokonalování ovládání těla, koordinace a rovnováhy. Poukazuje na souvislost dobrých pohybových schopností se zdravotním stavem i sebedůvěrou dítěte.

Koordinace je nedílnou součástí obratnosti popisuje D. Kutálková (2014). Vyvíjí se od narození dítěte. Zpočátku jsou pohyby dítěte čistě reflexní, později současně s rozvojem smyslového vnímání má snahu usměrnit své pohyby tak, aby dosáhlo požadované odezvy, např. rozhýbalo zavěšenou hračku. Později se začne převracet, plazit, lézt, sedat. Postupně se zdokonaluje. Vyvíjející se schopnost koordinace postupně umožňuje i dokonalejší ovládání ruky, zlepšuje se úchop a zlepšující se koordinace umožňuje manipulaci i s docela malými předměty. Mění se i držení tužky. Dítě zvládá nové činnosti – modelování, navlékání, protahování, zavazování, zapínání, šroubování.

„Pohybová koordinace nevyžaduje ani tak sílu, jako spíš schopnosti, které se obvykle označují jako šikovnost. Obratný pohyb se jen málokdy obejde bez zraku –

*koordinace pohybu očí a rukou (a někdy i pusy, pokud u práce mluvíme) se musí dlouho vyvíjet, aby na konci předškolního období bylo dítě připraveno k činnosti, která všechny tyto položky přímo vyžaduje, totiž k výuce psaní.“ (Kutálková, 2014, s. 43). Cvičení ke zlepšení koordinace ruky a oka nalezneme v knize *Předcházíme poruchám učení* B. Sindelarové (1996).*

Také prováděním běžných činností, jak uvádí J. Bednářová (2015), jako je vykonávání základních hygienických dovedností, oblékání, stolování, úklid i účast při běžných domácích pracích rozvíjíme vizuomotoriku. Provádění rukodělných činností jako je navlékání, provlékání, vystřihování, nalepování, stavění a skládání je důležité pro rozvoj koordinace ruky a oka. Pro rozvoj grafomotoriky je důležité vymalovávání, dokreslování, kreslení či práce s různými pracovními listy. Stupeň vyspělosti vizuomotoriky a grafomotoriky u dítěte má velký význam a poukazuje na úroveň školní zralosti. Informuje také o celkovém stádiu vývoje dítěte. Úroveň grafomotorických dovedností má u dítěte velký vliv také na zvládnutí psaní.

Je třeba i zmínit i koordinaci rukou a mluvidel v případě spojení recitace a pohybu, kdy „*dítě pohybem „ilustruje“ text básničky nebo písničky: kromě rozvoje koordinace takový postup usnadňuje i zapamatování textu a vnímání jeho obsahu – bez pochopení smyslu textu dítě nemůže najít odpovídající pohyb.“ (Kutálková, 2014, s. 46). Dále zmiňuje i důležitost spojení kreslení a recitace.*

3. Smyslový vývoj a zralost pro vstup do školy

„Rozvoj smyslového vnímání, které je podmíněno rozvojem centrální nervové soustavy a jeho propojením s motorickými funkcemi, je důležitým předpokladem pro učení se psaní, čtení a počítání.“ (Jucovičová, 2014, s. 18)

Jak uvádí M. Vágnerová (2005), v předškolním věku dítěte, tedy mezi 5. - 7. rokem, nastávají významné vývojové změny v oblasti vývoje poznávacích procesů. Dosažení určitého vývojového stupně těchto změn je považováno za jednu ze složek školní zralosti. Rozvoj poznávacích procesů je ovlivněn schopnostmi smyslových orgánů.

Mnoho autorů se shoduje na tom, že pro rozvoj smyslového vnímání je nezbytná aktivní činnost dítěte. D. Kutálková (2014) přibližuje, jak dokonalé elektronické, zvukové, nerozebíratelné hračky nebo video a televize nedostatečně až velmi negativně ovlivňují rozvoj smyslového vnímání. Také poukazuje na to, že množství hraček a tudíž přemíra podnětů je škodlivá a podporuje u dítěte povrchní vnímání. Upozorňuje také na mylný dojem rodičů, že dítě, které často střídá hračky, knížky, stavebnice, skládačky a jiné hry po chvíli a bez dokončení tak činí podle nich proto, že je zvědavé a má o vše zájem. Povrchní vnímání způsobuje, že vjemy, které by mělo dítě přijmout, jsou nejasné, protože ztrácejí na kvalitě. Stejně jako Z. Matějček (2013) připomíná, že každou schopnost, dovednost nebo návyk je třeba rozvíjet ve správnou dobu. Pokud se začne příliš brzy nebo naopak později než ve vhodném období, může to dítěti způsobit problémy. Tyto problémy nejsou nezvratné, ale je potřeba daleko většího úsilí k odstranění nedostatků a upevnění správného návyku či dovednosti. Z. Matějček (2013) vyzdvihuje, v souvislosti s rozvojem smyslového vnímání u dětí předškolního věku, vytváření prostoru pro tvořivé činnosti dítěte, jako je rozkládání, skládání a další činnosti, které pomáhají rozvíjet schopnost vnímat nejen celek, ale i detaily z nichž se skládá. Dále pak vybízí rodiče k tomu, aby svým dětem četli. Zmiňuje psychologické výzkumy, které prokazují pozitivní působení čtení na vývoj smyslového vnímání dětí. Děti, kterým rodiče čtou, mají rozvinutější slovní zásobu, snadněji a pohotověji se vyjadřují a v neposlední řadě jsou motivovanější a lépe připravené na čtení ve škole.

3.1 Zrak

Ve vývojové psychologii M. Vágnerová (2005) popisuje vývoj vnímání, které se zdokonaluje v souvislosti s tím, jak se vyvíjí rozumové schopnosti. Vývoj zrakového vnímání je důležitý pro činnost dítěte ve škole. U dětí se postupně mění ovládání akomodace oční čočky, která umožňuje přesné vidění na různé vzdálenosti. Je to však činnost, která zatěžuje pozornost a díky tomu je vidění detailů namáhavější. Konstantnost vnímání spočívá v rozpoznávání určitého tvaru v jakékoliv pozici, na různém pozadí i překrytý. Dříve děti rozeznávají vertikální polohu tedy nahoře a dole. Později zvládnou rozeznávání polohy horizontální pravo-levé.

„V tomto období se zpřesňuje zrakové vnímání, dítě lépe vidí na blízkou vzdálenost a lépe vnímá detaily. Je schopné odlišit drobný detail, vnímá a odlišuje stranově obrácené tvary – v této době by již mělo rovněž zvládat základy pravolevé orientace. Tyto schopnosti tvoří podklad pro vnímání a správné rozlišování písmen a číslic, které se od sebe často liší pouze drobným detailem (a-o-e, m-n, 3-8), nebo jsou stranově obrácené (b-d-p, 6-9). Pro budoucí učení je rovněž důležitá schopnost analyzovat a syntetizovat zrakem – dítě v této době skládá různé typy skládaček, puzzle, staví ze stavebnic.“ (Jucovičová, 2014, s. 18). Autorka dále popisuje souvislosti mezi vnímáním detailu a jeho chápáním jako části celku, což umožňuje skládání jednotlivých částí. Toto vnímání detailu se podílí na schopnosti systematického prohlížení a třídění dílů podle základních vlastností, které umožní jednotlivé díly spojit v celek. Schopnosti získané těmito činnostmi jsou důležité pro výuku čtení a psaní. Rovněž rozvíjející se prostorová orientace a představitivost jsou pro výuku čtení, psaní a počítání důležité.

Soubor námětů na procvičování a zdokonalování zrakového vnímání popisuje B. Sindelarova (1996). Jedná se o úkoly, které se mohou dětem předložit zábavnou formou. Můžeme tak odvrátit problémy, které by děti s oslabeným zrakovým vnímáním čekaly ve škole nebo je alespoň zmírnit. J. Bednářová (2015) označuje zrakové vnímání jako nezastupitelné pro poznávání. Ovlivňující rozvoj řeči, myšlení, koordinace, prostorové orientace i matematických představ. Zrakové vnímání přirozeně rozvíjíme hrami např. pexeso, mozaiky, domino, skládanky, stavebnice, ale i kreslením podle vzoru, dokreslováním obrázků. Je třeba posilovat i zrakovou paměť různým vypravováním.

3.2 Sluch

Mnoho autorů uvádí ve svých dílech sluchové vnímání jako zcela zásadní pro rozvoj řeči. Udávají nedostatečné nebo poškozené sluchové vnímání jako zdroj problémů ve čtení a psaní při zahájení školní docházky. M. Vágnerová (2005) uvádí, že děti předškolního věku rozeznávají všechny zvuky mluvené řeči v rodném jazyce. Děti s nedostatečně rozvinutým sluchovým vnímáním špatně poznávají podobně znějící hlásky, a tudíž je neumí ani správně vyslovit. V tomto období má sluchové vnímání řeči implicitní charakter. To znamená, že dítě chápe, co je mu sdělováno, ale neumí rozlišit, z čeho se sdělení skládá. Proto je třeba rozvíjet fonemické vědomí, které umožňuje pochopení stavby slova.

D. Jucovičová, (2014, s. 19) píše, že *„kromě zrakového vnímání se rozvíjí i vnímání sluchové – dítě dokáže sluchem určit některé hlásky, i když ještě nezná písmena (dokáže již odpovědět na otázku „Co slyšíš na začátku slova?“). Většinou snáze diferencuje začátky než konce slov, souhlásky než samohlásky (zejména na konci slov – např. máma, doma – nebo uprostřed slov – kupř. les, los). Potíže dětem činí také slova se shluky souhlásek (např. krk, vlk) – v předškolním věku tohoto děti nebývají většinou ještě schopné. V podstatě dítě dokáže zhruba rozlišit některé začínající slabiky nebo hlásky, dokáže i zhruba rozlišit podobně znějící slabiky a hlásky, určí shodná či rozdílná slova.“* (Jucovičová, 2014, s. 19). Autorka uvádí, že tyto schopnosti umožňují dítěti využívat sluch k počáteční analýze a syntéze slova. Hry se slovy, které zdokonalují schopnosti sluchové analýzy a syntézy slova, mohou hrát již děti předškolního věku. Po zahájení školní docházky se sluchová analýza a syntéza slova rychle rozvíjí. Děti předškolního věku již zvládají sluchovou orientaci, rozlišují intenzitu i délku trvání zvuku. To jsou schopnosti, které jsou potřebné hlavně pro výuku psaní formou diktátu. (Jucovičová, 2014)

3.3 Hmat

Hmatu podle V. Záhmeho (2005) je přidělena významná role z hlediska vnímání. Upozorňuje, že pro děti ve věku sedmi let je chápání úzce spojeno s dotykem. Cviky rozvíjející toto vnímání jsou například „čtení“ jednoduchých symbolů,

keré „píšeme“ na části těla dítěte. Rozlišování tvarů jednoduchých plochých předmětů. Určování různých povrchů hmatem bez použití zraku.

„Hmat se nejvíce uplatní při jakékoli práci (střídají se činnosti, materiály, nástroje) a v přírodě. Kameny, klacíky, písek, voda (vzpomeňte si, s jakou chutí se děti ráchají v každé louži), nejrůznější rostliny či plody, zvířata. Z toho je vidět, že hmat úzce souvisí s rozvojem jemné motoriky i s pohybovou koordinací. Pokud dítě bude mít nedostatek hmatových informací v době, kdy jde o přirozenou součást jeho světa, tedy především v předškolním věku, budou vyvolávat i slova výrazně omezenou představu.“

D. Kutálková (2014, s. 70-71) dále píše: *„Má-li dítě v zásobě velké množství nejrůznějších hmatových (a samozřejmě i ostatních smyslových) vjemů, je pak daleko snadnější předat mu přesnou představu o věci, na kterou si už opravdu sáhnout nemůže. Pokud dítě nenahromadí dostatečnou škálu smyslových, a tedy i hmatových informací v době, kdy je to pro ně nejpřirozenější, budou mu časem citelně chybět.“*

3.4 Chut' a čich

Chutí a čichem se zajímavým způsobem zabývá B. Ebbert (2011). Vnímání chutí a pachů je zde uvedeno jako velmi obohacující zkušenost. Rozvoj těchto smyslů opět podpoříme procvičováním a předkládáním různých podnětů. Chutě a pachy jsou vjemy, které se hluboce zapisují do lidské paměti a jsou úzce spjaty s našimi pocity i dávnými zážitky.

Podle D. Kutálkové (2014, s. 73-74) patří *„čich z vývojového hlediska ke smyslům nejstarším. Všechno, co se vztahuje ke hmatovým schopnostem, lze zopakovat prakticky stejně i v případě, že mluvíme o dalších dvou smyslech – chuti a čichu. Vnímáme-li nějaký předmět, bereme v úvahu jeho tvar, velikost a materiál (hmat, zrak), barvu (zrak) a pocit tepla či chladu (hmat), zvuky, které předmět vydává nebo které vznikají při manipulaci s ním (sluch). A pokud to je možné, také jeho chuť a vůni. Ochutnáváme-li něco, dotýká se předmět jazyka i patra.“* Je jisté, že chuťové a čichové vjemy jsou pro člověka důležité např. z hlediska bezpečnosti (zápach nebezpečných látek) i vnímání příjemných vjemů (vůně), ale posuzování jejich vývoje z hlediska školní zralosti oproti zraku, sluchu, i hmatu nemá význam.

4. Psychický vývoj a zralost pro vstup do školy

Zahájení školní docházky klade na dítě velké nároky v mnoha oblastech. Chování dítěte a jeho psychická činnost závisí na centrální nervové soustavě, která je stále ve vývinu. Rozvoj sociální stránky dítěte je v době nástupu do školy velmi ovlivněn novými skutečnostmi, jako je seznamování se s velkým kolektivem spolužáků i s novými dospělými, seznamování se s pravidly a jejich dodržováním, plněním dosud neznámých požadavků a zvládnutím celkové změny režimu, která nezatěžuje jen dítě samotné, ale celou rodinu. Nezralost dítěte pro vstup do školy se v mnoha případech projeví až ve chvíli, kdy se hledá příčina špatného prospěchu, školních neuróz a zvyšující se nechuti k docházce do školy. Tyto otázky zkoumají autoři v knize Praktický kurz přípravy do školy (2012). Uvádí se zde, že vedle dobrého zdraví dítěte hrají roli nejen schopnosti zobecňování, analyzování a syntetizování ale i pozorování a rozvinutá fantazie, osvojování základů mravního chování, temperament dítěte a jeho komunikační dovednosti.

M. Hříchová (2000) upozorňuje na to, že se stále vyvíjí centrální nervová soustava. V důsledku těchto vývojových změn se zvyšuje výkonnost tělesných i psychických funkcí. Hlavní činností dítěte v tomto věku je hra. Je to zároveň činnost nejdůležitější, během níž se rozvíjejí hlavně psychické funkce jako je fantazie, tvořivost a řečové schopnosti. Děti předškolního věku při hrách již spolupracují s jinými dětmi i dospělými. Charakteristickými znaky hry v tomto období jsou například spontánnost, vážnost, plánování, bohatost, tvořivost, symbolismus. Zdůrazňuje na to, že pokud jsou děti omezovány a nemají dostatek prostoru pro herní činnosti, mohou být vážně poškozeny ve svém vývoji. Stejně tak H. Žáčková (1998) zmiňuje hru jako velmi významnou v životě dítěte. Hra má možnost velmi ovlivňovat psychický rozvoj. Je to nejdůležitější činnost pro děti předškolního věku. Podle H. Žáčkové (1998) je hra důležitá pro rozvoj funkcí umožňujících pozdější výuku čtení, psaní a počítání. Jde o rozvoj smyslového vnímání hlavně zrakového a sluchového, rozvoj paměti a pozornosti, myšlení a řeči, matematických představ, motorických funkcí a koordinace.

„Pro zvládnutí trivie (čtení, psaní, počítání) je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech. Je třeba posoudit, zda dítě vývojově odpovídá vrstevníkům nebo za nimi mírně zaostává nebo se dokonce jeví jako opožděné; nebo je případně nezralé pouze v některé z dílčích oblastí.“ (Bednářová, 2015, s. 3)

4.1 Vnímání

M. Vágnerová (2005, s. 238-241) uvádí, že mezi 5. - 7. rokem věku dítěte dochází k významným vývojovým změnám v oblasti vývojové percepce, které jsou považovány za jednu ze složek školní zralosti. Jde o dosaženou úroveň zrakové a sluchové percepce, kterou dítě potřebuje pro zvládnutí výuky v 1. třídě. V této době se mění způsob reakce dítěte na přicházející podněty a jejich vnímání. V oblasti zrakového vnímání nastává rozvoj vidění nablízko. To znamená, že dítě snadněji vnímá detaily, které jsou velmi důležité pro zvládnutí výuky. Vyvíjí se schopnost akomodace oční čočky. Při školní práci je nutnost měnit akomodaci čočky pro děti zatěžující a má vliv na kvalitu i trvání pozornosti. Konstantnost vnímání je další schopnost rozvíjející se v tomto věku. Umožňuje rozlišování a identifikování tvaru bez ohledu na jeho polohu. Dříve děti rozlišují vertikální polohu tj. nahoře-dole. Později zvládnou rozlišení horizontální polohy tj. pravo-levé. Současně s rozvojem rozumových schopností se rozvíjí strategie vnímání. To znamená, že školáci jsou schopni systematické explorační tj. postupného prohlížení, které má řád. Předškolní děti postupují nahodile bez systému pouze na základě vyvolaného zájmu. Známkou zralosti je i vnímání celku jako souboru detailů a schopnost vizuální analýzy a syntézy. Umí rozložit celek na části nebo vyhledat určité tvary. Je schopno vnímat pořadí např. velikosti, písmen, číslic tj. sekvenční percepce. V oblasti sluchového vnímání se rozvíjí fonemický sluch tj. rozlišování všech fonémů tzn. zvuků mluvené řeči rodného jazyka.

U dětí předškolního věku je sluchové vnímání řeči implicitní. Dítě chápe obsah sdělení, ale nedokáže rozlišit z jakých hlásek a slabik se skládá. Toto poznání přichází až s rozvojem fonemického vědomí tzn., dítě chápe, že slova se skládají z různě znějících hlásek a je možné je dělit na menší jednotky. Fonologická diferenciací znamená, že dítě je schopné rozlišit délku samohlásek, měkké a tvrdé slabiky. I ve sluchovém vnímání je důležitý rozvoj sekvenční percepce tzn., že dítě vnímá časovou posloupnost sluchových podmětů. Projevuje se to ve skutečnosti přijímání podmětů v určitém pořadí. Slova přicházejí v určitém sledu, ze kterého vyplývá i smysl sdělení.

M. Kurcinka (1998) popisuje hlavně sluchové vnímání. Děti vnímají mnoho okolních podnětů. Registrují i věci, kterých si dospělí nevšimnou. Právě protože na dítě působí takové množství podnětů, je pro něj velmi složité se v nich zorientovat. Dítě v tomto věku si neumí vybrat „nejdůležitější“ podněty, a proto může docházet

k tomu, že dítě působí roztěkaně, zmateně. Vypadá nesoustředěně a neplní zadané úkoly nebo pokyny. Některé děti ani nereagují a vypadají, jako že neslyší. Abychom dětem usnadnili výběr podnětů, měli bychom dodržovat určitá pravidla. Udržovat oční kontakt, vyjadřovat se stručně, pokyny formulovat jasně a důrazně. Připomeňme si D. Kutálkovou (2014) a Z. Matějčka (2013), kteří upozorňují na to, že nedostatek potřebných podnětů pro rozvoj vnímání je stejně škodlivý jako příliš mnoho podnětů. V souvislosti s velkým množstvím podnětů upozorňují na rozvoj povrchního vnímání dítěte.

„Vnímání prostoru je důležité pro orientaci v prostředí, pro osvojování si pohybových a sebeobslužných dovedností, pro rozvoj herních aktivit, grafomotoriky, školních dovedností. Ve školním věku ovlivňuje čtení, psaní, matematiku, geometrii, orientaci v mapách a notových zápisech; promítá se do tělesné výchovy a rukodělných činností. Dítě bychom měli učit polohu (směr) správně ukázat a pojmenovat na vlastním těle, v prostoru, na formátu. Základem navozování této dovednosti je ukazování a pojmenování při každodenních činnostech.“ (Bednářová, 2015, s. 5)

Orientaci v čase J. Bednářová (2015) uvádí jako podmiňující pro pochopení časové posloupnosti i posloupnosti při provádění běžných úkonů. Mezi tyto úkony řadí například činnosti při sebeobsluze nebo při plnění různých úkolů. Zdůrazňuje důležitost odhadu času při školních činnostech. Dětem předškolního věku přibližujeme vnímání času pojmenováváním probíhajících dějů a činností. Učíme dítě orientaci v běžných činnostech probíhajících v určitou denní dobu nebo v určité dny. Upozorňujeme dítě na změny probíhající v přírodě i činnosti, které se dějí v určité době a jsou pro toto období typické. Při rozhovorech zařazujeme pojmy, které určují časovou posloupnost například nejdříve, později, nakonec, včera, zítra, ráno, aby dítě mělo možnost se v těchto pojmech zorientovat. Chápání a vnímání času a časové posloupnosti prospívá dodržování stálého denního i týdenního režimu.

„Ve školním věku nabývá na významu koordinace a integrace různých způsobů vnímání, především zrakového a sluchového. Mnohé činnosti vyžadují účast obou modalit. Rozvoj této složky závisí na zralosti i propojení jednotlivých oblastí mozku, určitý význam má i zkušenost, zautomatizování takových spojení.“ (Vágnerová, 2005, s. 241)

4.2 Myšlení

Myšlením dětí v mladším školním věku se zabývá J. Čáp (2001, s. 230-231): *„Myšlení je mnohem rozvinutější než na předchozím vývojovém stupni, na druhé straně to stále ještě není abstraktní myšlení dospělého se středoškolským nebo vyšším vzděláním. Podle Piageta jde o etapu konkrétních operací. Myšlení již respektuje zákony logiky; děti dokážou klasifikovat, třídit, řadit, zvládají inkluzi a jiné operace, přitom však se stále váží na názorné poznání, na konkrétní předměty a procesy, které lze přímo vnímat a představit si je, popřípadě s nimi manipulovat, prakticky si ověřit řešení problému. Jsou přitom značné individuální rozdíly v rozvinutosti myšlení podle vloh i způsobu vyučování. Myšlení dětí tohoto věku i jejich celkový postoj ke skutečnosti byl také charakterizován výrazem realismus. Děti se zajímají o to, jaká je skutečnost, chtějí ji poznat do podrobností a objektivně. V tom je rozdíl od předchozích období i od následujícího dospívání, kdy fantazie a snění má výraznější úlohu.“*

V knize Praktický kurz přípravy do školy (2012) se autoři zabývají rozvojem logického myšlení a pozornosti za použití zábavných cvičení nebo her. Procvičuje tyto oblasti: zevšeobecňování, vyloučení předmětu, který nepatří mezi ostatní, rozřídění obrázků nebo předmětů, asociativní myšlení, stanovení příčinných vztahů a souvislostí, určení znaků předmětů. J. Klenková (2003) shrnuje znalosti a dovednosti z oblasti rozumových schopností dítěte, které by měl zvládat každý předškolák. *„Poznat a pojmenovat základní i odvozené barvy, poznat a pojmenovat geometrické tvary, vytvářet číselnou řadu nejméně do 6, umět porovnávat počet (více, méně, stejně), poznat a pojmenovat části těla, umět určovat prostorové vztahy a určovat vzájemnou polohu předmětů, rozlišovat pojmy vpravo, vlevo, poznat a pojmenovat běžná domácí a volně žijící zvířata, pojmenovat jejich mláďata, znát svoje jméno, příjmení, bydliště, vyjmenovat nejbližší členy své rodiny, rozeznávat časové označení částí dne, roku a postupně také názvy dnů v týdnu.“* (Klenková, 2003, s. 46)

4.3 Řeč

D. Kutálková (2011, 2014) píše, že na vývoj řeči u dítěte má vliv již období prenatálního vývoje. Pro vývoj řeči jsou důležité podmínky, kterými jsou dýchání, tvorba hlasu, artikulace, smyslové vnímání a centrální nervový systém, motorika

a pohybová koordinace. Mezi nejčastější příčiny poruch řeči patří prostředí jako zdroj informací, receptory jako příjemci informací, neobratnost mluvidel, špatný způsob dýchání, anatomické odlišnosti, stav hlasivek, nadbytek podnětů i nedostatek podnětů, nároky nepřiměřené věku a schopnostem a nedostatek pohybu.

D. Kutálková (2011, s. 30-31) uvádí tyto poruchy řeči:

- Dyslalie – výslovnost odlišná od normy – se zpravidla neřeší dřív než po 4. roce věku. Výjimku tvoří pouze nápadné šlapání na jazyk a případně i vznikající zadní francouzské R. Postupy jsou ale zcela jiné než běžný nácvik, řeší spíš příčiny a připravují situaci pro pozdější standardní postupy. Skupina sykavek (CSZČŠŽ) a měkčení (ŤĎŇ) se začíná většinou upravovat kolem 4,5. roku, hlásky LRŘ většinou až kolem 5. roku, podle dosaženého stupně obratnosti pohybové.
- Opožděný vývoj řeči – lze pracovat s dětmi od 2 let, sleduje se ale spíš obecný vývoj řeči a případné okolnosti, které by ho mohly narušovat. Terapie se zahajuje až po 3. roce věku. Do 3 let se mluví o prodlouženém období fyziologické nemluvnosti.
  - Dysfázie – vývojová porucha řeči postihující nejen výslovnost, ale i gramatiku, stavbu věty atd. Terapie zpravidla navazuje na opožděný vývoj řeči. U méně nápadných příznaků se logopedická terapie zahajuje co nejdříve po jejich zjištění.
  - Kóktavost – objevuje se nejčastěji mezi 3. a 5. rokem. Pokud nemizí zhruba do měsíce sama nebo se zhoršuje, je třeba situaci řešit. Jestliže se vyskytne u starších dětí, je třeba vyhledat pomoc hned.
  - Dysporuchy (dyslexie a další, označované také SPU – specifické poruchy učení) se týkají až dětí ve školním věku – v předškolním věku lze ale zkontrolovat některé základní schopnosti – smyslové vnímání, pravolevou orientaci, kresbu a další, které ovlivňují výsledky výuky, nejlépe na počátku posledního předškolního roku.
  - Mutismus (dítě nemluví v neznámém prostředí, s cizími lidmi) – logopedii vyhledejte, jakmile situace trvá delší dobu, řádově týdny.
  - Poruchy pozornosti (ADHD, ADD) se řeší průběžně během logopedické terapie, samostatně se jim věnují spíše pedagogicko-psychologické poradny.

- Tumultus (porucha tempa řeči) se stává nápadnou většinou v době, kdy se výrazně rozvíjí řeč dítěte, zpravidla mezi 3. a 5. rokem.
- Nácvik nosního dýchání se řeší hned po jejich zjištění, ať jde o návykové dýchání ústy nebo stav po odstranění nosní mandle.
- Poruchy hlasu je třeba řešit hned po jejich zjištění, ve spolupráci s lékaři.
- Dvojjazyčnost se zpravidla řeší, pokud se vyskytne nějaký logopedický problém. Případné preventivní konzultace jsou ale žádoucí – vyšší nároky na jazykové schopnosti dítěte znamenají i zvýšené riziko některých problémů, kterým se dá předejít.
- Poruchy sluchu, rozštěpy rtu a patra, afázie – logoped je od začátku péče členem týmu odborníků, kteří se o dítě nebo dospělého starají.

Pokračuje tvrzením, že vady výslovnosti u dítěte nastupující do školy je třeba odstraňovat včas. „*Pro školní výuku je žádoucí, aby dítě umělo kvalitně zejména sykavky a měkčení – nedostatky se totiž často projeví ve čtení a psaní, kdy dítě píše tak, jak si diktuje (místo sešit píše sesit nebo šešit, místo zima píše sima, podobně vynechává háčky – deda, tesím se nebo píše y – tycho, nykdo). Vývoj řeči pokračuje až do sedmi let, kdy se uzavírá, a dosavadní návyky se fixují. Proto se často stává, že některé děti ještě po nástupu do školy neumějí hlásky R a Ř. Pokud jde o jediné hlásky, které dítě neumí, zbývá na nich docvičení (ne na zahájení nácviků!) ještě na začátku první třídy trochu času – slabikáře s náročností těchto hlásek počítají a zařazují je až na konec výuky písmen. Dítě by už ale mělo umět alespoň hlásku L, která s R, Ř souvisí základním pohybem a místem tvoření, protože ta je naopak jako artikulačně snadná zařazena mezi první písmenka, jež se dítě bude učit. Pokud mělo dítě během vývoje řeči velké problémy (opožděný vývoj řeči, dysfázie, ale i mnohočetná patlavost), lze drobné „nedodělky“ ve výslovnosti hodnotit vlastně jako úspěch dlouhodobé a trpělivé logopedické terapie. Rozsáhlejší porucha řeči ale souvisí dosti často se zráním nervové soustavy a její poněkud odlišnou funkcí, proto bývá u těchto dětí odklad školní docházky pravidlem.“ (Kutálková, 2014, s. 141-142)*

M. Hříchová (2000) píše, že v předškolním období dítěte je důležitá kresba, která je specifickým způsobem dětské řeči. Dítě se vyjadřuje jednoduše, za pomoci několika čar zobrazuje předměty. Dětská fantazie je na vrcholu. J. Klenková (2003) dělí vývoj dětské řeči do několika období. V předškolním období je dítě již schopno opakovat celkem dlouhé věty. Počítá a vyjmenovává předměty v prostředí, umí

vysvětlit, nač se užívají a umí tvořit jejich skupiny. Samostatně vypráví krátké příběhy a vyjadřuje své pocity. V tomto věku většina dětí zvládá správnou výslovnost. Bohužel jsou i děti, u kterých tomuto tak není a v tom případě je třeba zjednat nápravu. Děti začínající školní docházku používají okolo tří tisíc slov. V. Záhne (2005) připomíná, že pro rozvoj řeči je za potřebí dobrý sluch a rozvinutá obratnost mluvních orgánů. Proto je potřeba cvičit pohyblivost jazyka a rtů. Řeč má ve vývoji dítěte podle J. Bednářové (2015) zcela zásadní význam. Ovlivňuje významně jeho školní činnost. Podílí se na rozvoji myšlení, ovlivňuje kvalitu učení, má nezastupitelnou roli v utváření sociálních vztahů. Vzhledem k dorozumívání se má řeč nezastupitelný sociální aspekt. Úroveň řečových dovedností ovlivňuje, jak je dítě vnímáno spolužáky a určuje místo, které zaujímá v kolektivu. Úroveň řeči dítěte zahajujícího školní docházku je výsledkem dlouhého vývoje, který je podmíněn hlavně motorikou, vnímání a sociálním prostředím.

4.4 Pozornost

„Kapacita i kvalita pozornosti se v průběhu školního věku mění. Koncentrace pozornosti je schopnost soustředit se žádoucím směrem po určité, nezbytně dlouhou dobu dozrává na počátku školního věku a lze ji považovat za jednu ze složek školní zralosti. Délka soustředění, i na zajímavou látku, je v tomto období stále dost omezená, v rámci celkového rozvoje se prodlužuje maximálně o jednu až půldruhé minuty za každý rok. To znamená, že např. v 7 letech se dítě dokáže soustředit přibližně 7–10 minut, v 10 letech 10–15 minut atd. Vývoj se projevuje rostoucí schopností ovládnutí pozornosti, zejména z hlediska jejího zaměření. Ve středním školním věku se rozvíjí selektivita a schopnost přesouvat pozornost. Pro školní práci je důležitá schopnost udržet zaměřenost pozornosti a nenechat se odpoutávat nepodstatnými podněty. V průběhu vývoje citlivost k rušivým vlivům klesá. Mladší školáky je možné snadno rozptýlit nepodstatnými podněty.“ (Vágnerová, 2005, s. 256)

Ve své knize D. Jucovičová (2014) odkazuje na dílo M. Vágnerové, kde se uvádí, že úroveň koncentrace pozornosti závisí na dozrávání centrální nervové soustavy. Čím je schopnost koncentrovat pozornost vyvinutější a účelnější, tím snadněji dojde k zapamatování nových informací. Cvičení k procvičování a rozvíjení pozornosti i paměti popisuje B. Sindelarova (1996). Prováděním uvedených cviků či her lze předcházet poruchám učení.

4.5 Paměť

V knize Praktický kurz přípravy do školy (2012) autoři dělí paměť na vědomou a podvědomou. Podvědomá činnost paměti je ukládání informací bez zvláštního úsilí a snahy. Chceme-li si zapamatovat něco konkrétního, ovládáme svou paměť rozumem. Jedná se tedy o paměť vědomou. V období nástupu školní docházky dochází k velmi prudkému rozvoji vědomé paměti. Tento vývoj je nutný, protože při učení se nelze spoléhat na povědomou paměť. V případě nedostatečné paměti dítěte se zjišťují příčiny. Je možné, že některý druh paměti je rozvinutější a jiný naopak. Rozvíjení paměti můžeme stimulovat různými způsoby. Je možno použít různé pomůcky usnadňující zapamatování. Snáze si pamatujeme verše nebo rytmičné průpovídky i nesmyslné říkanky. K zapamatování je možno použít asociaci nebo umístování.

„Přesnost a zapamatování si zrakově vnímaných objektů ve školním věku významně ovlivňuje učení; mimo jiné umožní i správně si pamatovat a vybavovat symboly – písmena, číslice. Oslabení zrakové paměti může mít u dítěte ve školním věku za následek obtíže v zapamatování si a vybavení tvarů písmen, jejich rozpoznání a obecně obtíže při učení (Bednářová, 2015, s. 39). Ve školním prostředí je většina informací podávána verbálně. Pro učení potřebujeme zachytit, zpracovat a uchovat informace přicházející sluchovou cestou. Dítě musí včas zachytit a zapamatovat si instrukce a pokyny ke své práci, pamatovat si pořadí úkonů, které má vykonat; výklad učitele. Oslabená sluchová paměť se může u dítěte v předškolním i školním věku projevat obtížemi při učení se básniček, textů z paměti; neschopností vyslechnout a zapamatovat si pohádku, příběh, výklad bez zrakového doprovodu, následně pak obtížemi s vyprávěním tohoto příběhu, učební látky; potížemi zachytit a zapamatovat si instrukce, slyšená slova, věty. Oslabení sluchové paměti se promítá do písemného projevu, například diktovaného textu, kdy dítě bez zrakové opory chybí, vynechává části informací. Nejsou tak hodnoceny vědomosti, které mohou být ve skutečnosti na dobré úrovni, ale spíše neschopnost pracovat bez vizuální opory, zapamatovat si sluchové vjemy.“ (Bednářová, 2015, s. 33).

J. Klenková (2003) píše, že rozvoj zrakové paměti je důležitý i pro rozvoj řeči dítěte. Jestliže má dítě rozvinutou zrakovou paměť, může při učení dobře pracovat se zrakovými informacemi. V souvislosti se sluchovou pamětí upozorňuje na procvičování krátkodobé paměti, kdy dítě reprodukuje získané informace ihned a dlouhodobé paměti, kdy zjišťujeme uchování informace po delším čase.

B. Sindelarova (1996) nabízí celou řadu cvičení na procvičování sluchové i zrakové paměti.

„Paměťové funkce se velmi intenzivně rozvíjejí mezi 6–12 lety. Na jejich rozvoj má vliv nejen zrání, ale i další stimulační, jakou je např. škola. Kapacita paměti se postupně zvyšuje pod vlivem větší zralosti, ale i znalostí, které umožňují informace lépe třídit a spojovat. Na množství ukládaných informací má přímý vliv využití logických souvislostí. Dítě si snáze zapamatuje větší množství slov ve větě než počet náhodných po sobě jdoucích čísel. Krátkodobá paměť je omezená nezralostí, tzn., že dítě má problémy při řešení úkolů z důvodu nedostatečného zapamatování zadání. Rychlost zpracování a zapamatování informací se mezi 6–12 rokem věku dítěte výrazně zlepšuje. Čas, který dítě potřebuje k zapamatování informace, se snižuje až o 50 %. Mezi základní paměťové strategie patří opakování, které vede k trvalejšímu uložení informací.“
(Vágnerová, 2005, s. 256 - 258)

4.6 Temperament

M. Nakonečný (1998) popisuje temperament je soubor vlastností osobnosti, které se navenek projevují intenzitou pohybů, tempem, mírou prožívání a jinými způsoby. Temperament je velmi úzce spojen s činností nervové soustavy. S temperamentem se úzce pojí emocionalita, což je citlivost v situacích vzbuzujících emoce.

J. Budíková (2004) temperament řadí ke zděděným dispozicím projevujícím se různými znaky. Děti s různými temperamenty však mohou mít velmi podobnou povahu. Umožňuje zjištění temperamentu za pomoci testu, který je znázorněn v PŘÍLOZE 1. Časté hodnocení stupněm 4 nebo 5 upozorňuje na obtížně vychovatelné dítě, které by mohlo mít potíže při zahájení školní docházky, neboť temperament dítěte se značnou měrou podílí na výsledcích školní práce.

4.7 Inteligence

Ve své knize M. Nakonečný (1998) uvádí různé definice inteligence, zabývá se podstatou inteligence a znaky inteligentního chování. Řeší také vztah faktorů dědičnosti a prostředí a jejich vliv na inteligenci člověka. Zmiňuje testy inteligence, díky nimž

můžeme provádět její měření již celé století. Naměřené hodnoty jsou rozdělené do několika inteligenčních stupňů. Jedinci s naměřeným IQ méně než 70 jsou vzdělavatelni a vychovatelní hůře a s nižším IQ klesají i možnosti vychovatelnosti. Dále uvádí, že mnoho odborníků rozlišuje tři typy inteligence: 1. teoretickou (abstraktní operace se symboly), 2. praktickou (konkrétní operace s objekty) 3. sociální (schopnost ovládat jiné).

Podle J. Budíkové *„je v předškolním věku možné jednoduše odpozorovat aktivity, kterým naše dítě dává přednost. Spadají do oblasti pohybové, manipulační, sociální, tvořivé (malování, rukodělné aktivity, hudební, prohlížení knížek, u některých s vyhledáváním prvních písmenek a výjimečně i se čtením). Současná psychologie akceptuje teorii Howarda Gardnera o mnohočetné inteligenci, popisující inteligenci jako soubor dovedností, které umožňují jedinci vyřešit skutečné problémy, nebo obtíže, s nimiž se setkává, a dosáhnout účinného výsledku. Rozlišuje u každého sedm typů inteligence, přičemž každý typ je na ostatních nezávislý a má svůj průběh, působí z jiné části mozku a existuje ve všech kulturách.“* (Budíková, 2004, s. 48)

J. Budíková (2004) uvádí těchto sedm typů inteligence:

- Logickomatematická inteligence – konfrontace se světem předmětů, jejich uspořádávání, odhadování množství, chápání číselných symbolů a podobně;
- Jazyková inteligence – nejrozšířenější schopnost, zvládnání zvukové stránky jazyka;
- Prostorová inteligence – schopnost představit si něco v prostoru;
- Tělově-pohybová inteligence – schopnost obratně používat těla a schopnost zacházet s předměty;
- Hudební inteligence – schopnost zvládnout intonaci, melodii, rytmus, tóny, skladbu;
- Intrapersonální inteligence – schopnost zkoumat a znát své pocity;
- Interpersonální inteligence – schopnost rozlišovat a všimnout si chování, pocitů a motivace jiných lidí.

„První dva typy inteligence se projevují ve větší míře až v průběhu školní docházky. Projevy zbývajících můžete pozorovat již v předškolním věku. Nepřeceňujeme je, ani je nepodceňujeme. Cílem je využívat a rozvíjet všechny typy inteligence.“ (Budíková, 2004, s. 48)

4.8 Kresba

Kresba má velký význam ve vývoji dítěte a je potřeba, aby dětem byly vytvářeny vhodné podmínky umožňující tuto činnost. J. Uždil (2002) připomíná ve své knize dílo J. A. Komenského Informatorium školy mateřské. Autor přirovnává prvopočátky dětského výtvarného projevu počátkům dětské řeči, ve které se nejdříve objevují bezvýznamné zvuky stejně jako v kreslení bezvýznamné čáry. Prvopočátky kreslení jsou neoddělitelně spojeny s vývojem dítěte. Kreslení je pro dítě hrou a je jen na jeho okolí, aby mu k této činnosti byly vytvářeny podmínky, za kterých bude možné tuto příjemnou hru dostatečně rozvíjet. Právě tato hra se bude velkou měrou podílet na dalším celkovém psychickém rozvoji dítěte.

„Ve studiu kresby sloužilo zpočátku její zkoumání zejména hodnocení poznávacích složek dětského vývoje. Badatelé se hodně zabývali tím, co kresba vypovídá o rozvoji vnímání a také jemné motoriky, jak obráží rozvoj utváření pojmů a intelektu vůbec. Novou dimenzi dostala tato analýza s poznáním, že kresba, podobně jako i ostatní chování člověka, zjevuje také osobnost autora a jeho vztahy, podává sdělení o citovém a prožitkovém světě dítěte. Z kresby se tak dozvídáme o vitalitě a emocionalitě dítěte, o jeho aktivitě a zájmech.“ (Davido, 2001 s. 13,14)

J. Bednářová (2015) uvádí, že kreslení je nedílnou součástí vývoje dítěte a je neoddělitelně spjato s úrovní vyspělosti. V různých obdobích používá dítě ve své kresbě typické znaky související s vývojem. Kresba dětí stejného stáří má velmi podobné znaky. Kresba dítěte předškolního věku se zdokonaluje, je propracovanější, ucelenější, části těla jsou dvojdimenzionální a obsahují mnoho detailů.

Vývojem dítěte předškolního věku, jeho psychologií a výchovou se zabývá i Z. Třesohlavá (1990). Ve své knize *Dříve než půjde do školy* se zabývá vývojem dětské kresby v předškolním věku. První pokusy zařazuje do období okolo 18 měsíce věku dítěte do dvou let. Mezi druhým a třetím rokem věku dochází ke zdokonalování motorické koordinace, volným čaráním dítě ruku uvolňuje a začíná preferovat používání pravé nebo levé. Mezi třetím a čtvrtým rokem dochází k dalšímu zdokonalování činnosti. Po čtvrtém roce by u dítěte již měla být vyhraněna laterálita. Kresba postavy ve čtyřech letech věku dítěte je hlavonožec. V pěti letech by se kresba postavy měla posunout k dvojdimenzionální obrysové kresbě. V šesti letech by kresba postavy měla mít proporce odpovídající skutečnosti. V kresbě se objevují detaily jako vyznačení pasu, knoflíky, části oděvu i záměrně znázorněné odlišnosti pohlaví.

J. Jirásek (1966, s. 12) znázorňuje postupný vývoj dětské kresby mužské postavy. Kresbu hlavonožce přiřazuje již k tříletému dítěti. Následuje postupný vývoj kresby a překonávání hlavonožce. Děti čtyř až pětileté přidávají do svých kreseb různé prvky, které činí kresbu pokročilejší. Děti mezi pátým až šestým rokem již zobrazují postavu s hlavou trupem a končetinami včetně detailů jako jsou vlasy, uši, části oděvu, správný počet prstů. U šestiletých dětí se jedná již o vyspělý výtvarný projev.

Jiráskův orientační test školní zralosti¹ se skládá ze tří úkolů. Prvním úkolem je kresba mužské postavy, která se využívá jako diagnostický prostředek při zápisu dítěte do školy. Druhým úkolem je napodobení psacího písma a třetí úkol vyžaduje překreslení skupiny bodů určitého počtu. Uvedené úkoly jsou zaměřené na zjištění úrovně vyspělosti jemné motoriky a vizuomotorické koordinace. Kresbu postavy pána hodnotí psychologové podle pětibodové stupnice.

---

¹ Kern Jiráskův test školní zralosti, ZŠ Hostivař [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <https://www.zshostivar.cz/itridy/kernjiraskuvtest.pdf>

5. Sociální zralost při vstupu do školy

V souvislosti s rozvojem sociálního vývoje dítěte vyzdvihuje Z. Matějček (2013, s. 48-49) důležitost docházky do mateřské školy, kde se „*ve vztahu k druhým dětem rozvíjejí mnohé důležité vlastnosti, pro něž ve vztahu k dospělým, dokonce ani k sourozencům není tak vhodná půda. Je to především schopnost spolupráce – napřed jen ve hře a třeba na krátkou dobu, ale později čím dál vydatněji a déle, až jsou z toho velká společná díla. Jsou to však také vlastnosti, kterým se souhrnně říká pro-sociální, tj. takové, které člověku umožňují začlenění do různých lidských skupin, přijetí těmito skupinami a uplatnění v nich – družnost, solidarita, obětavost, tolerance, soucit, soustrast. Ze všeho nejvýznamnější však je, že v tomto věku na podkladě vývojových zisků v oblasti intelektové i citové se kladou základy pro vztah nad jiné vzácný, ušlechtilý a povznášející - totiž pro přátelství.*“ J. Čáp (2001) souhlasí s velkým významem přátelských vztahů, ale upozorňuje také na vztahy poznamenané antipatií, soupeřením a agresivitou.

O významu rodiny a mateřské školy v oblasti získávání sociálních dovedností píše i J. Bednářová (2015). Mezi sociální dovednosti řadí: komunikaci, přiměřené reagování na nové situace, adaptování se na nové prostředí, porozumění vlastním pocitům a sebeovládání, porozumění emocím a chování druhých lidí, objektivní sebepojetí, sebehodnocení, sebedůvěru, schopnost pracovat s ostatními, spolupracovat. Upozorňuje na velké rozdíly v sociálním vývoji u dětí žijících v rodinách s rozdílnými sociokulturními a ekonomickými podmínkami.

V. Záhme (2005, s. 152) vidí sociální kompetence jako „*schopnost dětí orientovat se ve větších společenstvích.*“ Podle něj děti přicházející z mateřské školy nemají problémy s kolektivem. Uvádí, že mezi sociální dovednosti patří: navazování kontaktů, spolupráce, chování při konfliktech a pracovní zralost, kterou dělí na ochotu namáhat se, pochopení úkolu, soustředění, výdrž pozornosti, tělesnou výdrž a pracovní tempo. Podle H. Kolbábkové (2000) je pro přípravu dětí na školní práci důležité celkové působení, do něhož patří úkoly mravní výchovy, jako je rozvíjení a upevňování kladných morálních a povahových vlastností, odstraňování velké závislosti na rodině, rozvíjení samostatnosti a osobnosti dítěte, rozvíjení kladného vztahu a zájmu o práci, smysl pro povinnost, dodržování kázně a společenských pravidel, rozvíjení citových vztahů i překonávání překážek.

5.1 Fixace na rodiče

Důležitým krokem, kterým je osamostatňování dítěte jeho odloučením od rodičů se zabývá B. Ebbert (2011). Uvádí, že některé děti zvládnou tuto situaci již v souvislosti s nástupem do mateřské školy, ale některým dětem může činit odloučení od rodičů opět potíže při zahájení školní docházky. Důvodem může být cizí prostředí, které je pro dítě nové, neznámí lidé i kolektiv. Doporučuje proto dítě různými způsoby zvykat na svou nepřítomnost a vhodně jej tak osamostatňovat. M. Kurcinka (1998) rozebírá řešení podobných situací s problémovými dětmi, pro které jsou nové věci či události velmi těžké. Aby vše probíhalo lépe a snadněji bez komplikací pro všechny zúčastněné, dává návod, jak obdobné problémy řešit včasným nácvikem a přípravou.

„Škola přispívá k socializaci dítěte jiným způsobem než rodina, dítě zde získává nové a mnohdy rozdílné zkušenosti, než jaké získalo v rodině. Stimuluje vznik nových potřeb a přijetí nových hodnot, s tím souvisí i posun hodnotové hierarchie. V hodnotové orientaci školáka má významné místo zaměření na výkon, a získání přijatelné pozice ve třídě. Škola má svoje normy, které musí školák respektovat, ve škole se učí sociální konformitě a novým způsobům chování. Nástup do školy lze chápat jako významnou fázi v procesu odpoutávání ze závislosti na rodině, kdy je její vliv postupně nahrazován působením jiných sociálních skupin.“ (Vágnerová, 2005, s. 284)

5.2 Samoobslužné činnosti

„Zvládnání běžných dovedností v oblasti hygieny, oblékání, stolování, vedení k samostatnosti a zvykání si na drobné povinnosti dítěti velmi usnadní vstup do školy. V mateřské škole je zejména menším nastupujícím dětem věnována větší míra dohledu, kontroly a dopomoci, než jak je tomu v pozdějším věku, respektive po nástupu do školy. Na navozování těchto dovedností by se měla zpočátku zásadním způsobem podílet rodina. Dítě poměrně záhy začíná projevovat touhu po nezávislosti; chce věci zkoušet, napodobovat („já sám“, „já taky“). Je velmi užitečné tuto tendenci podpořit a využít ji k učení se žádoucím dovednostem a vytváření potřebných návyků v oblasti tzv. sebeobsluhy – samostatnosti.“ (Bednářová, 2015, s. 55). Dále autorka uvádí vyskytující se známky nedostatečné zralosti vývoje sebeobslužných činností, jako jsou nezvládnání chození na toaletu a použití WC bez dohledu, nezvládnání osobní hygieny

přiměřeně věku, nepoužívání nebo problémy s kapesníkem, potíže s oblékáním, obouváním a stolováním. Jak velmi důležité je zvolit pro nácvik dovednosti vhodnou dobu popisuje Z. Matějček (2013). V předškolním věku dítěte je podle něj nejvhodnější doba pro upevňování hygienických návyků, dodržování správné životosprávy, rozvíjení společenských návyků včetně úklidu a udržování pořádku ve svých věcech. Zdůrazňuje nutnost správného návyku a velkou obtížnost nápravy v případě opačném. Nabádá vychovatele k přiměřenosti působení, které je nutné pro to, aby dítě nezískalo odpor k požadovaným činnostem nebo se nechovalo vzdorovitě. Pro dítě je velmi důležitý vzor a dobrý příklad. Jak uvádí J. Budíková (2004) a další autoři, vykonáváním sebeobslužných činností procvičujeme i jemnou motoriku. Podle J. Bednářové (2015) způsobuje potíže při psaní nedostatečně rozvinutá jemná motorika. Vykonáváním sebeobslužných činností zdokonalujeme také vizuomotoriku.

5.3 Komunikace

„Před vstupem do školy by mělo dítě znát své jméno, příjmení, bydliště a také jména blízké rodiny. Mělo by také umět rozvitými větami vyprávět vlastní zážitek. Samostatně rytmicky a melodicky správně zazpívat písničku, přednést básničku. Mělo by mít také upevněny zdvořilostní návyky.“ (Klenková, 2003, s. 121). Autorka také uvádí, že by mělo být běžné souvislé vyjadřování za používání rozvitých vět při popisu obrázku, vyprávění příběhu nebo pohádky. Bezprostředně souvisle se děti projeví nejčastěji při sdělování prožitků, potřeb nebo přání. B. Ebbert (2011) se ztotožňuje s J. Klenkovou, navíc dodává, že dítě se učí jazyku pomocí naslouchání a napodobování, je tedy důležité, jaké je množství a kvalita podnětů, které dítěti osobně předkládáme. Píše také o obrovském vlivu médií nejen na dětskou fantazii. Vzhledem k tomu, že pořady děti takto ovlivňují, je potřeba usměrňovat jejich výběr. Vybízí dospělé k trpělivosti při zodpovídání nekonečného toku otázek, protože správná formulace otázky má stejnou důležitost jako vhodná odpověď. Pokud s dětmi dostatečně komunikujeme, rozšiřujeme jim množství známých pojmů i souvislosti mezi nimi. J. Bednářová (2015) označuje komunikaci jako zásadní z hlediska utváření sociálních vztahů, když úroveň komunikačních schopností dítěte ovlivňuje jeho postavení ve školním kolektivu. Rozvinuté komunikační schopnosti se významně podílí na úspěchu ve školních činnostech dítěte. O. Zelinková (1994) uvádí, že někteří

odborníci vidí souvislost mezi vznikem specifických poruch učení a narušenou komunikací dítěte s okolním prostředím.

6. Zápis dítěte do školy

Zápis dítěte do školy má svá určitá pravidla, která jsou dána zákonem. Zákon přesně stanovuje dobu konání zápisu i věk dítěte, ve kterém je nutno přistoupit k zápisu a zahájit školní docházku. Pro zahájení školní docházky není kritériem jen věk dítěte, ale i jeho fyzická a psychická vyspělost. Autoři knihy Praktický kurz přípravy do školy (2012) uvádějí, že zápis dítěte do školy má velký význam pro celou rodinu a následný vstup dítěte do školy je pro ni zatěžkávací zkouškou, která se promítá do všech životních oblastí rodiny, aniž by si to její členové museli uvědomovat. V některých rodinách musí dojít k velkým změnám životního rytmu a může tak docházet ke krizovým situacím doprovázejících přizpůsobení se novému režimu. Je důležité, aby se děti i rodiče na zahájení školní docházky připravovali. Příprava všem pomůže lépe zvládnout problémové situace. Pro zdárný průběh je nutné, aby děti i rodiče přijali své nové role a povinnosti, které s nimi souvisí a proto je dobře pěstovat u všech kladný vztah ke škole, vytvořit příjemné a praktické podmínky pro usnadnění plnění školních povinností. Upozorňují i na to, že v dnešní době je možné vybírat z mnoha typů škol, a proto je potřeba výběr vhodné školy důkladně zvážit. Otázku výběru školy řeší D. Jucovičová (2014), upozorňuje na povinnost spádové školy přijmout dítě s místem trvalého pobytu v obvodu školy ke školní docházce v případě, že nebylo přijato do školy mimospádové.

D. Jucovičová (2014) se také zabývá průběhem zápisu dítěte, pro který nejsou zákonem stanovená pravidla. Průběh zápisu si stanovují jednotlivé školy samy podle svých potřeb či tradic. Zmiňuje školy výběrového typu např. s rozšířenou výukou nějakého předmětu i školy soukromé. Podle autorky je zápis do takovéto školy zaměřen na konkrétní schopnosti, dovednosti a vědomosti. Průběh zápisu na škole se specifickým zaměřením připomíná přijímací řízení. Autorka se shoduje s doporučeními, které upozorňují na nutnost vytváření pozitivního vztahu ke škole. Strach nebo obavy, které dítě má z nastávající situace, rozhodně nepodporujeme. Dítě můžeme uklidnit pozitivním, klidným přístupem. Také návštěva základní školy v rámci dne otevřených dveří je vhodným řešením, které doporučuje. Podle J. Kropáčkové (2008) je zápis dítěte do školy možno považovat za způsob depistáže. Autorka uvádí, že jde o významnou chvíli, kdy se dítě i rodiče seznamují se školou. Cílem zápisu je podle ní zhodnotit vývojovou zralost dítěte potřebnou pro vstup do školy zvláště v případech, kdy dítě nedocházelo do mateřské školy a jeho rodiče mají nekritický

přístup k jeho výkonům nebo nemají příležitost porovnat výkony svého dítěte s dětmi stejného věku. Popisuje také několik forem, kterými základní školy realizují zápis. Zdůrazňuje význam zápisu a pečlivost přípravy ze strany základní školy včetně výzdoby tříd, přípravy pamětních listů a dárků pro budoucí prvňáčky.

V současné době dochází v souvislosti s organizací zápisu k významným změnám. Zákonem daný termín zápisu se mění. Dochází k jeho posunutí z původního termínu od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, na dobu od 1. do 30. dubna téhož roku. Důvodem je i poměrně velké množství podaných žádostí o odklad školní docházky. Odborníci předpokládají, že díky pozdějšímu termínu konání zápisu se objektivněji posoudí zralost dítěte. V souvislosti s touto skutečností se očekává snížení počtu podaných žádostí o odklad školní docházky. Změna data konání zápisu však bez dalších opatření nemůže vyřešit problém s množstvím žádostí o odklad povinné školní docházky. Dalším velmi významným krokem, který má za úkol zvýšit připravenost dětí na vstup do školy a tedy jejich celkovou zralost v oblasti fyzické i psychické, je zavedení povinné docházky do mateřské školy v období posledního roku před nástupem školní docházky. Změny jsou zakotveny v novele školského zákona č. 178/2016 Sb. Tato povinnost se týká všech dětí předškolního věku, které do 31. srpna 2017 dosáhnou věku pěti let. Pro děti tohoto věku je od 1. září 2017 předškolní vzdělávání povinné. Tato povinnost trvá i v případě, že je dítěti povolen odklad povinné školní docházky a je ukončena až počátkem plnění povinné školní docházky.

Informace o konání zápisů do základních i mateřských škol zveřejňují obce, v jejichž školském obvodu se školy nacházejí na základě pokynů ministerstva školství.

V případě povinného předškolního vzdělávání uvádí v několika krocích přesný postup pro přihlášení k předškolnímu vzdělávání i jeho plnění. Nejdříve zákonní zástupci vyberou mateřskou školu a podají v termínu zápisu žádost o přijetí se všemi náležitostmi. Rozhodnutí ředitele školy o přijetí se řeší ve lhůtě 30 až 60 dnů. Dítě přijaté k povinnému předškolnímu vzdělávání dochází do mateřské školy denně na nejméně 4 souvislé hodiny se začátkem povinné doby, která je uvedena ve školním řádu mateřské školy. Zákonní zástupci mohou zvolit i jiné způsoby plnění povinného předškolního vzdělávání. Může to být formou individuálního vzdělávání dítěte. Dítě nemusí docházet do mateřské školy, ale rodiče jsou povinni zajistit účast dítěte v mateřské škole, kde pedagogové posoudí, zda dochází u dítěte k předpokládanému osvojování očekávaných výstupů v dílčích oblastech Rámcově vzdělávacího programu

pro předškolní vzdělávání v mateřské škole. Pro děti s odkladem povinné školní docházky je přípustná forma předškolního vzdělávání v přípravné třídě základní školy. Je také možné vzdělávání v zahraniční škole na území České republiky, pokud má povolení ministerstva školství k plnění povinné školní docházky. Všechny tyto jiné formy plnění povinného předškolního vzdělávání musí zákonní zástupci oznámit ve spádové mateřské škole dítěte. Pokud rodiče dítě k povinnému předškolnímu vzdělávání dítě nepřihlásí, dopouští se přestupku.²

Organizační pokyny pro zápisy do základních škol zveřejňuje zřizovatel a stanovuje školské obvody pro spádové školy i kritéria přijímacího řízení.

---

² Informace o povinném předškolním vzdělávání, Ministerstvo školství [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/40102/>

V následujících tabulkách a grafech jsou uvedené údaje týkající se zápisů do 1. tříd ZŠ v posledních několika letech. První tabulka a graf se týká regionu České Budějovice.

**Tabulka 1: Výsledky zápisu do 1. tříd v letech 2008 – 2016
v Českých Budějovicích**

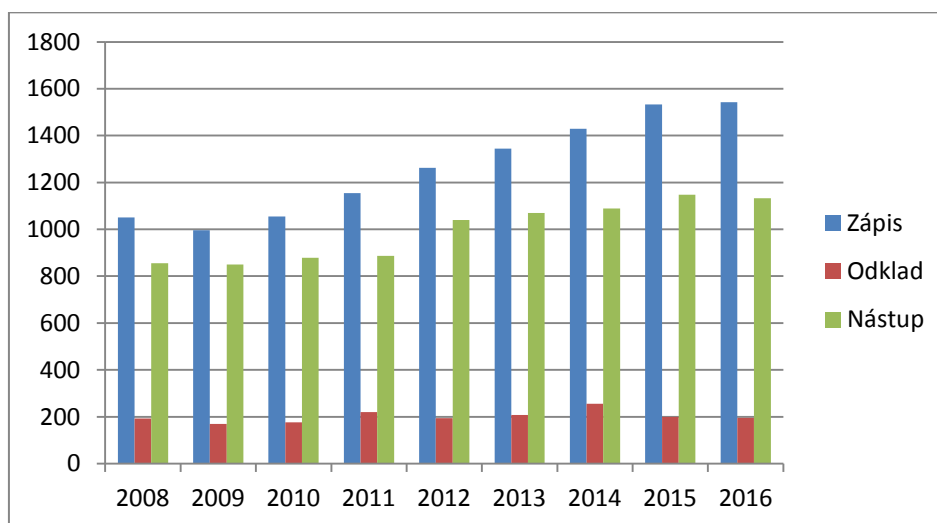
Rok	Počet dětí			Odklad (%)
	Zápis	Odklad	Nástup	
2008	1050	192	855	22,46
2009	996	169	850	19,88
2010	1055	176	879	20,02
2011	1155	220	887	24,80
2012	1263	194	1040	18,65
2013	1344	207	1070	19,45
2014	1429	256	1089	23,51
2015	1533	200	1148	17,42
2016	1543	196	1133	17,30

Zdroj: Informativní zpráva o zápisu do 1. tříd³

Údaje v tabulce poukazují na stoupající počet dětí přistupujících k zápisu. Procento udělených odkladů školní docházky se v regionu České Budějovice mění velmi málo, což je lépe znázorněno v následujícím grafu.

³ Informativní zpráva k zápisu do 1. třídy, Magistrát ČB [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/vyhledavani.aspx?q=informativni+zprava+k+zapisu+do+1>

Graf 1: Výsledky zápisu 1. tříd v letech 2008 - 2016

Zdroj: Informativní zpráva o zápisu do 1. tříd⁴

V následující tabulce jsou údaje týkající se zápisů do 1. tříd ZŠ v posledních několika letech celorepublikově.

Tabulka 2: Výsledky zápisu do 1. tříd v letech 2010 – 2016 v ČR

Rok	Počet dětí			Odklad (%)
	Zápis	Odklad	Nástup	
2010	118.900	17.180	101.706	16,89
2011	125.703	18.111	106.930	16,94
2012	130.870	16.139	113.921	14,17
2013	138.178	16.672	120.592	13,83
2014	148.296	16.672	130.120	12,81
2015	150.100	17.013	131.713	12,92
2016	152.335	16.629	134.342	12,34

Zdroj: Údaje o zápisech do 1. ročníku⁵

⁴ Informativní zpráva k zápisu do 1. třídy, Magistrát ČB [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/vyhledavani.aspx?q=informativni+zprava+k+zapisu+do+1>

⁵ Údaje o zápisech do 1. ročníku, Ministerstvo školství [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol>

Uvedené údaje v tabulce č. 2 o procentech odkladu školní docházky v celorepublikovém rozsahu se od údajů o procentech odkladu školní docházky v regionu České Budějovice liší výrazně.

6.1 Rizikové faktory ovlivňující zápis

Jak uvádějí autoři knihy *Praktický kurz přípravy do školy* (2012), je zahájení školní docházky jednodušší pro děti, které prošly předškolní přípravou. Zvláště pro děti, které nenavštěvovaly mateřskou školu, bývá obtížné dodržování režimu a plnění pokynů. Děti, které mají komunikativní obtíže v oblasti navazování kontaktů a vztahů nebo neznalost norem a pravidel chování v kolektivu, mají problémy s přivykáním novému kolektivu a zařazováním se do něj. Také vztah s učitelem pro ně bývá obtížný. Všechny uvedené situace vyvolávají u dětí ustrašenost, neklid, zvýšený strach. To jsou vnitřními faktory, které společně s faktory vnějšími, jako nesprávná výchova, mohou vést až k neurotickým stavům. Školní neurózy se mohou projevovat různými způsoby. U někoho to může být bezdůvodná agresivita, strach z docházky do školy, netrpělivost, roztěkanost nebo nevolnost. Také hyperaktivní děti mají potíže při nástupu do školy. Jsou neposedné, neklidné a rychle ztrácí zájem, nedokončují započatou práci, vyrušují. Osobnost pedagoga a jeho přístup k takovému dítěti má velký význam pro další vývoj dítěte.

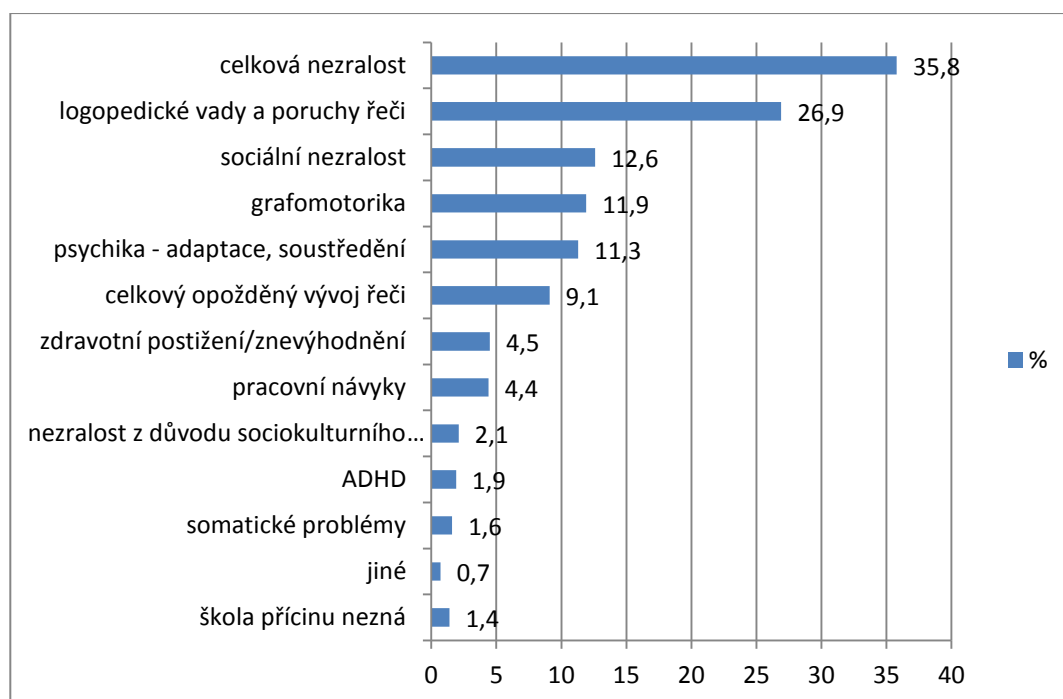
Podle D. Jucovičové (2014) patří mezi rizikové faktory školní zralosti opoždění vývoje nebo nerovnoměrný vývoj. Děti s takovýmto vývojem jsou podle autorky častěji méně úspěšné při vstupu do školy a také u nich častěji vznikají specifické poruchy učení. Poukazuje na souvislosti mezi obtížemi v různých oblastech, které způsobují konkrétní poruchy učení. Nedostatečná zraková percepce souvisí s dyslexií, sluchová percepce s dysortografií. Nedostatečně rozvinutá hrubá motorika, jemná motorika a motorická koordinace se může projevit v dyspraxii, společně s oslabenou grafomotorikou souvisí s dysgrafií, na kterou mají velký vliv vizuomotorické schopnosti a lateralizace.

„Častá je školní nezralost a odklad školní docházky. Vstup do školy umocňuje výskyt lability pozornosti, hyperaktivity, nerovnoměrné výkonnosti apod. U dětí přetrvává negativismus, efektivita, aj. znaky rané dětské psychiky. Častým důsledkem ADHD jsou poruchy čtení a psaní, popř. další specifické poruchy učení. Myšlení

je překotné, impulzivní. Nedostatky paměti jsou podmíněny především poruchami percepce a koncentrace. Děti mají labilní sebezpojetí, které neodpovídá schopnostem a dovednostem. Závažným problémem je neprospěch ve škole. Neklidné děti jsou neoblíbené a odmítané. Ostatní děti netolerují jejich neustálou aktivitu, neschopnost se soustředit a tím se umocňují problémy dítěte.“ (Hříchová, 2000 s. 41)

V následujícím grafu jsou zobrazeny příčiny odkladu povinné školní docházky na základě zjištění České školní inspekce (v procentech).

Graf 2: Hlavní příčiny odkladu školní docházky

Zdroj: Výroční zpráva ČŠI za školní rok 2015/2016⁶

Hlavních příčin odkladu školní docházky je v grafu č. 2 uvedeno hodně. Lze předpokládat snížení uvedených příčin v důsledku zavedení povinného předškolního vzdělávání.

⁶ Výroční zpráva, Česká školní inspekce [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/VZCSI2015_2016/flipviewerxpress.html

6.2 Testy školní zralosti

Děti v den zápisu absolvují různými formami úkoly, jejichž cílem je odhalit nedostatky ve vývoji dítěte přístupujícího k zahájení školní docházky. Obsah těchto úkolů není blíže určen a každá škola volí vlastní formu. Záleží při tom na zaměření školy, zvyklostech a tradicích. Cílem je zjistit vývojovou úroveň dítěte v dílčích oblastech. Pokud se při zápisu prokáží nedostatky závažnějšího charakteru, je rodičům doporučena návštěva školského poradenského zařízení. V tomto zařízení pod dohledem odborníků podstoupí dítě vyšetření, jehož součástí jsou testy, které nejsou veřejně přístupné. Pro rodiče, kteří mají zájem zjistit úroveň znalostí a dovedností svého dítěte ještě před školním zápisem je mnoho dostupné literatury, která obsahuje náměty, cvičení a úkoly včetně hodnocení. Tato literatura je doporučena nejen široké veřejnosti, ale i odborníkům.

6.3 Možnosti odloženého či předčasného nástupu do školy

„Odložení školní docházky o jeden rok bývá realizováno u dětí výrazně školsky nezralých většinou ve více než jedné rovině. Podmínky pro odložení školní docházky upravuje školský zákon.“ (Žáčková, 1998, s. 3)

Pokud se prokáže u dítěte oslabení v různých oblastech a je možno předpokládat zlepšení stavu, lze doporučit odklad nástupu školní docházky. Rodiče podají žádost o odklad školní docházky, ke které přiloží vyjádření školského poradenského zařízení popřípadě vyjádření odborného lékaře. Tuto žádost odevzdají řediteli základní školy, který je písemně informuje o výsledku posouzení žádosti. Zákon umožňuje předčasný nástup do školy dostatečně duševně a tělesně vyspělým dětem, které nesplňují hranici šesti let věku do konce měsíce srpna, ale dosáhnou věkové hranice do konce kalendářního roku, ve kterém dítě zahajuje školní docházku.

V současné době dochází v daleko větší míře k odkladům školní docházky než k předčasnému nástupu. Ve výroční zprávě České školní inspekce⁷ jsou uvedeny konkrétní počty dětí, jichž se odklad povinné školní docházky dotýká. Jako hlavní důvod odkladů je zde uvedena špatná úroveň řeči u dětí, což potvrzují pracovníci

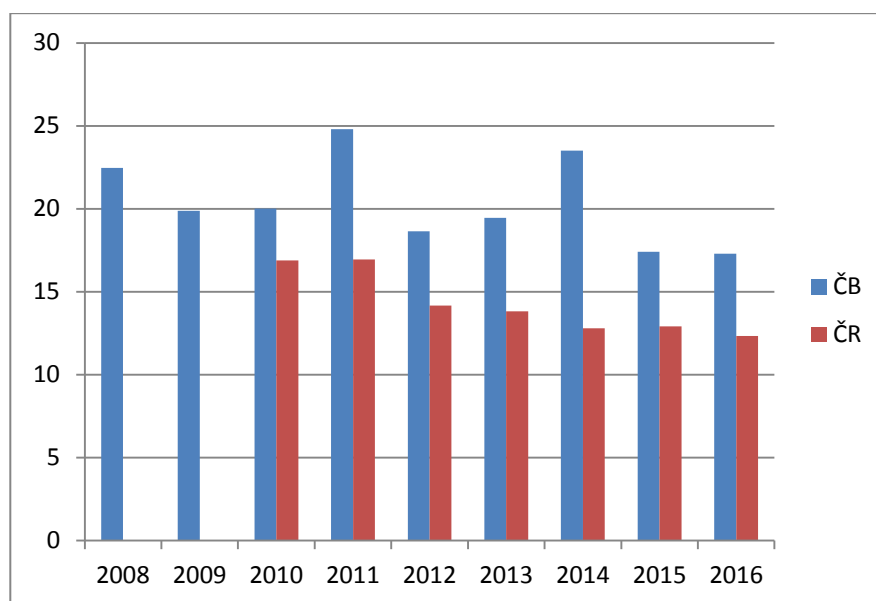
---

⁷ Výroční zpráva, Česká školní inspekce [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/VZCSI2015_2016/flipviewerxpress.html

školských poradenských center nebo učitelé z mateřských škol. Dalším velmi významným nedostatkem je špatné sezení, které souvisí s vadným držením těla, což je v současnosti u naší dětské populace nejčastější funkční porucha. Zafixované špatné návyky při sezení mají negativní vliv na grafomotoriku, jejíž nedostatečná úroveň je také jedním z důvodů pro odklad školní docházky. Od roku 2017 dochází k posunu konání školního zápisu na měsíc duben. Další důležitou změnou, která vstupuje v platnost novelou školského zákona č. 178/2016 Sb. s účinností od září 2017, je povinnost navštěvovat mateřskou školu pro všechny pětileté děti.⁸ Tím se předpokládá větší připravenost dětí na vstup do školy.

V grafu 3 je znázorněno grafické porovnání množství odkladů povinné školní docházky mezi regionem České Budějovice a celorepublikovým stavem.

Graf 3: Odklady povinné školní docházky (%)

Zdroj: Informativní zpráva k zápisu do 1. třídy⁹; Údaje o zápisích do 1. ročníku¹⁰

Z uvedeného grafu vyplývá, že množství odkladů povinné školní docházky v regionu České Budějovice je vyšší než celorepublikový průměr.

⁸ Informace o povinném předškolním vzdělávání, Ministerstvo školství [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/40102/>

⁹ Informativní zpráva k zápisu do 1. třídy, Magistrát ČB [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/vyhledavani.aspx?q=informativni+zprava+k+zapisu+do+1;>

¹⁰ Údaje o zápisích do 1. ročníku, Ministerstvo školství [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol>

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

7. Uvedení do výzkumu a použité metody

Ve výzkumné části diplomové práce se zabývám problematikou školní zralosti, následně vstupem dítěte do školy a utvářením počáteční gramotnosti s návazností na počáteční výuku čtení a psaní. Pro dosažení výsledků byly použity kresby postavy pána na zápisových listech a zápisové listy žáků 1. ročníku ZŠ (zápis do školy 23. - 24. 1. 2014), zápisové listy žáků 1. ročníku (zápis do školy 22. – 23. 1. 2015) a zápisové listy žáků 1. ročníku (zápis do školy 21. – 22. 1. 2016). Všechny uvedené zápisy jsem se osobně zúčastnila. Pro potřeby této práce byla použita metoda rozhovoru, která mi umožnila nenásilnou formou získat informace od učitelek v dotazovaných mateřských i základních školách. Také pro rodiče byla forma rozhovoru přijatelnější než dotazník. Dále byla použita metoda pozorování, kterou jsem uplatnila v průběhu jednotlivých zápisů, kdy jsem sledovala a zaznamenávala jejich průběh. Metodou statistického šetření jsem roztrídila údaje v dostupných materiálech.

8. Příprava na zápis z pohledu mateřské školy

Návštěvou mateřských škol jsem zjišťovala, jak je dítě připravováno na zápis ze strany mateřské školy. Za tímto účelem jsem navštívila tři mateřské školy v Českých Budějovicích: MŠ Vrchlického nábřeží, MŠ Pittera a MŠ Papírenská. Shodou okolností jsou mezi nimi i mateřské školy, ze kterých velmi často děti nastupují do základní školy, ve které jsem prováděla šetření. Informace získané od učitelek v těchto mateřských školách jsou velmi podobné a vzájemně se doplňující. Mateřské školy připravují děti na zápis dlouhodobě a systematicky. Pracují na základě metodických pokynů Ministerstva školství¹¹, Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v mateřské škole¹², Školního vzdělávacího programu¹³, ročního plán¹⁴ popřípadě plánů měsíčních nebo tematických plánů¹⁵. V mateřské škole se na rozdíl od rodiny uplatňuje rovnost přístupu. Také podmínky pro práci dítěte jsou rozdílné po materiální, motivační, časové stránce.

Vliv na práci má i působení kolektivu a osobnost pedagoga. Důležitým faktorem je dodržování pevného denního režimu, který je pro děti předškolního věku často upraven tak, že je z denního režimu vypuštěn spánek. Děti se tak připravují na změnu režimu ze školkového na školní s předstihem a lépe zvládají přechod z mateřské školy do školy základní. Organizaci práce s předškolními dětmi ovlivňuje věkové složení třídy. V případě, že je třída věkově smíšená, organizují se předškolním dětem dopolední přípravné chvílky a odpolední opakovací přípravné chvílky. Ve dvou navštívených mateřských školách jsou třídy věkově smíšené včetně předškolních dětí. Nepodařilo se mi zjistit, jestli tomu tak bude i nadále po zavedení povinného předškolního vzdělávání od 1. 9. 2017, jak je uvedeno v teoretické části. Všechny učitelky obhajovaly způsob rozdělení dětí, který je běžný v jejich mateřské škole. Proti tomu stojí tvrzení několika rodičů, kteří mají pocit, že na odkladu školní docházky jejich dítěte se podílel i fakt, že navštěvovalo, v období před zápisem, věkově smíšenou třídu mateřské školy.

---

¹¹ Metodická pomoc, Ministerstvo školství [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/metodicka-pomoc-ucitelum-a-kov>

¹² Rámcově vzdělávací program, Ministerstvo školství [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>

¹³ Školní vzdělávací program, Mateřská škola Pittera [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.ms-pittera.cz/c-43-skolni-vzdelavaci-program.html>

¹⁴ Roční plán, Mateřská škola Vrchlického [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.ms-vrchlickeho.cz/dokumenty/>

¹⁵ Tematické plány, Mateřská škola Vrchlického [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.ms-vrchlickeho.cz/nase-skola/temata-integrovanych.html>

Podářilo se mi získat i názor rodičů, kteří po udělení odkladu školní docházky změnili mateřskou školu. Důvodem pro jejich rozhodnutí bylo doporučení, aby se jejich dítě připravovalo ve třídě složené pouze z předškolních dětí. Jsou velmi rádi, že tak učinili, protože jejich dítě za těchto podmínek udělalo velký pokrok.

9. Příprava na zápis z pohledu základní školy

Termín, ve kterém se má zápis do základní školy konat, je dán zákonem. Na základě tohoto zákonem daného termínu stanoví ředitelé základních škol datum konání zápisu, které s dostatečným předstihem zveřejní. Zřizovatel poskytne škole seznam dětí, které by se měly účastnit zápisu. Na základě tohoto počtu a prostorových možností školy zveřejní ředitel současně s konáním zápisu předpokládaný počet tříd a přijímaných dětí. Zveřejňuje také kritéria pro přijetí. Mezi tato kritéria často patří trvalé bydliště dítěte ve spádovém obvodu školy. Starší sourozenec, který je již žákem školy. Popřípadě vzdálenost bydliště od školy¹⁶.

S průběhem příprav na zápis jsem byla seznámena učitelkami základní školy, na které jsem prováděla šetření. V období před zápisem pořádají školy různé akce pro rodiče, děti i mateřské školy. Jejich cílem je blíže seznámit rodiče i děti s prostředím a prostorami školy, školní atmosférou, budoucími spolužáky, učebnami a učiteli. Do pořádaných akcí se promítá i specifické zaměření školy, jak je uvedeno v kapitole 6. Častou formou prezentace škol je Den otevřených dveří. Termín Dne otevřených dveří škola zveřejňuje a zve rodiče i děti k návštěvě. V rámci Dne otevřených dveří připravuje škola ukázkové hodiny jednotlivých předmětů a prezentuje i zájmové kroužky, které na škole pracují. Také školní družina připravuje a realizuje akce pro rodiče s dětmi i mateřské školy. Speciální akcí pro mateřské školy je možnost návštěvy základní školy v době výuky nebo v odpoledních hodinách. Organizace návštěvy se liší podle možností základní školy. Obsah je velmi podobný. Pro budoucí prvňáčky jsou často připraveny pracovní listy s vhodnými úkoly, příklad takového pracovního listu uvádí PŘÍLOHA 2. Krátké básničky nebo písničky a jiné ukázky školní práce včetně hodnocení a odměn jsou také připraveny. Tato akce se koná po vzájemné dohodě základní a mateřské školy. Děti předškolního věku tak mají možnost seznámat se se školním prostředím, budoucími spolužáky i učiteli bez rodičů, proto má tato příležitost zvláštní hodnotu.

Zápis se většinou koná ve dvou dnech. Po dobu konání zápisu je nutné upravit běžný chod výuky hlavně z důvodu využití učebních prostor pro konání zápisu. Vedení školy pověří pracovníka, nejčastěji učitele prvního stupně, který bude v příštím školním roce vyučovat první třídu, přípravou a vedením zápisu. Tento učitel koordinuje veškeré přípravy před zápisem včetně příprav písemných materiálů jako je tisk žádostí o přijetí

---

¹⁶ Zpráva o zápisech, Odbor školství ČB [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/vyhledavani.aspx?q=zprava+o+zapisech+2017>

dítěte k základnímu vzdělávání, žádostí o předčasný nástup školní docházky, žádostí o odklad povinné školní docházky a žádostí o lékařské vyšetření dítěte v souvislosti s nástupem povinné školní docházky, zápisových listů pro děti i rodiče a informace pro rodiče budoucích prvňáčků o první informační schůzce s třídní učitelkou. Některé školy dávají dětem pamětní listy, jako upomínku na zápis. Vedoucí zápisu vybírá a zajišťuje výzdobu prostor, ve kterých se bude zápis konat. Řídí i spolupráci mezi zapisujícími učiteli a rozděluje jejich pracovní povinnosti v době konání zápisu. Zajišťuje také výběr žáků z vyšších ročníků, kteří jsou v době konání zápisu žákovskou službou. Současně se zveřejněním termínu zápisu škola zveřejňuje i materiály pro rodiče, které jsou k volnému použití. Mezi tyto materiály patří žádost o předčasný nástup školní docházky, žádost o odklad povinné školní docházky a žádost o lékařské vyšetření dítěte v souvislosti s nástupem povinné školní docházky.

Vedoucí zápisu vybírá vhodné prostory pro konání zápisu. Tyto prostory jsou často rozděleny na místnost odpočinkovou a na místnost samotného konání zápisu. V odpočinkové místnosti mají rodiče s dětmi možnost vyčkat na samotné konání zápisu. V této místnosti je prostor upraven pro různé činnosti zpříjemňující čekání rodičům a hlavně dětem. Rodiče i děti zde mohou vidět ukázky učebnic a pracovních sešitů, se kterými se v současné době ve škole pracuje a jsou zde představeny i kroužky, které dítě může navštěvovat. Je zde místo pro kreslení, hraní si s různými stavebnicemi, jsou zde také vystavené dárečky a odměny pro budoucí prvňáčky. Tyto dárečky vyrobili v souvislosti se zápisem žáci prvního stupně ZŠ a školní družiny. Dáreček si dítě vybírá po ukončení zápisu. Zde si také mohou rodiče s dětmi odložit oblečení a je jim poskytnuto drobné občerstvení. Po dobu zápisu dítěte zde mohou čekat jejich prarodiče nebo sourozenci. Po celou dobu konání zápisu jsou k dispozici vybraní žáci druhého stupně ZŠ, kteří mají roli průvodce od vstupu do školy k prostorám, ve kterých se koná zápis, a v čekací místnosti představují dětem dárečky a nabízejí možné aktivity.

Místností, ve kterých probíhá samotný zápis, může být i několik v závislosti na velikosti školy a množství zapisujících učitelů. Místnost pro konání zápisu prochází proměnou tak, aby se vytvořil prostor, který bude příjemný pro všechny zúčastněné. Dochází k přesunutí nábytku a úpravě výzdoby. Každé zapisovací místo má svoji sadu pomůcek používaných při zápisu. Při vstupu do místnosti jsou zde přehledně připravené všechny potřebné písemné materiály.

10. Příprava na zápis z pohledu rodičů

Pro většinu rodičů, jejichž dítě přistupuje k zápisu, je tato skutečnost velmi emotivní záležitostí, zvláště v případě, že je to dítě prvorozené. V jejich přístupu k přípravě na zápis se projevuje mnoho faktorů. Záleží na sociálním postavení rodiny, materiální úrovni rodiny, vzdělání rodičů, úplnosti rodiny, funkčnosti rodiny i dalších faktorech.

Přestože věk dítěte je rozhodující pro zahájení povinné školní docházky, otázka školní zralosti je velmi široká a dítě nemusí být dostatečně vyspělé jen proto, že dosáhlo určitého věku. Mnoho rodičů si uvědomuje, že všechny činnosti a aktivity, které se svým dítětem provádějí už od narození, mají velký vliv na jeho vývoj, ale neuvědomují si, že prvním velkým vyvrcholením tohoto dosavadního procesu je dosažení školní zralosti. Rodiče mají na své děti nekritický pohled, který je ovlivněn rodičovskou láskou, nedostatečnými možnostmi srovnání, ale i jejich vzděláním, inteligencí nebo věkem. Rodiče nakupují dětem mnoho elektronických a zvukových hraček a jsou velice pyšní na to, že jejich dítě již velmi brzo zvládá ovládání tabletu. D. Kutálková v kapitole 3 upozorňuje na škodlivost přílišného používání elektronických a zvukových hraček. Rodiče se snaží, aby dítě sledovalo televizi v omezeném čase, ale pohádky na tabletu je možné sledovat v kteroukoli denní dobu a kdekoli doma, v autě, na návštěvě. Vzhledem k množství hraček je obyčejné kreslení a čtení odsunuto často do pozadí. Důležitost čtení vyzdvihuje Z. Matějček v kapitole 3. Někteří rodiče dokonce považují kreslení za formu trestu. Zvláště matky dbají na zásady zdravé výživy, ale netrvají na správném stolování. Často za dítětem s jídlem běhají nebo ho jinak rozptylují hračkami. Užívají si krmení svého malého potomka, který přeci ještě nechodí do školy. Podobné je to i s oblékáním. Rodiče mají často snahu ulevovat svým dětem při výkonu samoobslužných činností. Zdůvodňují to časovou tísní, snahou pomoci nebo věkem dítěte. Roztomilá jim připadá i chybná výslovnost. Přestože se jim tyto věci zdají milé a užívají si je, neuvědomují si, že pro získání dovedností je ve vývoji dítěte čas, kdy se dovednosti osvojují nejsnáze a proto není vhodné jejich odsouvání na pozdější dobu. Dítě si může osvojit nesprávné návyky, jejichž odstraňování je daleko pracnější a časově náročnější než včasné získání správného návyku, jak je uvedeno v oddíle 5.2. Často se stane, že všestranně pečující rodiče doba blížícího se zápisu překvapí a začnou nesprávné návyky řešit. Někdy je doba na nápravu příliš krátká a dochází tak k odkladu povinné školní docházky.

Zahájení povinné školní docházky klade na rodinu nemalé finanční nároky. Rodiče realizují přestavby nebo změny ve vybavení dětského pokoje tak, aby svému školákovi vytvořili příjemné a hlavně vhodné prostředí k plnění nových školních povinností.

Také nový denní režim dítěte a celé rodiny vyžaduje změny v organizaci dne. Nejen dítě, ale i celá rodina má mnoho nových povinností souvisejících se zahájením povinné školní docházky. To jsou skutečnosti, kterých se někteří rodiče velice obávají a domnívají se, že dítě je ještě nezralé a je třeba dopřát mu odklad školní docházky.

Vzniku krizových situací na počátku školní docházky se před jejím zahájením obávají více rodiče, kteří už mají zkušenost se starším dítětem. Řešení všech výše zmíněných otázek je daleko složitější v neúplných nebo nefunkčních rodinách.

11. Průběh zápisu

Zápisu se v letech 2014, 2015 a 2016 zúčastnila na Základní škole Grünwaldova v Českých Budějovicích. Přicházející rodiče s dětmi vítala u vchodu do školy žákovská služba složená z vybraných starších žáků základní školy a doprovodila je do míst konání zápisu. Zde učitel zapsal jméno dítěte do evidenčního zápisového listu s pořadovým číslem. Poté se dítěte ujala zapisující učitelka, která se dítěti a rodičům představila, přivítala rodiče i dítě podáním ruky a zahájila zápis. Děti i rodiče se účastnili zápisu společně se zapisující učitelkou, která zadávala pokyny dítěti a současně komunikovala s jeho rodiči. Rodiče vyplňovali žádost o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání. Dítě pracovalo pod vedením zapisující učitelky, která zahájila rozhovor s dítětem na téma školka, kamarádi jejich jména a jestli bude s někým z nich chodit do školy. Chlapec odpovídal klidně. Do školky chodí rád, jmenuje několik kamarádů, ale neví, jestli s někým z nich bude chodit do stejné školy. Učitelka chce vědět, jestli umí nějakou básničku a klouček hned spustí a rovnou písničku. Odměnou je pochvala. Paní učitelka je zvědavá a sype na chlapce otázku za otázkou. Jestli ví, kde bydlí a jestli má sourozence. Ano zná adresu, jen slovo sourozenec mu trochu zamotalo hlavu. Vzpomněl si jen na bratrance a sestřičku by zapřel nebýt maminky. Ví, co se dělá ve škole. Děti se učí matematiku, násobilku, písmenka a čísla. Aktovku do školy ještě nemá, ale ví, jakou by měla mít barvu. Červenou a černou. Nejraději si hraje s kamarády na zombíky. To se honí, a když se chytí tak jsou 5 nebo 10 nebo 15 nebo 20 vteřin... Z toho, co jsme právě slyšely, jsme tak překvapené, že ani nevíme co je se zombíkama. Odpovídá na další dotazy. Počítá do 10 rychlostí vteřiny. Větší než vteřina je minuta, pak hodina u dne trochu zaváhá, ale hned dodá, že má 24 hodin. Všechno ví, protože má doma stopky. Říkat počet prstů, které vidí je legrace. 5, 3, 2, 4, 6 i 9 spočítal bleskově. První číslo je 1, zná číslo mezi 2 a 4 i mezi 4 a 6 jen před 4 je nejdříve 5 a pak až 3. Tři tužky a vedle tři tužky je stejně, 8 je větší než 6 o jeden. Poznává a jmenuje geometrické tvary i barvy. Paní učitelka ho moc chválí a říká, že ve školce ho určitě taky chválí. Prý ne, protože zlobí. Bez potíží určuje, co slyší na začátku slova. Hlávky na konci mu dělají trochu problémy, vytleskáváním dělí slova na slabiky, spojí jednotlivé hlávky v slovo: p e s, s o v a, m e l e, ale některá slova mu dělají potíže: d r a k je prý dráha. Vyjmenovává dny v týdnu, pak splete roční období s měsíci, které vyjmenuje správně za mírné pomoci. Části dne jsou samozřejmostí. Když se učitelka zeptala, co dělá teď. Klidně odpověděl, že si zapíná knoflík. Učitelka chce,

aby namaloval pána. Budoucí prvňáček si bere tužku a říká, že namaluje dědu. Má ho rád, protože se spolu dívají na Vinetou. Maminka vyplňuje žádost o přijetí a ptá se na evidenční číslo. Padesát tři říká učitelka a ptá se chlapce, jestli je to hodně. Ten odpovídá, že je to půlka stovky a tři. Na další otázky má také odpověď. 53 korun je málo, ale 53 let je podle něj hodně. Pokračuje v kresbě. Začal od bot přes dvojdimenzionální nohy k pasu. Nad pasem maluje něco jako vysoký panelový dům. Je to kostkatá košile s krkem a s upaženými rukama a pěti prsty. Končí pro nedostatek místa menší hlavou se všemi detaily včetně vousů. Matka dopsala žádost a sděluje údaje do zápisového listu. Z ústního projevu chlapce je zřejmá chybná výslovnost „r“, ale na logopedii nechodí, protože se to prý srovná. Pokračují ve vyplňování údajů. Postava pána je hotová. Zbývá vyplnit poslední čtyři políčka zápisového listu. Jde o překreslování tvarů, které vypovídají hlavně o vizuomotorické úrovni dítěte. Na otázku, co mu obrázky připomínají, má trefné odpovědi. Učitelka děkuje, loučí se a nechává chlapce vybrat dáreček na památku.

Cílem zápisu je zjistit úroveň vyspělosti dítěte, která se nazývá školní zralostí. Všechno co se při zápisu děje, tedy veškerá činnost, bez ohledu na její formu, je podřízena tomuto cíli. Při rozhovorech nebo úkolech na různá témata se sleduje úroveň schopností a dovedností v různých oblastech. V oblasti psychického vývoje jde o úroveň řečových dovedností dítěte jako je artikulace, výslovnost, jeho slovní zásoba, komunikační schopnosti, porozumění sdělení, paměť- zapamatování si i vybavování, pozornost- zaměřování i udržování, slábnutí popřípadě její ztráta. U matematických představ se věnuje pozornost chápání číselné řady, první, poslední, více, méně, před, za a mezi nimi, jednoduchým početním úkonům, časové orientaci. V oblasti smyslového vývoje jde o úroveň sluchu, s níž souvisí naslouchání, sluchová analýza a syntéza, vnímání a reprodukce rytmu, rozlišování zvuků, hlásek, slabik, slov, vět i sluchová paměť, také určování polohy hlásky ve slově. U zraku se věnuje pozornost prostorové orientaci – vpřed, vzad, nahoře, dole, vpravo, vlevo, znalosti barev, velikostem, tvarům, figuře a pozadí, zrakové analýze a syntéze i zrakové paměti. V oblasti hrubé a jemné motoriky se sledují návyky při sezení, úroveň vizuomotoriky, grafomotoriky zejména správné držení tužky, vyhraněná lateralita, motorika mluvidel, motorika očních pohybů. Na některých školách je u zápisu přítomen psycholog nebo speciální pedagog. Na několika základních školách byla dokonce u dítěte provedena diagnostika školní zralosti přímo v průběhu zápisu. Tento postup však Česká školní inspekce ani Ministerstvo školství nepovažuje za vhodný. Diagnostické testování

je výlučně v kompetenci školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Podle České školní inspekce je vhodné pro zápis zvolit neformální aktivity, v jejichž průběhu může být orientačně posouzena úroveň školní zralosti dítěte. Ze zprávy ČŠI¹⁷ vyplývá, že přibližně 17% základních škol nevyžaduje přítomnost dítěte u zápisu.

Významným prvkem zápisu je kresba, která vypovídá mnohé o úrovni školní zralosti dítěte. Na závěr zápisu zapisující učitel dítě pochválí, poděkuje mu za účast, předá odměnu, nechá dítě vybrat si na památku něco z dárečků, které vyrobili žáci školy, popřípadě předá pamětní list a rozloučí se s ním i s rodiči.

---

¹⁷ Tematická zpráva, Česká školní inspekce [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/Priloha_VZCSI2015_2016/html5/index.html?&locale=CSY&pn=31

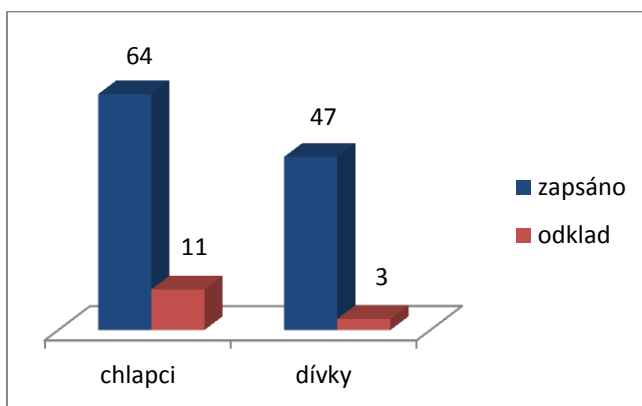
12. Analýza zápisu

V následujících oddílech jsou zpracovány analýzy zápisů dětí do 1. tříd základní školy Grünwaldova v Českých Budějovicích, které se uskutečnily v letech 2014, 2015 a 2016. Tyto analýzy byly zpracovány z materiálů poskytnutých základní školou. Materiály byly použity výhradně za účelem zpracování analýzy zápisu. Žádné osobní údaje nebyly použity a nejsou nikde uvedeny. Z materiálů bylo zjišťováno pohlaví dítěte – chlapec, dívka, dále údaj o řádném zápisu nebo zápisu po odkladu školní docházky, oslabení uvedená rodiči například vada zraku, sluchu, nedostatky zaznamenané zapisujícím učitelem například vada řeči, vyhraněná lateralita.

12.1 Analýza zápisu dětí do 1. tříd - 2014

Na základě účasti a díky poskytnutým materiálům bylo možno zpracovat následující údaje a vytvořit analýzu zápisu 2014. Zápisu žáků do 1. ročníku ZŠ od 1. 9. 2014 konaného 23. - 24. 1. 2014 se zúčastnilo celkem 111 dětí.

Graf 4: Porovnání počtu zúčastněných chlapců a dívek u zápisu v roce 2014 s počtem udělených odkladů povinné školní docházky

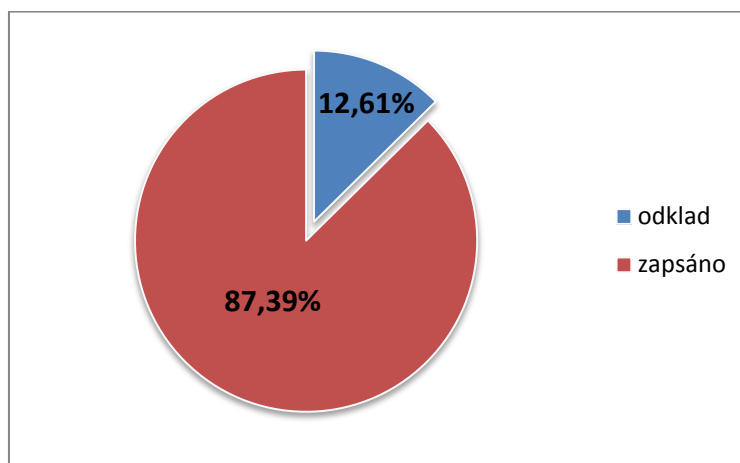

Zdroj: vlastní šetření

Z grafického znázornění dětí přistupujících k zápisu v roce 2014 je zřejmé, že zapisovaných chlapců bylo 64. Odklad školní docházky byl udělen 11 chlapcům. Celkový počet zapisovaných dívek byl 47, z tohoto počtu byly udělen 3 dívkám odklad školní docházky.

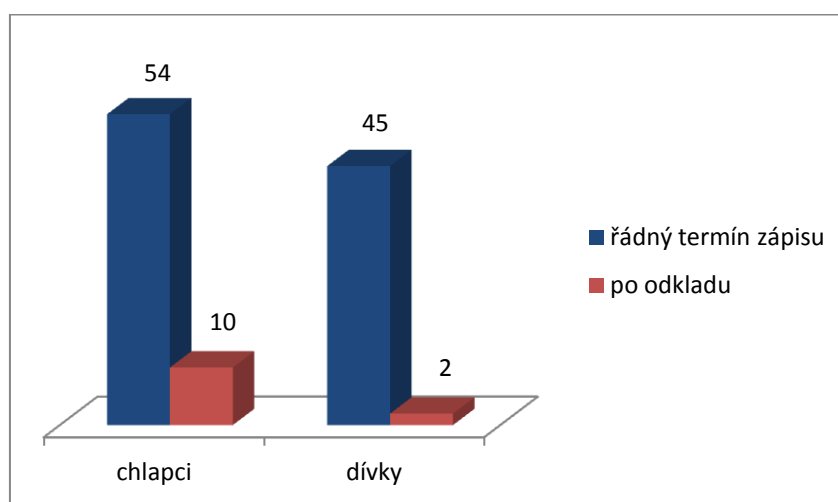
Graf 5: Děti s uděleným odkladem školní docházky ve vztahu k celkovému počtu zapisovaných dětí

Zdroj: vlastní šetření

Celkový počet zapisovaných dětí u zápisu 2014 byl 111 dětí. Celkem bylo uděleno 14 odkladů školní docházky. Těchto 14 odkladů činí 12,61% z celkového počtu zapisovaných dětí.

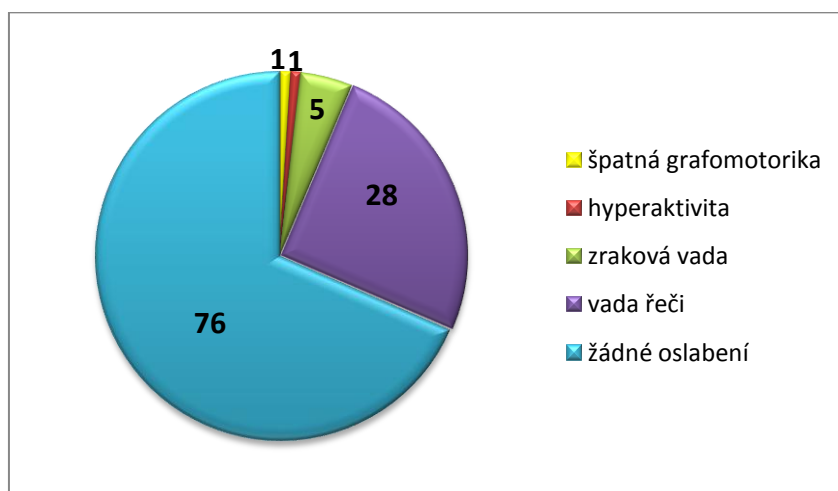
Graf 6: Porovnání počtu dívek a chlapců zapisovaných v řádném termínu a po odkladu školní docházky

Zdroj: vlastní šetření

V grafu č. 6 je znázorněn počet 54 chlapců přistupujících k zápisu v řádném termínu a 10 chlapců již po odkladu školní docházky. Počet dívek, které se zúčastnily zápisu v řádném termínu bylo 45 a 2 dívky, které se zúčastnily zápisu již po odkladu školní docházky.

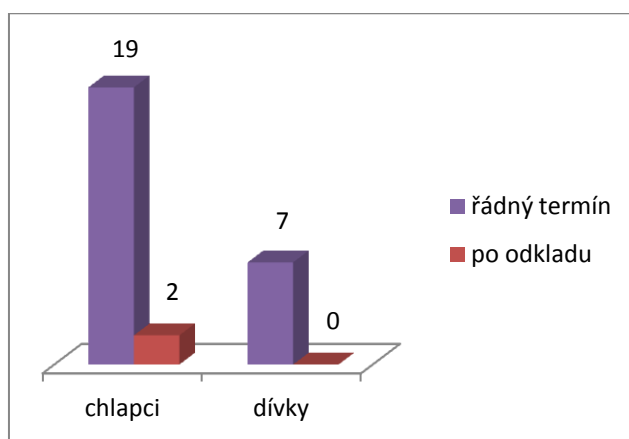
Graf 7: Souhrn oslabení zjištěných u dětí při zápisu v roce 2014

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 7 předkládá grafické znázornění zaznamenaných oslabení u dětí při zápisu v roce 2014. Překvapující je, že bylo pouze jedno dítě s vyskytující se hyperaktivitou a stejně tak jedno dítě s grafomotorickými nedostatky. Oproti tomu je vyšší počet dětí s vadami řeči - 28. Počet dětí s vadami zraku je 5.

Graf 8: Porovnání počtu dívek a chlapců s vadou řeči při zápisu v roce 2014

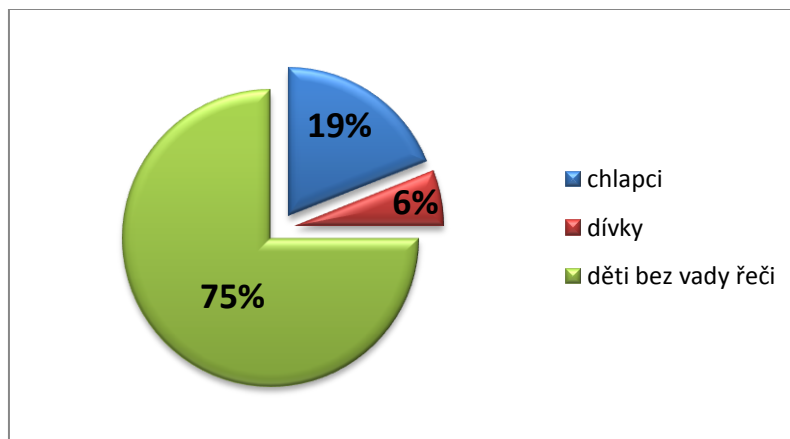

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 8 porovnává počty dívek a chlapců, kteří se zúčastnili zápisu v roce 2014 a při jejich slovním projevu byla patrná vada řeči. Chlapců zapisovaných v řádném termínu a vykazujících nedostatky ve slovním projevu bylo 19. Chlapci s vadou řeči zapisovaní již po odkladu školní docházky byli 2. Dívek s vadou řeči bylo mnohem méně než chlapců. Pouze u 7 dívek zapisovaných v řádném termínu byly zaznamenány

řečové nedostatky. Dívky s vadami řeči zapisované po odkladu školní docházky nebyly žádné.

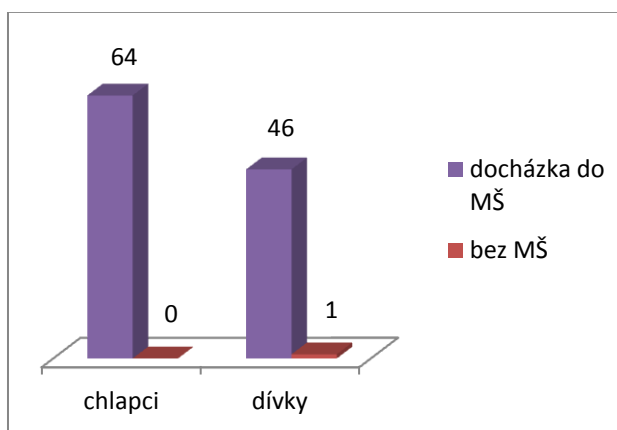
Graf 9: Porovnání dívek a chlapců s vadou řeči a dětí bez vady řeči

Zdroj: vlastní šetření

Z grafického znázornění v grafu č. 9 vyplývá, že z celkového počtu dětí, které se zúčastnily zápisu 2014, celkem 19% chlapců a 6% dívek vykazovalo známky vad řeči. Tito chlapci s dívkami tvoří z celkového počtu zapisovaných dětí jednu čtvrtinu.

Graf 10: Znázornění počtu dětí u zápisu a docházky do mateřské školy

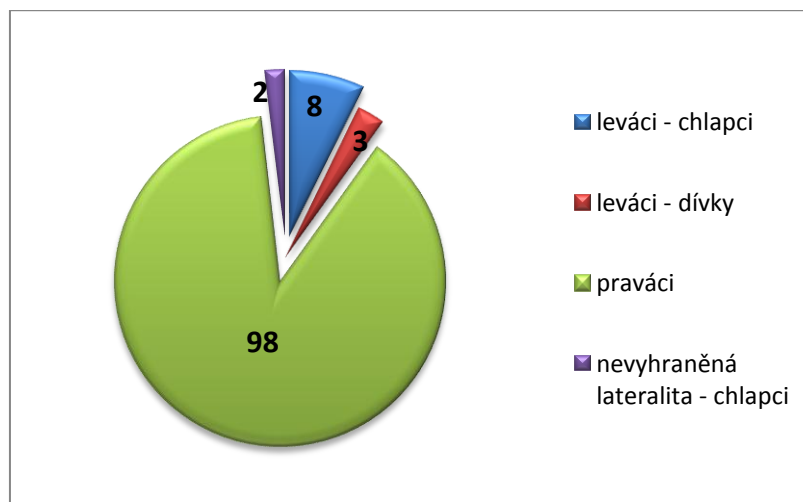

Zdroj: vlastní šetření

Grafické znázornění celkového počtu dětí u zápisu a jejich docházky do mateřské školy se může zdát bezvýznamné, ale vzhledem k připravenosti dětí na školní docházku a k povinnému předškolnímu vzdělávání od 1. 9. 2017 jsou tyto údaje uvedeny. Z grafu vyplývá, že v zápisových listech u všech 64 chlapců a 46 dívek byla uvedena konkrétní mateřská škola. Nebylo však možno zjistit, kdy a po jakou dobu

dítě mateřskou školu navštěvovalo. Pouze 1 dívka neměla uvedenu mateřskou školu v zápisovém listě.

Graf 11: Porovnání počtu dívek a chlapců při zápisu 2014 píšících levou rukou a s nevyhraněnou lateralitou

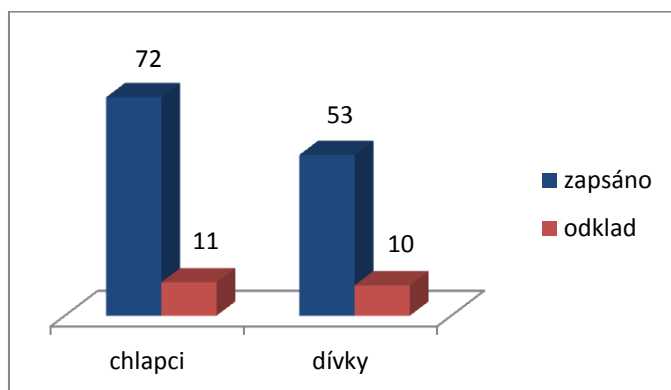
Zdroj: vlastní šetření

Ze záznamů v zápisových listech byly zjištěny i počty dětí s vyhraněnou i nevyhraněnou lateralitou. Tyto údaje jsou znázorněny v předcházejícím grafu. Celkem 8 chlapců z celkového počtu dětí u zápisu uvedlo, že jsou leváci. Dívky levačky byly 3. Tyto údaje nejsou až tak podstatné, důležité je, že u zápisu byli i 2 chlapci s dosud nevyhraněnou lateralitou.

12.2 Analýza zápisu dětí do 1. tříd - 2015

Na základě účasti a díky poskytnutým materiálům bylo možno zpracovat následující údaje a vytvořit analýzu zápisu 2015. Zápisu žáků do 1. ročníku ZŠ od 1. 9. 2015 konaného 22. - 23. 1. 2015 se zúčastnilo celkem 125 dětí, 72 chlapců a 53 dívek. Také u tohoto zápisu jsem porovnávala počty dětí zapisovaných v řádném termínu, po odkladu školní docházky i počty dětí s uděleným odkladem školní docházky. Opět byl zkoumán soubor oslabení v oblastech zraku, sluchu, řeči a grafomotoriky. Je zde znázorněna docházka dětí do mateřské školy i vyhraněná lateralita.

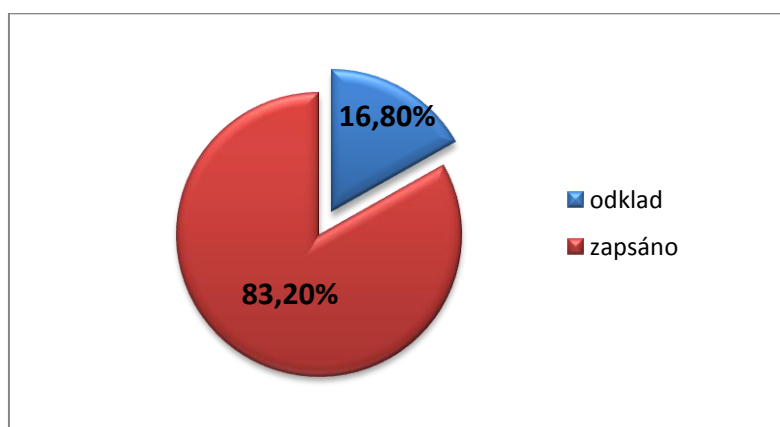
Graf 12: Porovnání počtu zúčastněných chlapců a dívek u zápisu v roce 2015 s počtem udělených odkladů povinné školní docházky

Zdroj: vlastní šetření

Z grafického znázornění dětí přistupujících k zápisu v roce 2015 je zřejmé, že zapisovaných chlapců bylo 72. Odklad školní docházky byl udělen 11 chlapcům. Celkový počet zapisovaných dívek byl 53, z tohoto počtu bylo uděleno dívkám 10 odkladů školní docházky. Počet udělených odkladů školní docházky mezi chlapci a dívkami se zdá celkem vyrovnaný, ale nesmíme opomenout počty chlapců a dívek přistupujících k zápisu, které se velmi liší.

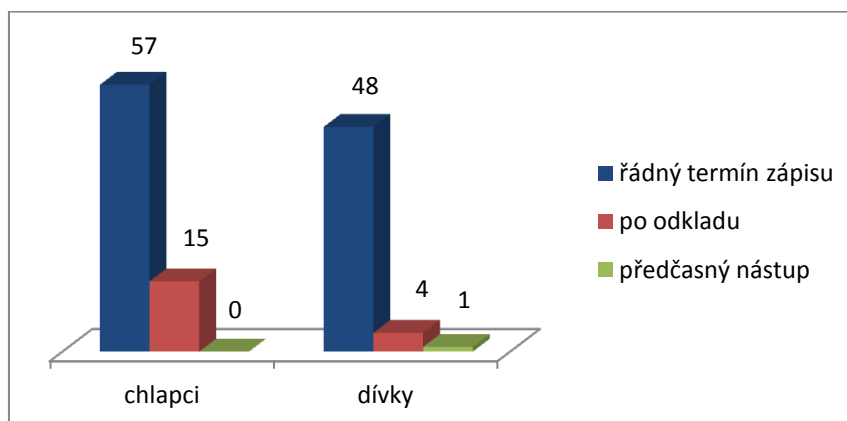
Graf 13: Děti s uděleným odkladem školní docházky ve vztahu k celkovému počtu zapisovaných dětí

Zdroj: vlastní šetření

Celkový počet zapisovaných dětí u zápisu 2015 byl 125 dětí. Celkem bylo uděleno 21 odkladů školní docházky. Těchto 21 odkladů činí 16,8% z celkového počtu zapisovaných dětí.

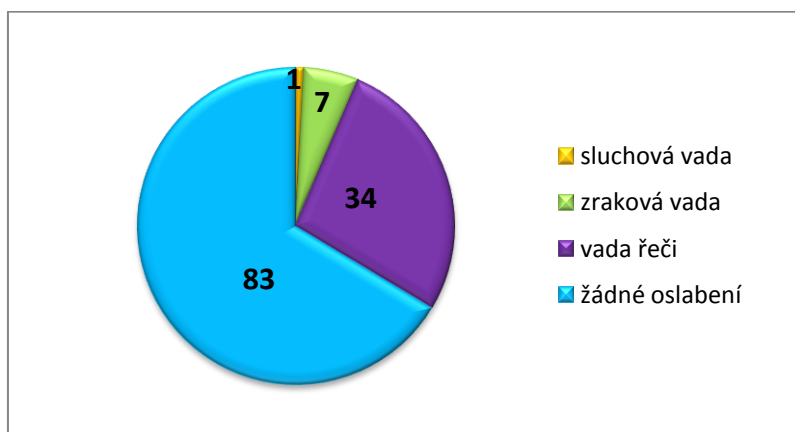
Graf 14: Porovnání počtu dívek a chlapců zapisovaných v řádném termínu, po odkladu školní docházky i v předčasném termínu

Zdroj: vlastní šetření

V grafu č. 14 je znázorněn počet chlapců 57 přistupujících k zápisu v řádném termínu a 15 chlapců již po odkladu školní docházky. Počet dívek, které se zúčastnily zápisu v řádném termínu je 48, 4 dívky se zúčastnily zápisu již po odkladu školní docházky a 1 dívka s žádostí o předčasný nástup.

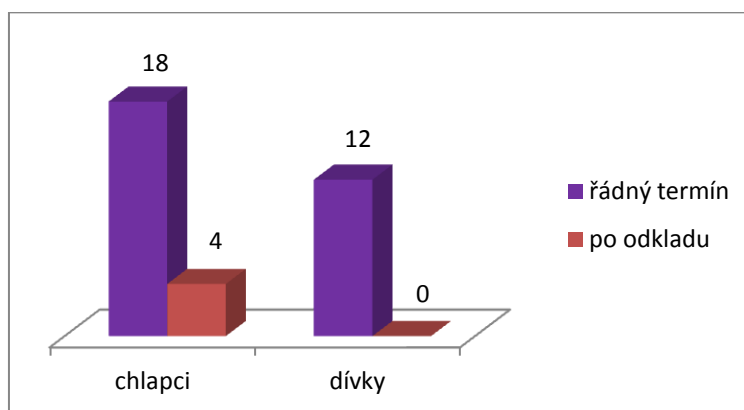
Graf 15: Souhrn oslabení zjištěných u dětí při zápisu v roce 2015

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 15 předkládá grafické znázornění zaznamenaných oslabení u dětí při zápisu 2015. Nejčastější vadou je vada řeči, která byla uvedena u 34 dětí. Zrakových vad bylo uvedeno 7 a vada sluchu 1. Překvapující je, že hyperaktivita ani grafomotorické nedostatky nebyly tohoto roku u zápisu zaznamenány.

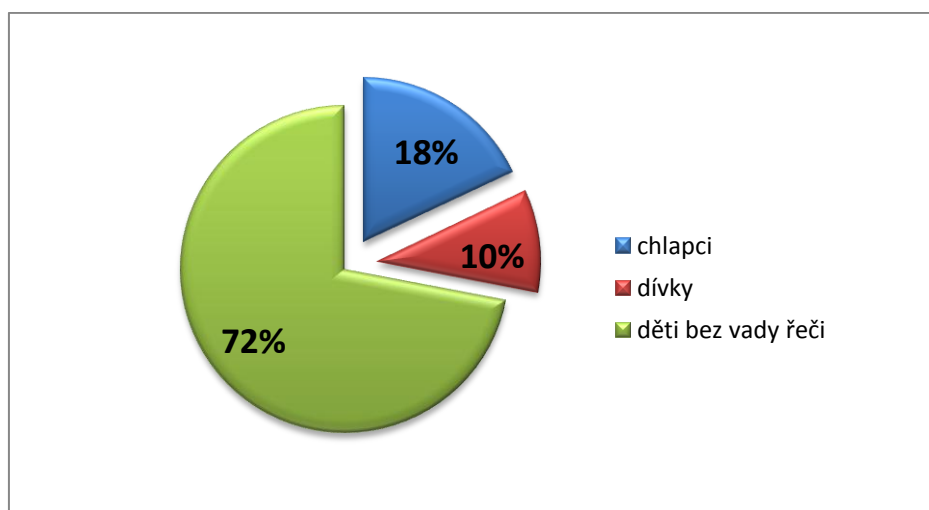
Graf 16: Porovnání počtu dívek a chlapců s vadou řeči při zápisu 2015

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 16 porovnává počty dívek a chlapců, kteří se zúčastnili zápisu 2015, a při jejich slovním projevu byla patrná vada řeči. Chlapců zapisovaných v řádném termínu a vykazujících nedostatky ve slovním projevu bylo 18. Chlapci s vadou řeči zapisovaní již po odkladu školní docházky byli 4. Dívek s vadou řeči bylo méně než chlapců, u 12 dívek zapisovaných v řádném termínu byly zaznamenány řečové nedostatky. Dívky s vadami řeči zapisované po odkladu školní docházky nebyly žádné.

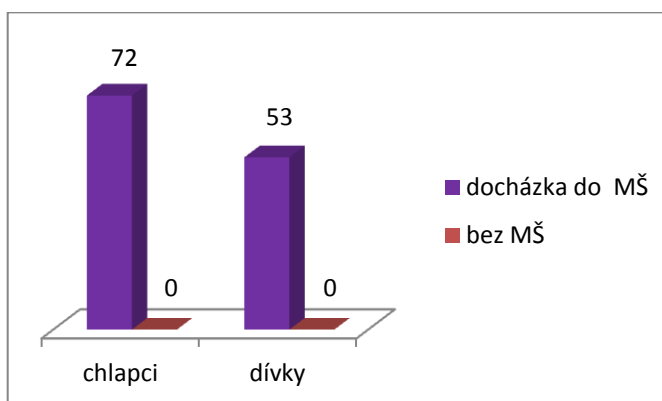
Graf 17: Porovnání dívek a chlapců s vadou řeči

Zdroj: vlastní šetření

Z grafického znázornění v grafu č. 17 vyplývá, že z celkového počtu dětí, které se zúčastnily zápisu 2015, celkem 18% chlapců a 10% dívek vykazovalo známky vad řeči. Tito chlapci s dívkami tvoří z celkového počtu zapisovaných dětí více než jednu čtvrtinu, což je nárůst proti zjištění stavu při zápisu 2014.

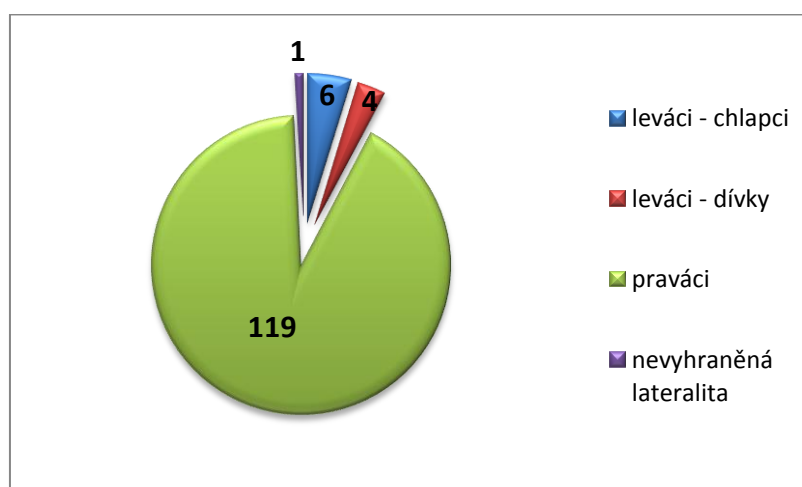
Graf 18: Znázornění počtu dětí u zápisu a docházky do mateřské školy

Zdroj: vlastní šetření

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že v zápisových listech u všech 72 chlapců a 53 dívek byla uvedena konkrétní mateřská škola. Stejně jako u analýzy zápisu 2014 nebylo možno zjistit, kdy a po jakou dobu dítě mateřskou školu navštěvovalo.

Graf 19: Porovnání počtu dívek a chlapců při zápisu 2015 s vyhraněnou a nevyhraněnou lateralitou

Zdroj: vlastní šetření

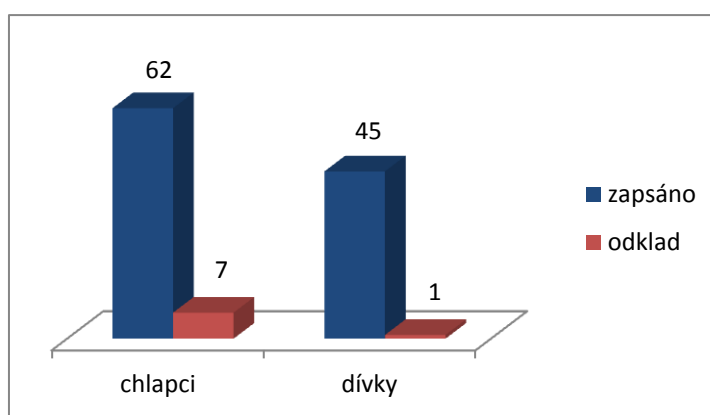
Ze záznamů v zápisových listech byly zjištěny i počty dětí s vyhraněnou i nevyhraněnou lateralitou. Tyto údaje jsou znázorněny v předcházejícím grafu. Celkem 6 chlapců z celkového počtu dětí u zápisu uvedlo, že píše a kreslí levou rukou. Nevyhraněná lateralita 1 byla uvedena u chlapce. Dívky upřednostňující levou ruku pro psaní a kreslení byly 4.

12.3 Analýza zápisu dětí do 1. tříd - 2016

Materiály ze stejné základní školy byly použity i pro analýzu zápisu konaného v roce 2016. Zápis žáků do 1. ročníku ZŠ od 1. 9. 2016 se konal 21. – 22. 1. 2016. Zápisu se zúčastnilo 62 chlapců a 45 dívek, celkem 107 dětí.

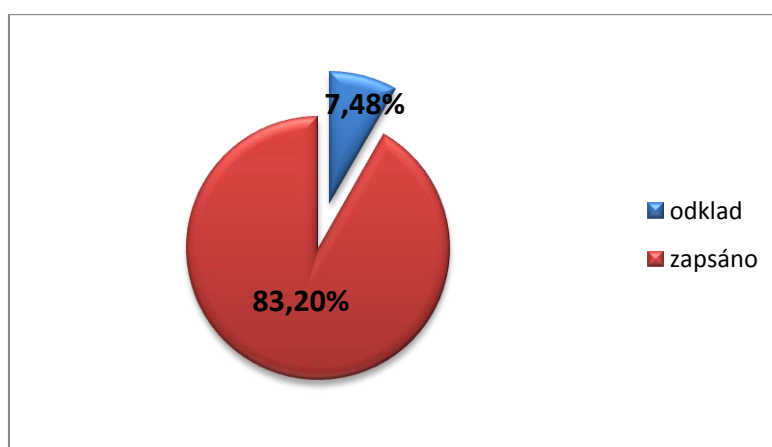
Graf 20: Porovnání počtu zúčastněných chlapců a dívek u zápisu v roce 2016 s počtem udělených odkladů povinné školní docházky

Zdroj: vlastní šetření

Výše uvedený graf znázorňuje počet dětí přistupujících k zápisu v roce 2016. Počet celkově zapisovaných chlapců je 62 a počet celkově zapisovaných dívek je 45. Odkladů školní docházky bylo uděleno 7 pro chlapce a 1 pro dívky.

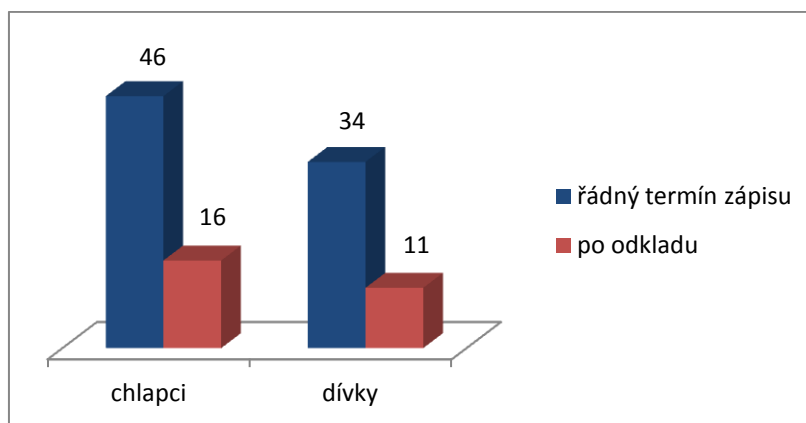
Graf 21: Děti s uděleným odkladem školní docházky ve vztahu k celkovému počtu zapisovaných dětí

Zdroj: vlastní šetření

Celkový počet zapisovaných dětí u zápisu 2016 byl 107 dětí. Celkem bylo uděleno pouze 8 odkladů školní docházky. Těchto 8 odkladů činí 7,48% z celkového počtu zapisovaných dětí. V porovnání s udělenými odklady v roce 2015, které dosahovaly 16,8 %, došlo v roce 2016 k výraznému poklesu udělených odkladů školní docházky.

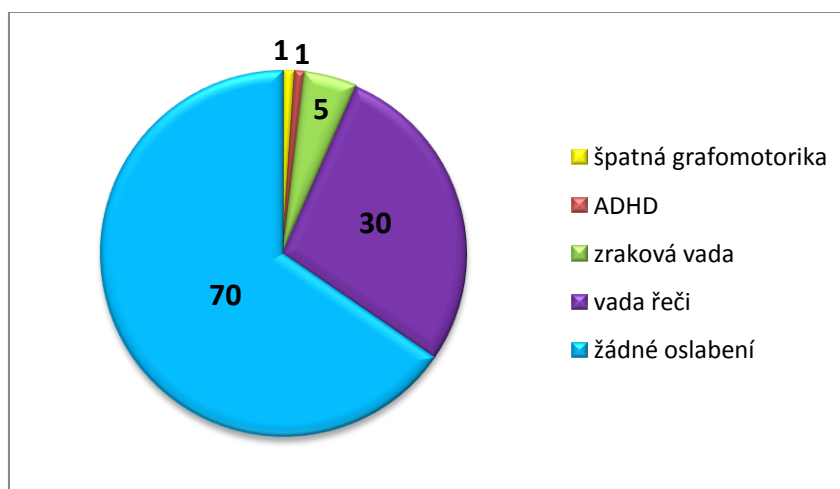
Graf 22: Porovnání počtu dívek a chlapců zapisovaných v řádném termínu a po odkladu školní docházky

Zdroj: vlastní šetření

V grafu č. 22 je znázorněn počet chlapců 46 přistupujících k zápisu v řádném termínu a 16 chlapců již po odkladu školní docházky. Počet dívek, které se zúčastnily zápisu v řádném termínu, bylo 34 a 11 dívek se zúčastnilo zápisu již po odkladu školní docházky. Žádost o předčasný nástup v tomto roce podána nebyla.

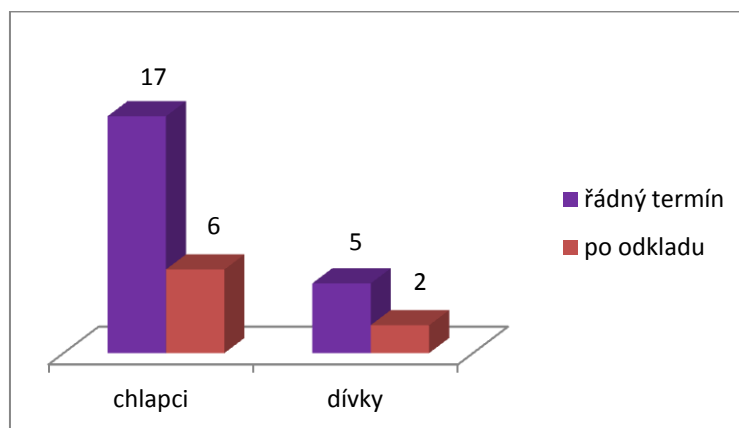
Graf 23: Souhrn oslabení zjištěných u dětí při zápisu v roce 2016

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 23 graficky znázorňuje oslabení dětí při zápisu 2016. Počet dětí s ADHD bylo 1 a s grafomotorickými nedostatky také 1, je opět stejně jako v předcházejících letech velmi nízký. Počet dětí s vadami zraku je 5. Prvenství zaujímají opět vady řeči 30.

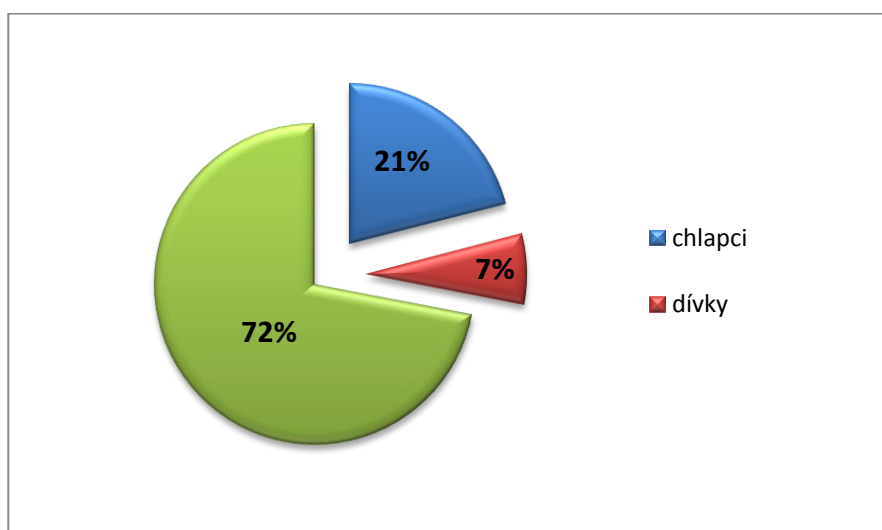
Graf 24: Porovnání počtu dívek a chlapců s vadou řeči při zápisu 2016

Zdroj: vlastní šetření

Ve výše uvedeném grafu jsou znázorněny počty dětí s vadami řeči. Chlapců bylo v řádném termínu zápisu 17 a 6 chlapců po odkladu školní docházky. Dívek s vadou řeči bylo méně než chlapců. Pouze u 5 dívek zapisovaných v řádném termínu a u 2 dívek zapisovaných po odkladu školní docházky byly zaznamenány vady řeči.

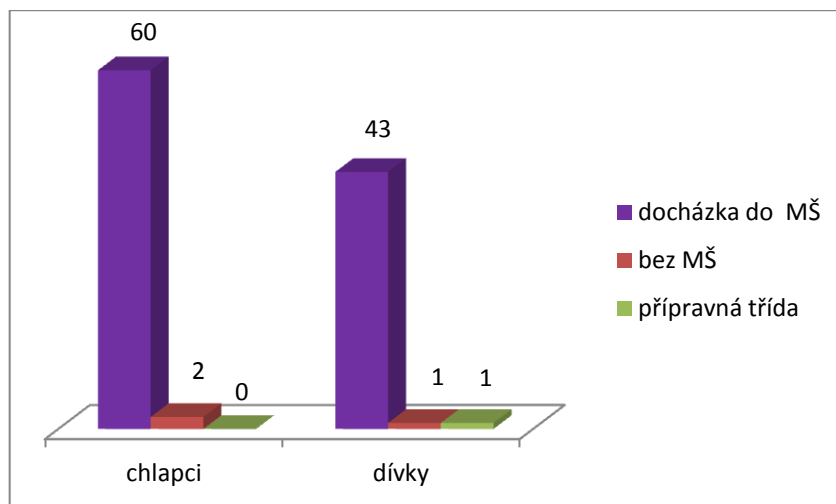
Graf 25: Porovnání dívek a chlapců s vadou řeči

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 25 znázorňuje 21% chlapců a 7% dívek, u nichž byla zaznamenána vada řeči. Součet těchto dívek a chlapců činí 28% z celkového počtu zapisovaných dětí při zápisu 2016.

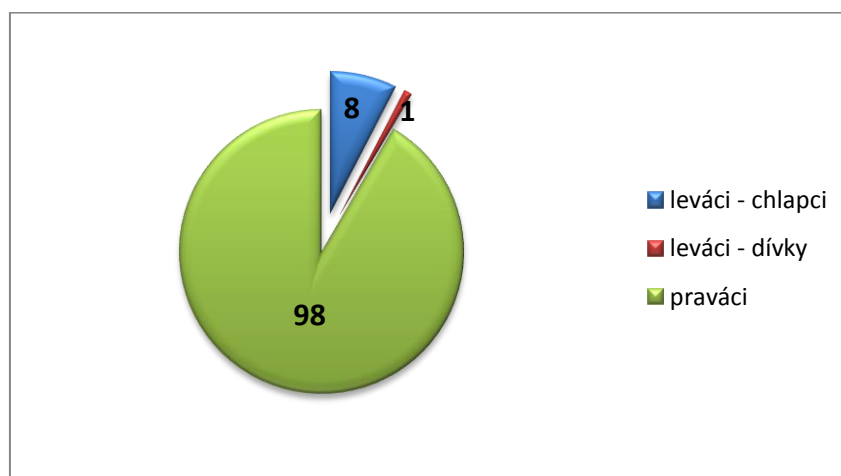
Graf 26: Znázornění počtu dětí u zápisu a docházky do mateřské školy

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu vyplývá, že v zápisových listech mělo uvedenu konkrétní mateřskou školu 60 chlapců a 43 dívek. 2 chlapci a 1 dívka mateřskou školu nenavštěvovali. 1 dívka docházela do přípravné třídy v jiné základní škole. V zápisových listech se neuvádělo, kdy a po jakou dobu dítě mateřskou školu navštěvovalo.

Graf 27: Porovnání počtu dívek a chlapců při zápisu v roce 2016 s vyhraněnou lateralitou

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 27 uvádí počty dětí s vyhraněnou lateralitou. Při zápisu v roce 2016 nebylo zaznamenáno dítě s nevyhraněnou lateralitou. Leváků chlapců bylo zapsáno 8 a dívka 1. Ostatních 98 dětí byly praváci.

12.4 Zápis dětí do 1. tříd – shrnutí

Získané údaje o udělených odkladech povinné školní docházky (analýzy zápisů), jsou uvedeny v tabulce 3 - vlastní šetření. Jsou zapsané do tabulky společně s údaji o odkladech školní docházky v regionu České Budějovice (Tabulka1) a stejnými údaji z celé ČR (Tabulka 2). Údaje jsou z let 2014, 2015 a 2016. Následně bylo provedeno porovnání těchto údajů.

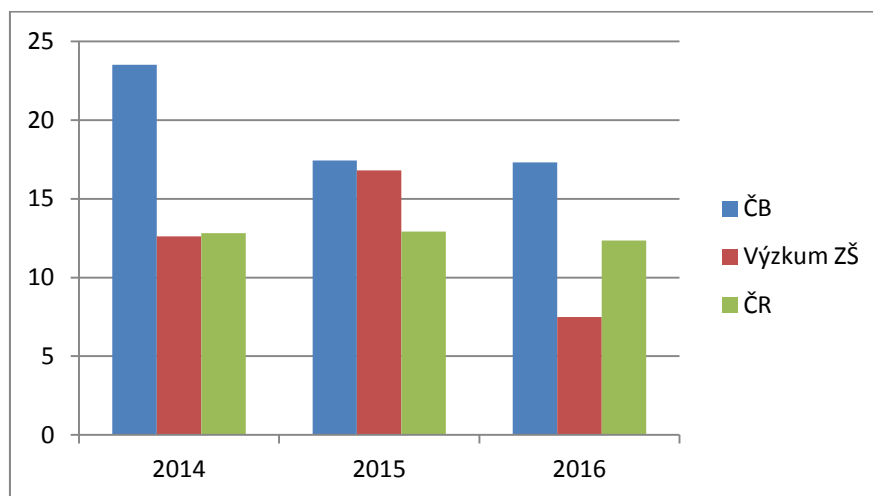
Tabulka 3: Souhrn udělených odkladů školní docházky v % a jejich porovnání v rámci ČB a ČR s výsledky vlastního šetření v letech 2014 - 2016

Rok	Udělení odkladu školní docházky v %		
	ČB	Vlastní šetření	ČR
2014	23,51	> 12,61 <	12,81
2015	17,42	> 16,80 >	12,92
2016	17,30	> 7,48 <	12,34

Zdroj: Tabulka 1, 2 - vlastní šetření

V tabulce 3 je zaznamenán údaj 12,61% udělených odkladů školní docházky v roce 2014. Tento údaj byl zjištěn vlastním šetřením. Ve srovnání s údaji o odkladech školní docházky v regionu České Budějovice je téměř poloviční (23,51%). Vlastní šetření se s údajem o udělených odkladech v ČR v roce 2014 téměř shoduje. V roce 2015 se údaj vlastního šetření (16,80%) přiklání více k výsledku 17,42%, který je uveden pro region České Budějovice. V roce 2015 je údaj o udělených odkladech v ČR nejnižší (12,34%). V roce 2016 se údaj o udělených odkladech 17,30% pro region České Budějovice staví na nejvyšší příčku, pro celou ČR se liší jen málo (12,34 %) od celorepublikových výsledků v předchozích dvou letech. Údaj 7,48% získaný vlastním šetřením ukazuje v roce 2016 na velký pokles počtu udělených odkladů.

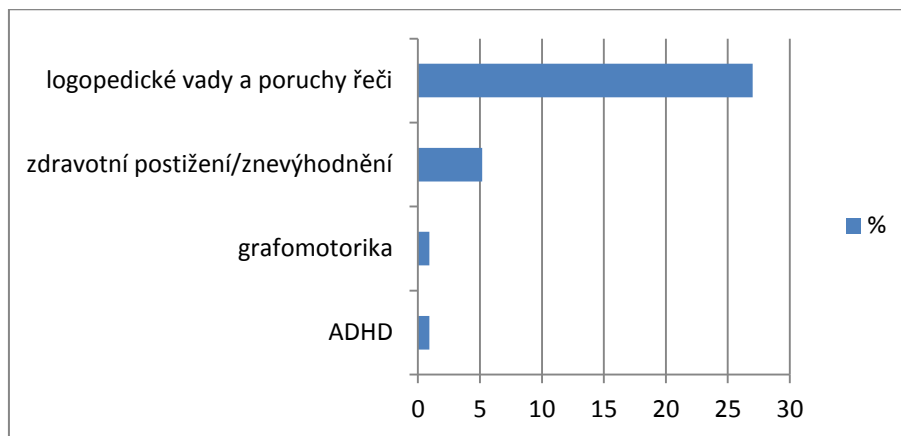
Graf 28: Porovnání odkladů v rámci České republiky, Českých Budějovic a výzkumem na ZŠ Grünwaldova v letech 2014 - 2016

Zdroj: Tabulka 1, 2 - vlastní šetření

Graf č. 28 lépe graficky znázorňuje výsledky udělených odkladů školní docházky popsané u tabulky 3.

Graf 29: Oslabení dětí zjištěná při šetření na ZŠ Grünwaldova

Zdroj: vlastní šetření

Při výzkumu prováděném na základní škole **Grünwaldova** byly zjištěny uvedené počty jednotlivých oslabení. Počty z let 2014, 2015 a 2016 byly sečteny a vytvořen průměr, který je uveden v grafu č. 29. Výsledky tohoto šetření můžeme porovnat s výsledky uvedenými ve výroční zprávě České školní inspekce v grafu č. 2. Logopedické vady a poruchy řeči v grafu dle vlastního výzkumu dosahují 27%, což je téměř totožné s výsledkem šetření ČŠI (26,9%). Zdravotní znevýhodnění, dle vlastního šetření, do kterého bylo zahrnuto oslabení zrakové a sluchové, je 5,19% a ve výroční

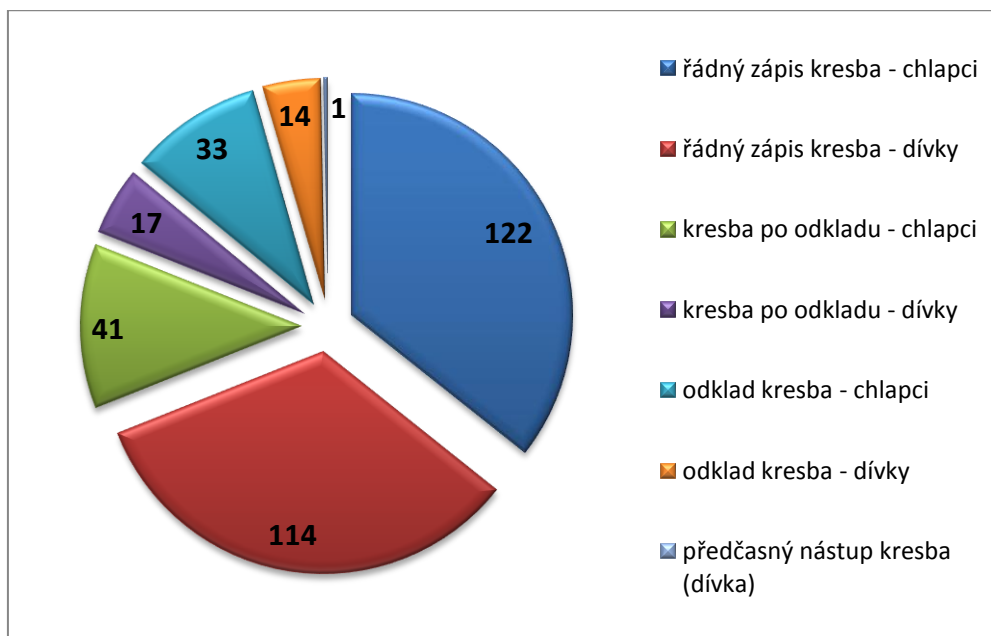
zprávě ČŠI 4,5%. Ke značnému rozdílu ve výsledcích došlo v oblasti grafomotoriky. Výsledek vlastního šetření je 0,92% a údaj ve zprávě ČŠI je 11,9%. Rozdílný je i výsledek uvedený u ADHD. Zjištění vlastním šetřením je 0,92%, zpráva ČŠI uvádí 1,9%. Přestože se na první pohled zdá rozdíl malý, jde o celé jedno procento.

13. Analýza zápisových kreseb

Při zpracování této analýzy bylo použito 342 zápisových kreseb postavy pána. Tyto kresby byly prvotně rozděleny na kresby chlapců a dívek přistupujících k zápisu v řádném termínu, případně předčasném, kresby chlapců a dívek přistupujících k zápisu po odkladu školní docházky a kresby chlapců a dívek, kterým byl udělen odklad školní docházky. Dále byly kresby děleny na kresby chlapců a dívek přistupujících k zápisu v řádném termínu, případně předčasném, na kresby odpovídající školní zralosti, tudíž vyhovující, neodpovídající školní zralosti, tudíž nevyhovující a kresby jiné, které neodpovídaly zadání, nebo kresba chyběla úplně. Stejně rozdělení platilo pro skupinu chlapců a dívek přistupujících k zápisu po odkladu školní docházky a kresby chlapců a dívek, kterým byl udělen odklad školní docházky.

Při rozdělování kreseb do skupin vyhovující školní zralosti a nevyhovující školní zralosti jsem se řídila hodnocením vývoje dětské kresby předškolního věku J. Jiráska a Z. Třesohlavé, uvedené v oddíle 4.8 teoretické části práce.

Graf 30: Souhrn zkoumaných zápisových kreseb

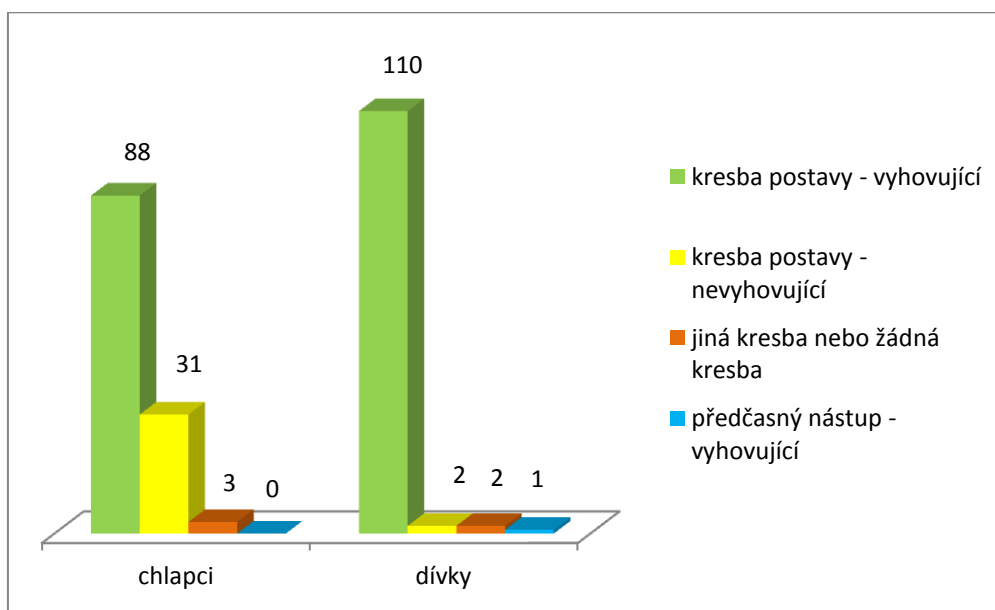

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 30 představuje znázornění počtu zkoumaných kreseb rozdělených do skupin. Největší skupinou jsou kresby chlapců zapisovaných v řádném termínu. Jen o málo menší je skupina kreseb dívek zapisovaných v řádném termínu. Další v pořadí je skupina kreseb chlapců po odkladu školní docházky a kresby chlapců, kterým byl udělen odklad školní docházky. Skupina počtu kreseb dívek po odkladu školní docházky i kreseb dívek, kterým byl udělen odklad školní docházky, je v porovnání se stejnými skupinami chlapců méně než poloviční.

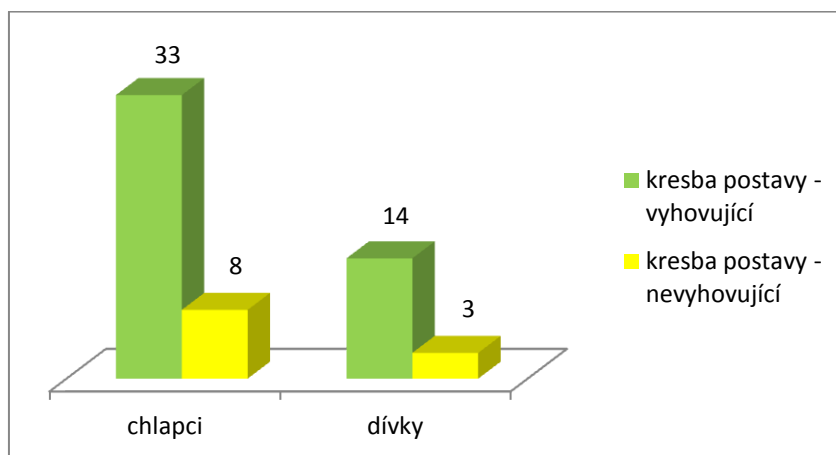
Graf 31: Porovnání kreseb chlapců a dívek přistupujících k zápisu v řádném termínu

Zdroj: vlastní šetření

Porovnáme-li počet kreseb chlapců a dívek přistupujících k zápisu v řádném termínu zjistíme, že se jejich počet liší poměrně málo. Když rozdělíme kresby na vyhovující a nevhovující stupni školní zralosti, dosahují lepších výsledků jednoznačně dívky. Jejichž vyhovujících kreseb bylo 110 z celkového počtu 114 kreseb. Dívky měly pouze 2 kresby nevhovující školní zralosti a 2 kresby s jiným zadáním. Chlapci, kterých bylo v této skupině celkem 122, měli po rozdělení 88 kreseb vyhovujících školní zralosti, 31 nevhovujících kreseb a 3 jiné kresby než zadání nebo žádné kresby. V tomto grafu je ojediněle zobrazena i kategorie předčasný nástup. Jedná se o dívku narozenou v prosinci se žádostí o předčasný nástup školní docházky. Její kresba splňovala kritéria školní zralosti.

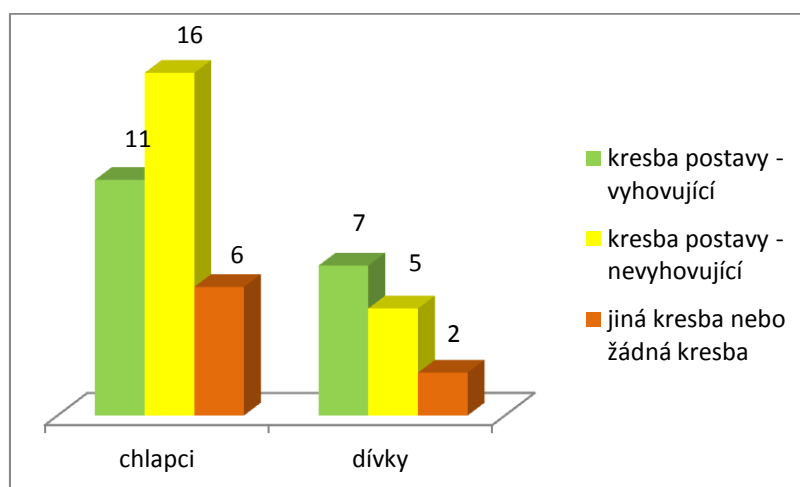
Graf 32: Porovnání kreseb chlapců a dívek přistupujících k zápisu po odkladu školní docházky

Zdroj: vlastní šetření

Jak je zřejmé z grafu č. 32, bylo 41 chlapců zapisovaných již po odkladu školní docházky. Jejich 33 kreseb bylo vyhovujících, ale 8 kreseb neodpovídalo školní zralosti. 17 dívek bylo také zapisováno po odkladu školní docházky. Dívky měly 14 kreseb vyhovujících a 3 kresby nevhovující školní zralosti. Srovnáme-li počet dívek a chlapců zapisovaných po odkladu školní docházky je počet chlapců více než dvojnásobný oproti počtu dívek. Přestože všechny tyto děti již jeden zápis absolvovaly a jsou již po odkladu školní docházky, jsou mezi jejich kresbami takové, které lze hodnotit jako neodpovídající školní zralosti.

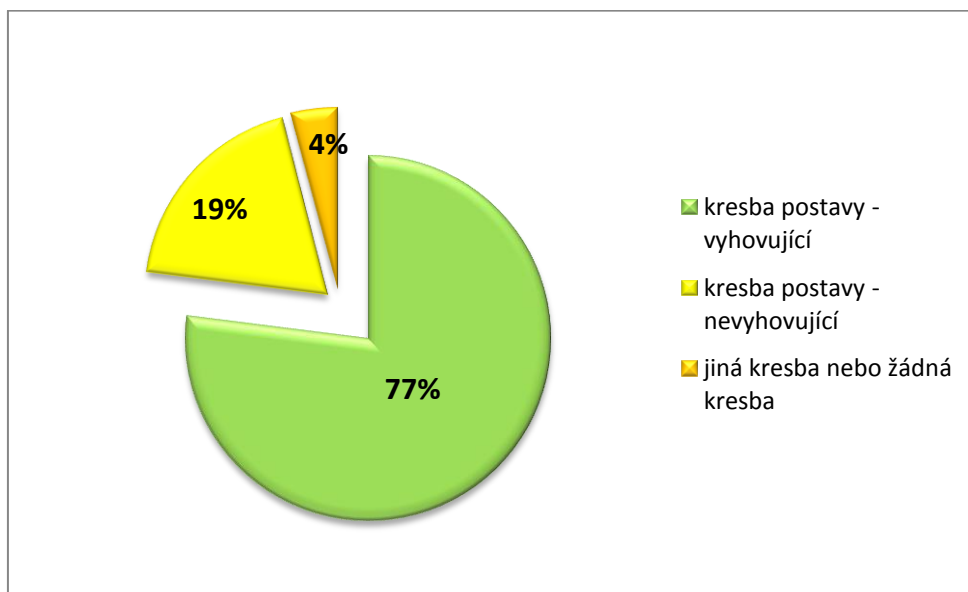
Graf 33: Porovnání kreseb chlapců a dívek s uděleným odkladem školní docházky

Zdroj: vlastní šetření

Na rozdíl od výsledků šetření v grafu č. 32 je v grafu č. 33 zřejmé, že i mezi kresbami dětí, kterým byl udělen odklad školní docházky, jsou kresby, které odpovídají školní zralosti v poměrně vysokém počtu, u chlapců 11 kreseb z celkového počtu 33 a u dívek 7 kreseb z celkového počtu 14. Nevyhovujících kreseb bylo u chlapců 16 a jiných nebo žádných 6. Dívky měly nevyhovujících kreseb 5 a jiných 2.

Graf 34: Porovnání vyhovujících a nevyhovujících kreseb dětí při zápisu

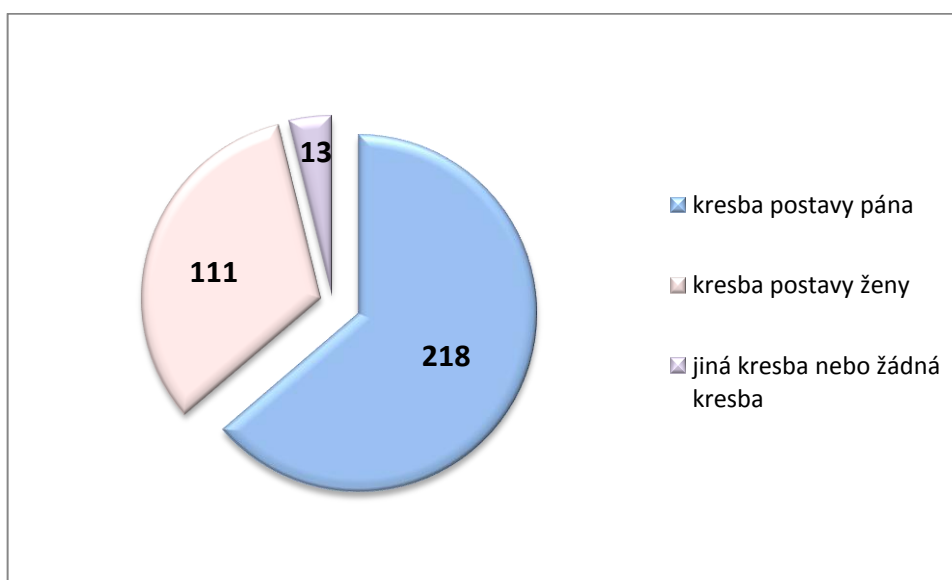
Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 34 vlastního šetření zobrazuje složení zápisových kreseb v procentech. Kresby jsou rozdělené na 3 skupiny. První skupina jsou kresby vyhovující stupni školní zralosti 77%. Druhá je skupina kreseb nevyhovující stupni školní zralosti 19% a třetí skupina obsahuje kresby jiné než postava pána nebo žádné 4%. U této skupiny nebylo možno zjistit úroveň školní zralosti, pokud měla být posouzena na základě kresby postavy. Na těchto kresbách byly nejčastěji auta, domečky a sluníčka.

13.1 Kresba shrnutí

V kapitole 13 byly zápisové kresby rozděleny na dvě skupiny: vyhovující a nevyhovující kresba postavy. Přestože zadání úkoly pro děti znělo: „Nakresli postavu pána tak, jak nejlépe dovedeš“, více než jedna třetina z 342 zápisových kreseb se odchýlila od zadání. Tuto odchylku mohla způsobit nedostatečná motivace při zadání úkolu nebo nedostatečně rozvinutá schopnost přijmout zadaný úkol či momentální emocionální stav dítěte. Celkový počet zápisových kreseb byl 342 z toho 196 kreseb chlapců a 146 kreseb dívek.

Graf 35: Porovnání počtu kreseb postavy

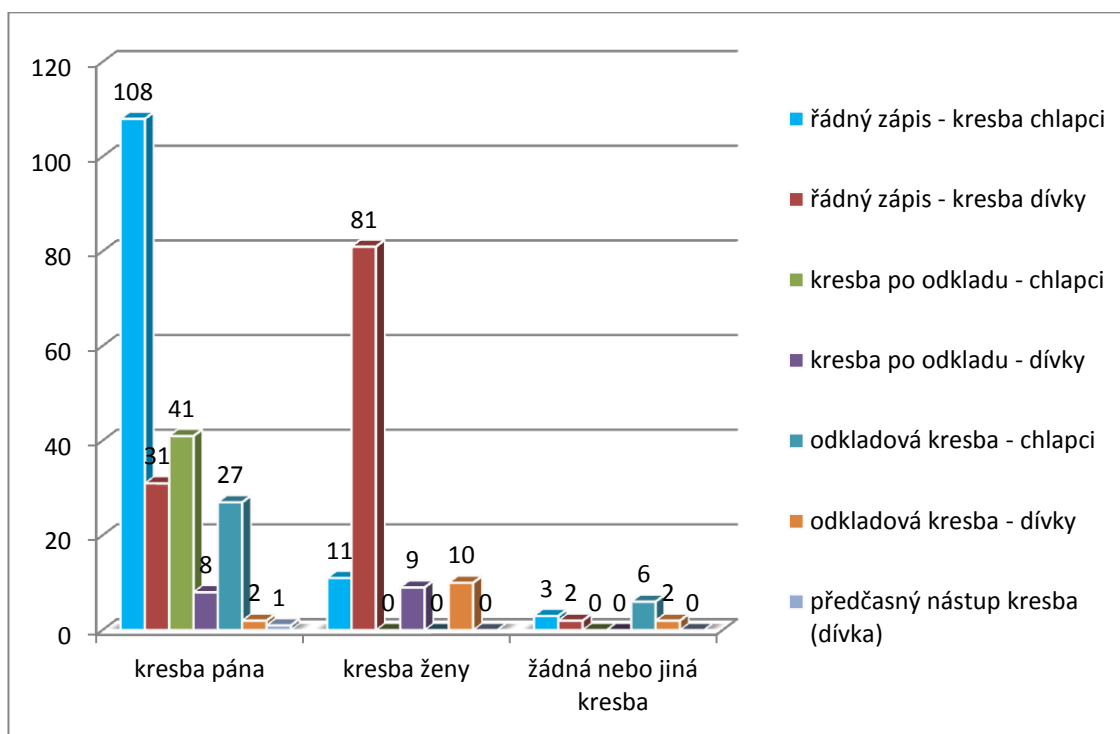

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 35 zobrazuje rozdělení 342 zápisových kreseb podle obsahu. Kresba postavy pána byla na 218 kresbách. Postavu ženy zobrazovalo 111 kreseb. 13 kreseb neobsahovalo žádnou postavu nebo kresba chyběla úplně.

V následujícím grafu č. 36 jsou kresby rozděleny nejen podle obsahu, ale i podle tvůrce na kresby chlapců a dívek. Z grafu lze vyčíst i informace o vzniku kresby. Kresba při řádném zápisu, kresba po odkladu školní docházky, kresba s uděleným odkladem školní docházky a kresba pro předčasný nástup.

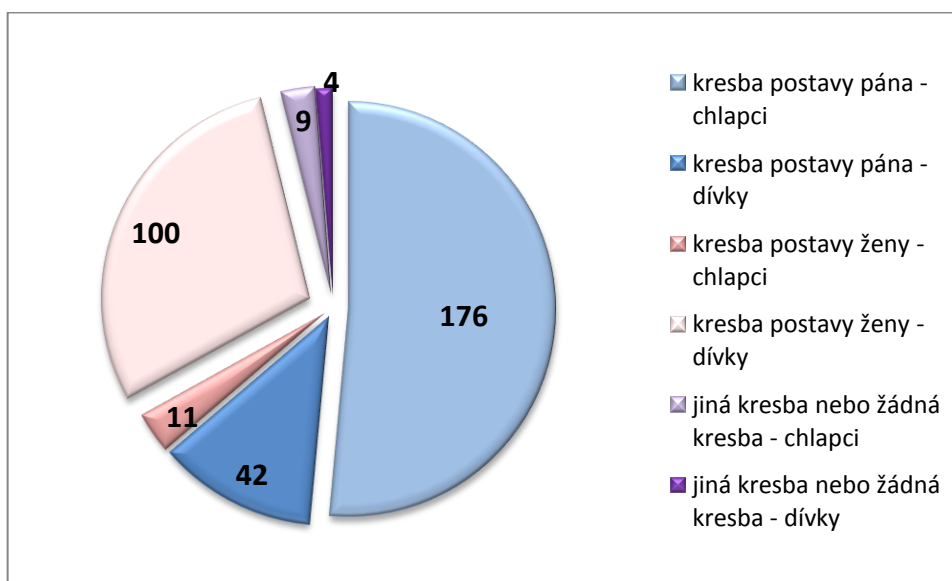
Graf 36: Rozdělení zápisových kreseb chlapců a dívek podle postavy a zápisu

Zdroj: vlastní šetření

Výrazný a důležitý údaj v předcházejícím grafu je 81 kreseb s postavou ženy vytvořených dívkami při řádném zápisu.

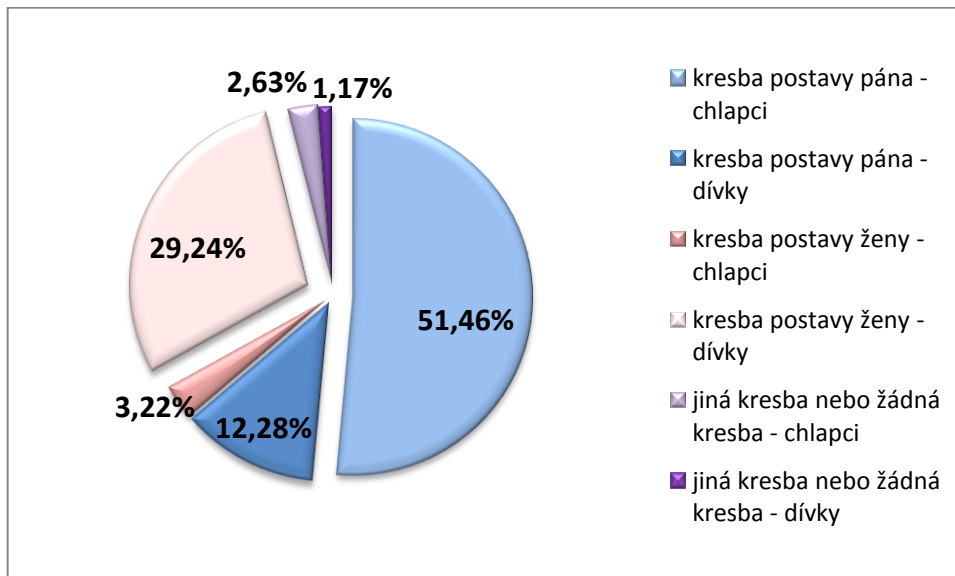
Graf 37: Rozdělení počtu kreseb podle obsahu na dívky a chlapce

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 37 znázorňuje počty kreseb s postavou pána, ženy nebo jiné rozdělené podle tvůrce na chlapce a dívky.

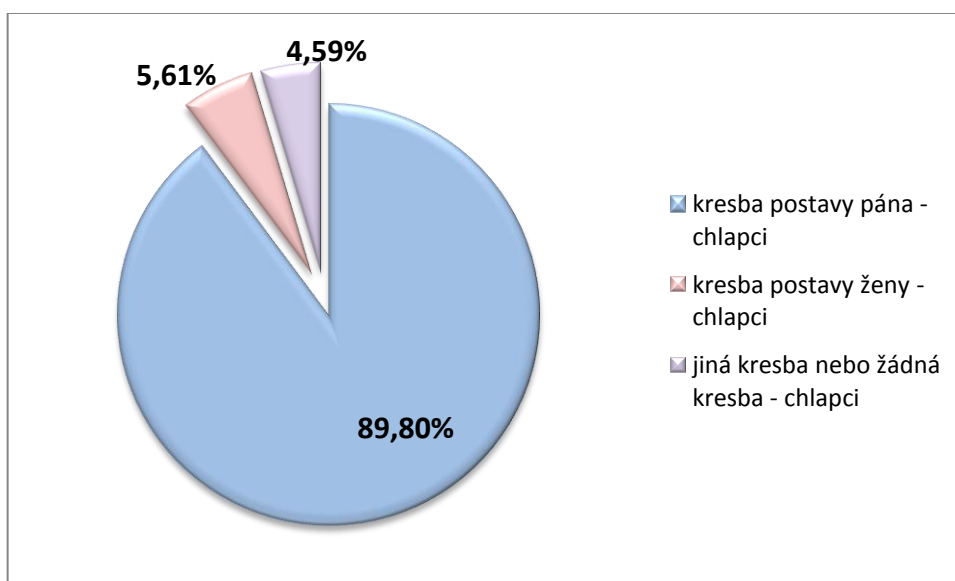
Graf 38: Počet kreseb podle obsahu rozdělené na dívky a chlapce v %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 38 je vytvořen na základě předchozího grafu. Počet kreseb rozdělených podle obsahu na dívky a chlapce je zde znázorněn v procentech. Součet počtu kreseb s postavou pána od chlapců i dívek je 63,74% z celkového počtu 342 kreseb.

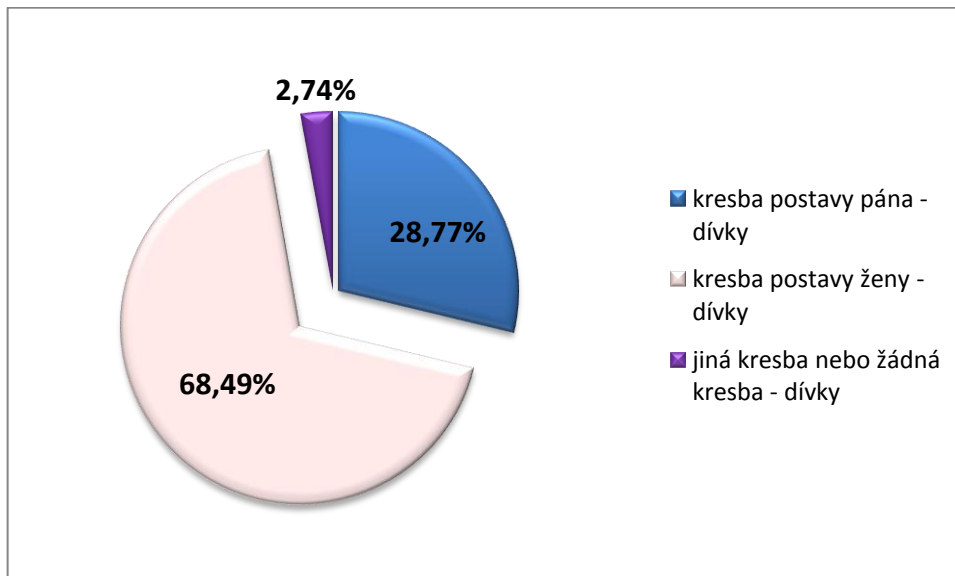
Graf 39: 196 kreseb chlapců rozdělených podle obsahu v %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 39 zobrazuje rozdělení 196 kreseb chlapců podle obsahu v procentech. Kresbu s postavou pána nakreslili chlapci v 89,80% a kresbu ženy pouze v 5,61%.

Graf 40: 146 kreseb dívek rozdělených podle obsahu v %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 40 zobrazuje rozdělení 146 kreseb dívek podle obsahu v procentech. Kresbu s postavou pána nakreslily dívky jen ve 28,77% a kresbu ženy v 68,49%.

Závěr

Teoretická část práce shrnuje celkový vývoj dítěte v předškolním věku, možnosti jeho předškolní výchovy, dosažení školní zralosti a prvního vstupu dítěte do školy.

Výzkumná část práce se zaměřuje na přípravu dětí na zápis z pohledu mateřské školy, základní školy i z pohledu rodičů. Uvádí samotný průběh zápisu a analyzuje výsledky zápisů z let 2014, 2015 a 2016 konaných na Základní škole Grünwaldova v Českých Budějovicích. V oddíle 12.4 (Tabulka 3) je zaznamenáno množství udělených odkladů školní docházky v regionu České Budějovice, celé ČR a zjištěné vlastním šetřením na základní škole. Průměrná hodnota udělených odkladů povinné školní docházky za uvedené tři roky je 19,41% pro region ČB a 12,69% pro ČR. Průměr hodnot vlastního šetření je 12,30%. Tento výsledek tedy odpovídá množství celorepublikově udělených odkladů více, než výsledkům regionu ČB. Přestože škola, na níž bylo šetření vedeno, do tohoto regionu patří. Zjištěné počty oslabení uvedené v grafu 29 výzkumné části porovnané s údaji ve výroční zprávě České školní inspekce (graf 2) jsou vzájemně odpovídající. Je však velmi znepokojující, že k zápisu přistupuje 27% dětí s logopedickými vadami a poruchami řeči. Překvapující je, že se výsledky vlastního šetření 0,92% v oblasti grafomotoriky velmi liší od výsledků uvedených Českou školní inspekcí. Rozdíl mezi těmito výsledky je 11%. V souvislosti se zavedeným povinným předškolním vzděláváním uvádím výsledky vlastního šetření.

Ve výzkumné části jsou analyzovány zápisové kresby postavy pána v souvislosti se zjištěním úrovně školní zralosti a návaznost při vstupu dětí do školy. Analýze bylo podrobena 342 zápisových kreseb (196 kreseb chlapců a 146 kreseb dívek). Z celkového počtu analyzovaných kreseb (graf 34) bylo 77% hodnoceno jako kresba postavy vyhovující (PŘÍLOHA 3) a 19% jako kresba postavy nevyhovující. 4% kreseb postavu neobsahovaly. Na těchto kresbách byly nejčastěji auta, domečky a sluníčka. Dále byly kresby děleny na vyhovující a nevyhovující, u dětí přistupujících k zápisu v řádném termínu, bez uděleného odkladu školní docházky (graf 31). V této skupině bylo celkem 236 kreseb. 122 kreseb chlapců (88 kreseb vyhovujících, 31 kreseb nevyhovujících), 3 kresby postavu neobsahovaly.

Dívky měly celkem 114 kreseb (110 kreseb vyhovujících, 2 kresby nevyhovující, 2 kresby neobsahovaly postavu). V této skupině byla i dívka s žádostí o předčasný nástup do školy, její kresba byla vyhovující (PŘÍLOHA 5). Ve skupině dětí přistupujících k zápisu již po odkladu školní docházky (graf 32) bylo 58 kreseb (41

kreseb chlapců, 17 kreseb dívek). Je překvapující, že téměř 20 % chlapců z celkového počtu mělo kresbu nevyhovující. Podobně tomu bylo i u 18 % dívek. Kresba bez postavy v této skupině nebyla žádná. Zajímavé výsledky má i skupina kreseb chlapců a dívek s uděleným odkladem školní docházky (graf 33). Z celkového počtu 33 kreseb chlapců je přesně třetina kreseb vyhovujících školní zralosti. U dívek je to z celkového počtu 14 kreseb, dokonce přesně 50% vyhovujících kreseb.

Dále bylo zkoumáno, jak děti přistupující k zápisu přijali úkol kresby postavy pána. Z celkového počtu 342 kreseb bylo 218 kreseb postavy pána a 111 kreseb postavy ženy. 13 kreseb neobsahovalo postavu. Po rozdělení kreseb na kresby chlapců a dívek bylo zjištěno, že 89,80% kreseb chlapců byla postava pána a 5,61% postava ženy, 4,59% kreseb postavu neobsahovalo. U dívek byla postava pána jen na 28,77% kreseb, 68,49% kreseb byla postava ženy a jen 2,74% kreseb postavu neobsahovalo. Z uvedených údajů vyplývá, že chlapcům se dařilo přijmout úkol lépe než dívkám. Mohla to způsobit i nedostatečná motivace při zadávání úkolu.

Při zkoumání kreseb bylo možné porovnat kresby dětí s uděleným odkladem školní docházky a kresby stejných dětí po odkladu (PŘÍLOHY 6, 7 a 8). U těchto kreseb je zřejmý posun ve vývoji. Také bylo možno porovnat kresby dvojčat. Z jejich kreseb zvláště u chlapců (PŘÍLOHA 9) je patrný velký rozdíl, přestože se jedná o děti naprosto stejného věku a stejných vývojových podmínek. Z jejich kreseb se dá usoudit, že nedosahují stejného stupně školní zralosti. V tomto případě by bylo vhodné udělit jednomu z chlapců odklad školní docházky. U tohoto chlapce odklad udělen nebyl, protože nebyla podána žádost o odklad školní docházky. V případě dvojčat k této situaci dochází často. V příloze je uvedena i ukázka kreseb dvojčat dívek (PŘÍLOHA 10).

Vezmeme-li v potaz hlavní příčiny odkladu školní docházky ze zprávy ČŠI a vlastního výzkumu vidíme, že se jednoznačně shodují v bodě logopedických vad a poruch řeči. Toto oslabení by mohlo dosahovat nižších hodnot, pokud by rodiče přistupovali k řešení tohoto problému ve správnou dobu a důsledně. Správná výslovnost je základem pro výuku čtení a psaní. Pro děti s vadou řeči je zahájení školní docházky mnohem složitější, proto je důležité věnovat vývoji řeči patřičnou péči. Obdobně je to s kresbou, která je specifickým způsobem dětské řeči. Proto je třeba vytvářet podmínky pro její rozvoj.

Odklad školní docházky může být udělen jen se souhlasem rodičů. Někteří rodiče neschvalují odklad školní docházky. Jiní na odkladu docházky trvají, přestože učitelky ve školce si myslí něco jiného. Důležité je si uvědomit, že oba postoje mohou

dítěti uškodit. Nezralé dítě zahajující školní docházku se setkává se množstvím složitých situací a často vznikají krizové situace nejen pro dítě, ale i pro celou rodinu. U dítěte s dostatečnou školní zralostí a odkladem školní docházky může také dojít k problémům při vstupu do školy.

Posouzení školní zralosti není jen otázkou věku. Jde o věc složitou, zasluhující si velkou pozornost a vhodný úsudek.

POUŽITÁ LITERATURA

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-2660-793-9.

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, Patricie KRUŠINOVÁ a Pavla KUNCOVÁ. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?: co potřebuje budoucí prvňáček umět a znát*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2004. Rozvoj osobnosti (Computer Press). ISBN 80-7226-637-3.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte: [dětská kresba z pohledu psychologie]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-449-4.

EBBERT, Birgit. *100 věcí, které by měl znát každý předškolák*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-2513-545-7.

FILLIOZAT, Isabelle. *Zkoušeli jsme všechno!: respektující a klidné výchovné postupy*. 1. vydání. Překlad Ester Kukrálová. Ilustrace Anouk Dubois. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-2640-637-2.

HŘÍCHOVÁ, Miloslava, Jana MIŇHOVÁ a Lenka NOVOTNÁ. *Vývojová psychologie pro učitele*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-626-6.

JIRÁSEK, Jaroslav. *Poprvé do školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. Rodičům o výchově dětí.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-2474-750-7.

KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.

KOLBÁBKOVÁ, Helena. *Vesele do školy*. Brno: MC, 2000. Na školu jsme připraveni!

KOVÁŘ, Blahoslav. *Obsahová analýza dokumentu*. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1974. Metodické letáky.

KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.

KURCINKA, Mary Sheedy. *Problémové dítě v rodině a ve škole*. Přeložila Hana KAŠPAROVSKÁ. Praha: Portál, 1998. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-174-6.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-2473-687-7.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-2474-856-6.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-2620-519-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., dotisk. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-2000-628-1.

Obsahová analýza dokumentu a syntetické zpracování informací: sborník přednášek ke specializovanému kursu pro informační pracovníky soustavy VTEI. Praha: Dům techniky ČSVTS, 1980.

Praktický kurz přípravy do školy. Praha: Svojtka & Co., 2012. ISBN 978-80-256-0587-5.

SINDELAROVÁ, Brigitte a [Z NĚMČINY PŘELOŽILA VĚRA POKORNÁ]. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě.* Vyd. 1. Praha: Portál, 1996. ISBN 978-80-8528-270-2.

Školství: školský zákon, vyhlášky, předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání, školy a školská zařízení, výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, pedagogičtí pracovníci, vysoké školství: velká novela školského zákona od .. : redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, 2005. ÚZ. ISBN 978-80-7488-116-9

TŘESOHLAVÁ, Zdeňka, Marie ČERNÁ a Marie KŇOURKOVÁ. *Dříve než půjde do školy: lehká mozková dysfunkce v předškolním věku.* Praha: Avicenum, 1990. Rodinný kruh. ISBN 80-201-0015-6.

UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte.* Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidmila VALENTOVÁ. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita: Skripta pro posl. ped. fak. Univ. Karlovy.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-384-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-2460-181-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-2460-956-8.

ZÄHME, Volker a Felicitas ZIERK. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte.* 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005. Příručka moderního člověka. ISBN 80-7234-420-X.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-038-3.

ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole: [metodický materiál určený především pro rodiče a vychovatele]*. Praha: D & H, 1998.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Informace k organizaci zápisu, *Ministerstvo školství* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/informace-k-organizaci-zapisu-k-povinne-skolni-dochazce>

Informace k organizaci zápisů, *Ministerstvo školství* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39796/>

Informace o povinném předškolním vzdělávání, *Ministerstvo školství* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/40102/>

Informativní zpráva k zápisu do 1. třídy, *Magistrát ČB* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.cbudejovice.cz/cz/stranky/vyhledavani.aspx?q=informativni+zprava+k+zapisu+do+1>

Kern Jiráskův test školní zralosti, *ZŠ Hostivař* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <https://www.zshostivar.cz/itridy/kernjiraskuvtest.pdf>

Metodická pomoc, *Ministerstvo školství* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/metodicka-pomoc-ucitelum-a-kov>

Novela školského zákona, *Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolniho-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti/>

Rámcově vzdělávací program, *Ministerstvo školství* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>

Roční plán, *Mateřská škola Vrchlického* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.ms-vrchlickeho.cz/dokumenty/>

Školní vzdělávací program, *Mateřská škola Pittera* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.ms-pittera.cz/c-43-skolni-vzdelavaci-program.html>

Tematická zpráva, *Česká školní inspekce* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/Priloha_VZCSI2015_2016/flipviewerexpress.html

Tematické plány, *Mateřská škola Vrchlického* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.ms-vrchlickeho.cz/nase-skola/temata-integrovaných.html>

Údaje o zápisech do 1. ročníku, *Ministerstvo školství* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol>

Výroční zpráva, *Česká školní inspekce* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/VZCSI2015_2016/flipviewerexpress.html

Výroční zpráva, *Česká školní inspekce* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: [http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocní-zpravy/Vyrocní-zprava-Ceske-skolní-inspekce-za-skolní-\(2\)](http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocní-zpravy/Vyrocní-zprava-Ceske-skolní-inspekce-za-skolní-(2))

Zápis, *Novinky* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <https://m.novinky.cz/articleDetails?aId=426532&sId=&mId=>

Zpráva o zápisech, *Odbor školství ČB* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/vyhledavani.aspx?q=zprava+o+zapisech+2017>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1 - Test temperamentu

PŘÍLOHA 2A - Pracovní list pro budoucí prvňáčky – 1. strana

PŘÍLOHA 2B - Pracovní list pro budoucí prvňáčky – 2. strana

PŘÍLOHA 3 - Kresba postavy - vyhovující

PŘÍLOHA 4 - Kresba postavy – slabý výkon

PŘÍLOHA 5 - Kresba postavy – předčasný nástup (dívka)

PŘÍLOHA 6 - Kresba před odkladem – po odkladu školní docházky (dívky)

PŘÍLOHA 7 - Kresba před odkladem – po odkladu školní docházky (chlapec)

PŘÍLOHA 8 - Kresba před odkladem – po odkladu školní docházky (chlapci)

PŘÍLOHA 9 - Kresba postavy – porovnání kresby dvojčat při zápisu (chlapci)

PŘÍLOHA 10 - Kresba postavy – porovnání kresby dvojčat při zápisu (dívky)

Test temperamentu

2.1 STUPNICE STANOVENÍ TEMPERAMENTU DÍTĚTE

„Pomalý i rychlý se sejdou u přívozu.“

Rozvíjející se osobnost dítěte má nejrůznější vnitřní charakteristiky a vnější projevy.

Slovo **temperament** souvisí s těmito vnějšími projevy a ty jsou závislé více na zděděných dispozicích. Děti s podobnou povahou mohou mít velmi odlišné temperamenty.

Zkuste si odpovědět na otázky:

- Jste spíše pomalí nebo rychlí?
- Patříte mezi sovy nebo ranní ptáčata?
- Máte rádi pořádek a systém, nebo vám jistý nepořádek nevádí, když se v něm vyznáte?

A co byste řekli test? Chcete si vyzkoušet, jaký je váš temperament a porovnat ho s temperamentem vašeho dítěte? Následující test vám napoví.

Stupnice hodnocení temperamentu dospělých (podle programu Začít spolu)

Více se o programu Začít spolu dočtete na straně 104.

Na pětibodové stupnici zaškrtněte ten stupeň, který nejlépe odpovídá vašim projevům:

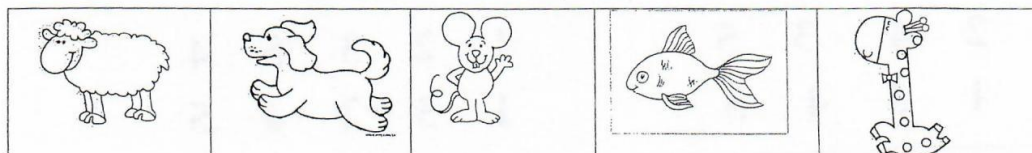
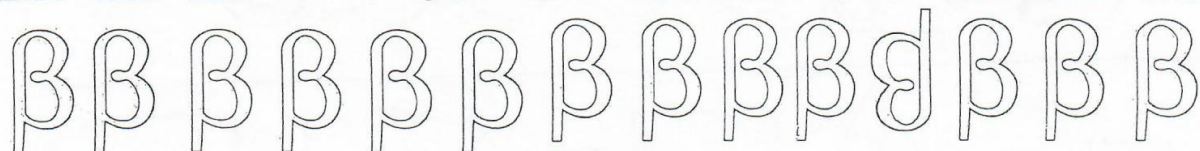
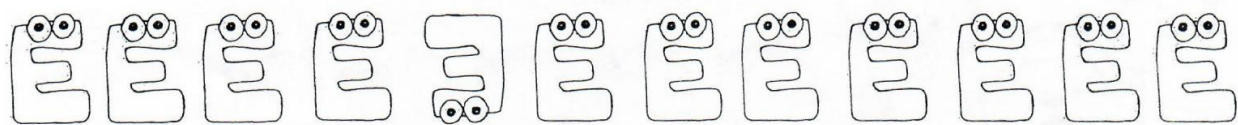
1. Úroveň aktivity 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
Jsem rád/a v klidu *jsem stále v pohybu, nevydržím v klidu*
2. Intenzita 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
Jsem tichý/á *jsem hlučný/á*
3. Rozptýlenost 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
Mám skutečně dobrou schopnost koncentrace *Sebemenší věc mě rozptyluje*
4. Přizpůsobivost 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
Změny jsou pro mě stimulující *Nemám rád/a změnu*
5. Náladovost 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
Mám poměrně vyrovnanou náladu *Mám velké výkyvy nálad*

Na podobné pětibodové stupnici označte ten stupeň projevu v chování, který nejvíce odpovídá vašemu dítěti:

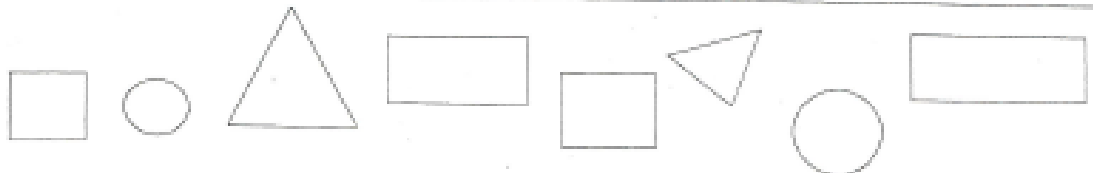
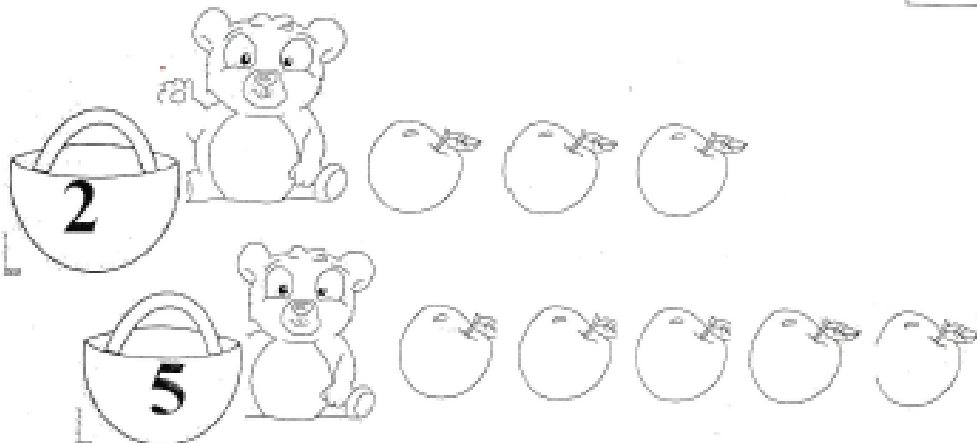
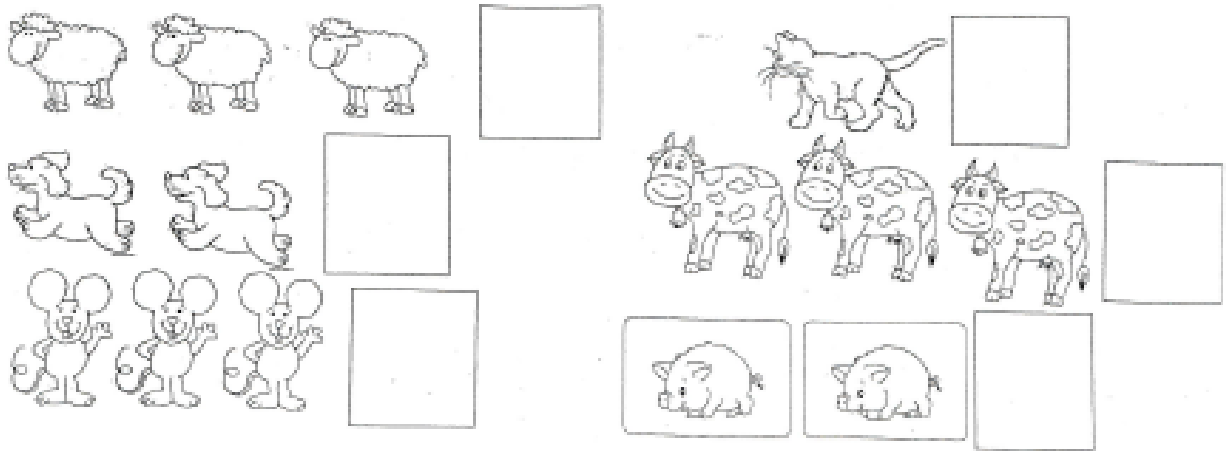
1. Úroveň aktivity 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
je velmi klidné, až „buchta“ *je velmi aktivní, stále v pohybu*
2. Intenzita reakcí 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
reaguje klidně, pomalu, je tišší *reaguje prudce, rychle, je hlučnější*
3. Pozornost 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
velice dobře se soustředí, nedá se ničím rušit *velice nesoustředěný, nejvýše na chvíli*
4. Přizpůsobivost ke změnám 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
přizpůsobí se rychle *velmi pomalu a nesnadno se přizpůsobí*
5. Pravidelnost 1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5
 Má vaše dítě pravidelné návyky jídla, spánku a chování na toaletu?
pravidelné *nepřavidelné*

Určitá konkrétní kombinace charakteristik temperamentu dítěte ovlivňuje způsob, jakým rodiče přijímají své dítě. Jestliže dítě dosahuje ve většině položek hodnot 4 nebo 5, bývá považováno za „obtížně vychovatelné“ – ale i takové dítě by ještě mohlo nastoupit do školy bez odkladu školní docházky a docela dobře prospívat.

Pracovní list pro budoucí prvňáčky – 1. strana

Pracovní list pro budoucí prvňáčky – 2. strana

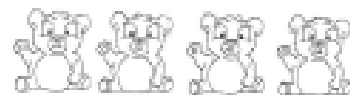

1 2 4 3 5
2 1 3 4 5

1 2 3 5 4
1 3 2 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

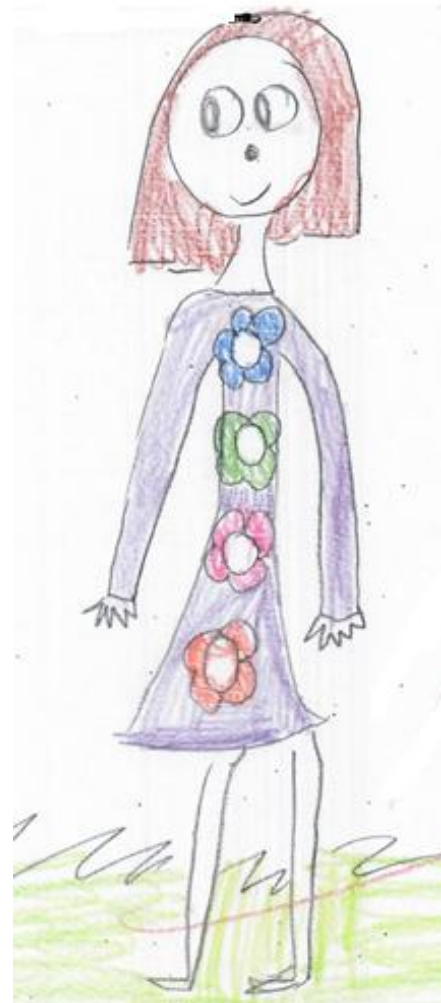

1 2 3 4 5

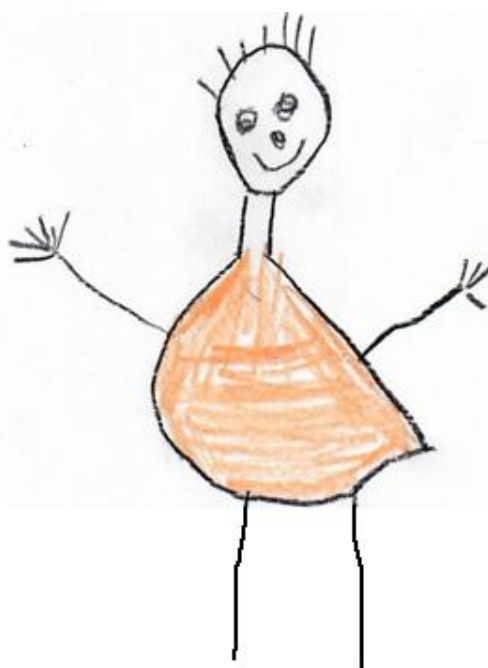

1 2 3 4 5

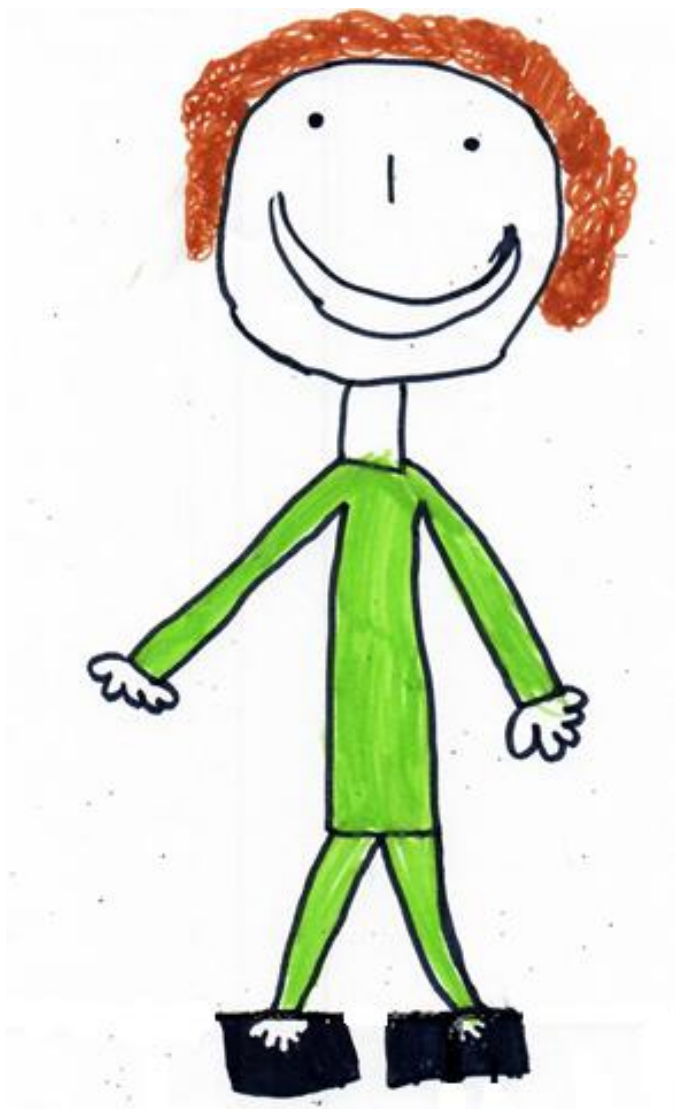
Kresba postavy – vyhovující

Kresba postavy – slabý výkon

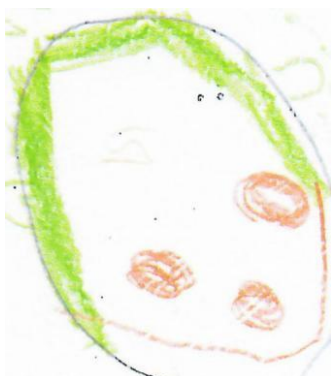

Kresba postavy – předčasný nástup (dívka)

PŘÍLOHA 6

Kresba před odkladem (vlevo) a po odkladu školní docházky (vpravo) - dívky

PŘÍLOHA 7

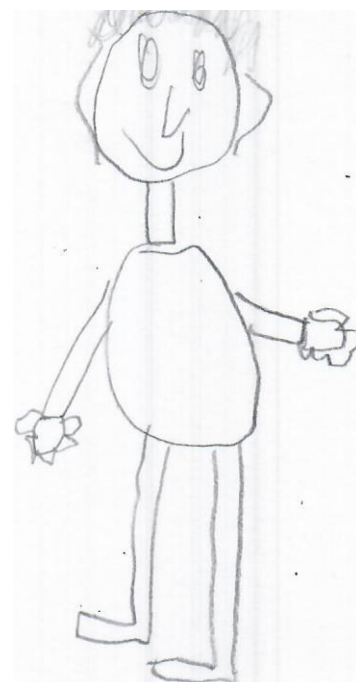
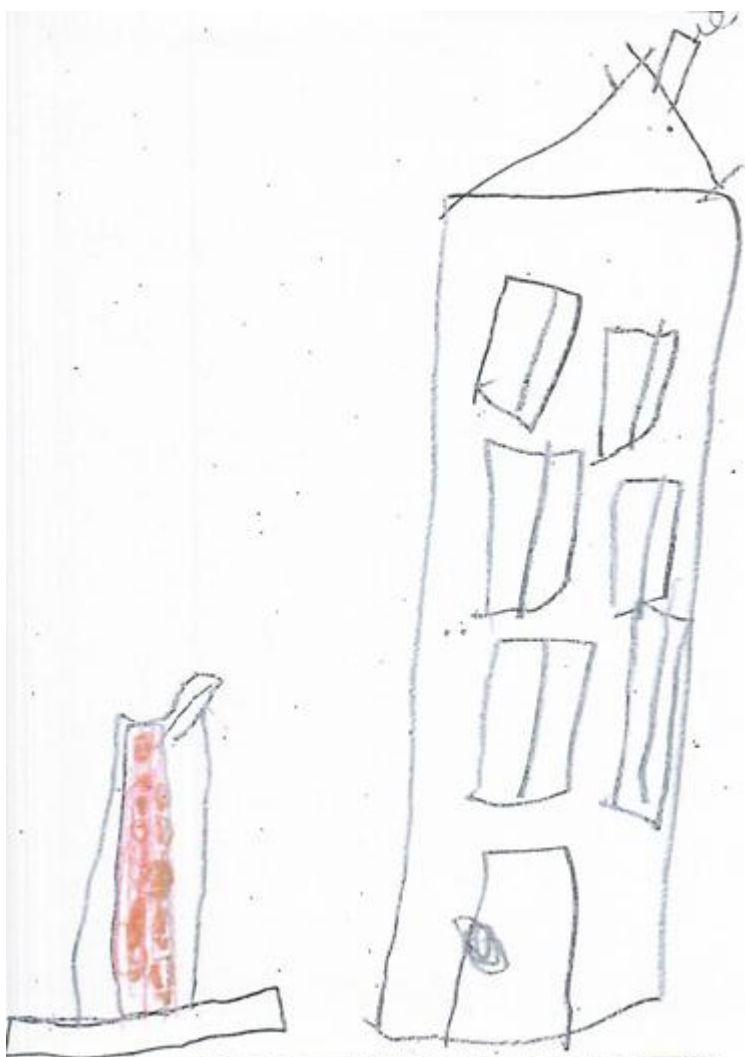
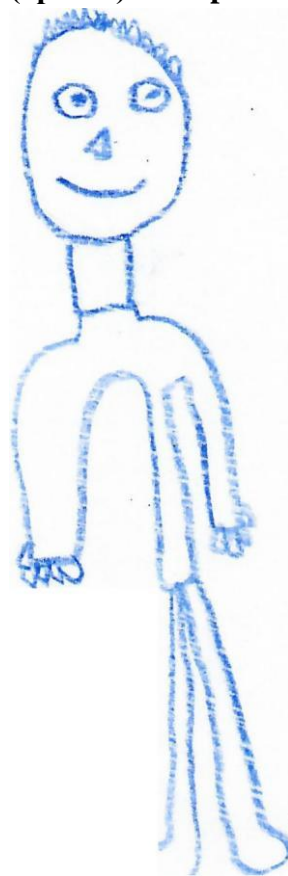
Kresba před odkladem (nahore) a po odkladu školní docházky (dole) - chlapec

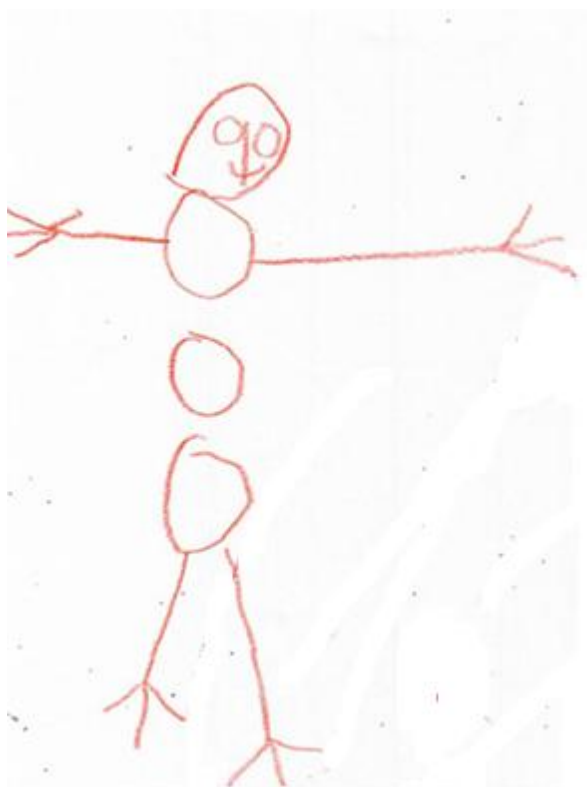

PŘÍLOHA 8

Kresba před odkladem (vlevo) a po odkladu školní docházky (vpravo) - chlapci

Kresba postavy – porovnání kresby dvojčat při zápisu (chlapci)

Kresba postavy – porovnání kresby dvojčat při zápisu (dívky)

